

T.C.
AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI
2021-YL-078

**BATI ANADOLU BEYLİKLERİNİN SOSYAL VE SİYASAL
HAYATINDA KADINLAR**

HAZIRLAYAN

Sema AKÇE

TEZ DANIŞMANI

Dr. Öğr. Üyesi Kemal Ramazan HAYKIRAN

AYDIN-2021

T.C.
AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
AYDIN

Bu tezde sunulan tüm bilgi ve sonuçların bilimsel yöntemlerle yürütülen gerçek deney ve gözlemler çerçevesinde tarafımdan elde edildiğini, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce sonuç ve bilgilere bilimsel etik kuralların gereği olarak eksiksiz şekilde uygun atıf yaptığımı ve kaynak göstererek belirttiğimi beyan ederim.

.../.../2021

Sema AKÇE

ÖZET

BATI ANADOLU BEYLİKLERİNİN SOSYAL VE SİYASAL HAYATINDA KADINLAR

Sema AKÇE

Yüksek Lisans Tezi, Tarih Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Dr. Öğretim Üyesi. Kemal Ramazan HAYKIRAN

2021, XV+91 sayfa

Türk tarihinde kadın her daim değer görmüş ve hiçbir zaman erkeğin gerisinde kalmamıştır. Kadın evinde ana, eş olması haricinde kendisini ve yaşadığı bölgeyi koruyabilmesi ve savaş esnasında savaşa katılabilmesi için iyi bir savaşçı olarak yetiştirilmişlerdir. Eski yazıtlarda ve destanlardan da anlaşılacağı üzere kadın eşi ile hemen hemen aynı haklara sahip olmuşlardır. Moğollarda ve Türklerde hükümdarların eşlerine ve kızlarına Hatun ünvanı verilmiştir. Kağanın isminin yanında mutlaka Hatununun ismi de yer almak zorunlu idi. Türk kadınının siyasal ve sosyal hayatında aktif olduğu anlaşılmıştır.

İslamiyet öncesinde ve sonrasında da Türk kadını siyasal ve sosyal hayatında aktifliğini korurken Türkiye Selçuklu Devleti'nin son dönemlerinde Nizamü'l-Mülkün Siyasetname isimli kitabında kadınlar için söylemiş olduğu sözler nedeniyle gerileme yaşanmıştır. Anadolu Beylikleri döneminde ise Türk kadınının kendisine verilen saygınlığını ve değerini koruduğu anlaşılmıştır. Hatunların hükümdar olan eşlerinin yanında sözü geçerdi. Yönetimde bulunan beyler de herhangi bir sorun ile karşılaştıklarında ilk olarak zevcelerine danışırlardı. Hatunlar, yönetime doğrudan katılmışlardır. Hatunlar elçilik gibi görevlerde de bulunmuşlardır. Hatunların savaş sanatını öğrendikleri gibi siyasi konulara da vakıf oldukları anlaşılmıştır. Hatunların yine bu dönemde iki beylik arasındaki siyasi sorunların çözülebilmesi, beyliğin devam edebilmesi gibi ya da her iki beylik arasındaki bağların güçlendirilebilmesi için siyasi evliliklere imza atmışlardır.

Siyasi faaliyetlerinde başarılı olan hatunların, isimlerini yaşatabilecekleri sosyal faaliyetlerde bulunmuşlardır. Halkın ihtiyaçları doğrultusunda hayır işlerinde bulunan hatunların: cami, çeşme, medrese, külliye, köprü, han, hamam gibi çeşitli yapılar inşa ettirerek beylik topraklarının gelişimine de katkı sağlamışlardır. Bu eserlerin ihtiyaçlarının

giderilebilmesi için de vakıflar kurmuşlardır. Bu sayede kendi neslinden gelecek olanlara da gelir sağlamışlardır. Ülkenin ekonomisine de bu sayede katkı sağlamışlardır. Hatunların inşa ettirdikleri yapıların bazıları günümüze kadar ulaşabilmiştir. Hatunların yapmış oldukları her işte de başarılı oldukları görülmüştür.

Tezimizde; ana kaynaklar ve tetkik eserler doğrultusunda Batı Anadolu Beylikler döneminde Hatunların hayatlarına dair bilgilere yer verilecektir. Bu hatunların siyasi faaliyetleri, yapmış oldukları siyasi evlilikleri, kendi isimlerini yaşattıkları yapıların incelenmesi ve kurdukları vakıfların incelenmesi sonucunda bu hatunların siyasal ve sosyal faaliyetlerinin Türk kadın tarihine bıraktıkları izleri ve neler yaptıklarını açıklamaya çalışacağız.

ANAHTAR KELİMELEER: Batı Anadolu Beylikleri, Eski Türkler, Hatun, Siyasi ve Sosyal Hayatta Kadın, Türk Kadın Tarihi.

ABSTRACT

WOMEN IN THE SOCIAL AND POLITICAL LIFE OF WESTERN ANATOLIAN BEYLIKS

Sema AKÇE

Master Thesis, Department of History

Thesis Süpervisor, Dr. İ Instructor Kemal Ramazan HAYKIRAN

2021, XV+91 pages

In Turkish history, women have always been valued and have never fallen behind men. Apart from being a mother and wife in home, woman has always been raised as a good warrior so that she can protect herself when her husband is not there. As can be understood from the old inscriptions and epics, women had almost the same rights as their husband. In Mongols and Turks, the title of Hatun was used for the wives and daughters of the emperors. In addition to Khan's name, it was absolutely necessary to include the name of Hatun in the royal decree. Thus, it has been understood that Turkish women are also active in political and social life.

From the old Turks, while Turkish women maintain their active political and social life, it is seen that the Seljuk State decline in the especially last period. However, it is seen that the dignity and value of Turkish women were preserved during the period of Anatolian Beyliks. Whenever a problem was occurred, firstly, they would consult their wives. They directly participated in the administration and held positions such as governorship and embassy. They had political marriage in order to strengthen the ties between two beyliks.

While wives-who are successful in their political activities-participated in social activities, they also contributed to the growth of their lands by building various structures such as mosques, fountains, bridges and Turkish baths. They established foundations for the restoration of these works. In this way, hatuns also provided income for the next generation. They contributed to the economy of the country. Some of these structures still exist today. It is obvious that they are successful in everything they do.

In this thesis: by means of main sources and investigations, the presence of Hatuns in the period of Western Anatolian Beylics will be confirmed. The political activities of these women, their political marriages and the structures they built will be examined. As a result, I will try to explain how they make an impression in Turkishwomen's history.

KEY WORDS: Anatolian Beyliks, Hatuns, Old Turks, Turkish Women's History, Women In Political And Social Life,

ÖNSÖZ

Anadolu Selçuklu Devletinin 1243 yılında Moğollara yenilmesi üzerine Moğollara tabi olmuşlardır. Yaşanan bu otorite boşluğu nedeniyle uçlarda bulunan Türkmen Beyleri Selçuklu baskısının sona ermesiyle kendi hâkimiyetlerini kurmuşlardır. Anadolu'da Selçuklu hâkimiyetinin sona ermesiyle Anadolu'da kurulan beylikler Bizans ve Moğollarla mücadele etmek zorunda kalmışlardır.

Selçuklular ve Osmanlılar arasında kalan Beylikler Dönemi Türk kültürünü Osmanlılara aktarmaları Türk kültür tarihi açısından da son derece önemli bir görevi üstlenmiş olmaktadır. Tezimizin amacı; Selçuklular ve Osmanlılar arasında kalan XIII. ve XIV. yüzyıllar arasındaki Batı Anadolu'daki Beylikler döneminde hatunların siyasi ve sosyal faaliyetlerine dair bilgileri ana kaynaklar, tetkik eserler, tezler, makaleler ve vakıf kayıtları doğrultusunda ortaya koymaktır. Tezimizin asıl önemli amacı da yararlandığımız kaynaklardaki parça parça olan bilgileri bir araya getirerek Batı Anadolu Beyliklerinde Hatunların faaliyetlerini bir bütün haline getirebilmektir.

Türk Kadın tarihinde kadın gerek İslamiyet öncesi gerek İslamiyet sonrasında da kadınların siyasal ve sosyal hayatlarındaki faaliyetlerini sürdürmüşlerdir. Devlet yönetiminde hükümdar olan eşiyile aynı statüde olarak devlet yönetiminde söz sahibi olmuştur. Türk kadını kendini her durumda koruyabilmesi için başta silah kullanmak gibi savaş taktikleri konusunda eğitilmişlerdir. Kadınların, Siyasi faaliyetleri ile oldukları kadar sosyal hayattaki faaliyetleri ile de isimlerinden söz ettirmişlerdir. Türk tarihinde kadının konumu acaba Batı Anadolu Beylikleri döneminde de değerini koruyabilmiş midir? Bu dönemde hatunlar siyasi ve sosyal hayatlarına dair ne gibi faaliyetlerde bulunmuşlardır?

Tez çalışmam sırasında her türlü desteğini gördüğüm çok değerli hocam Kemal Ramazan HAYKIRAN'A, T.C. Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü çalışanlarına, beni yetiştiren hocalarıma, desteklerini esirgemeyen anneme, babama ve kardeşlerime sonsuz teşekkür ederim.

Sema AKÇE

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY SAYFASI.....	iii
BİLİMSEL ETİK SAYFASI.....	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vii
ÖNSÖZ.....	ix
KISALTMALAR	xiii
RESİMLER DİZİNİ	xiv
GİRİŞ.....	1
1. BÖLÜM	4
1. TÜRK TARİHİNDE KADININ ÖNEMİ	4
2. BÖLÜM	10
2. BATI ANADOLU BEYLİKLERİNE TOPLU BİR BAKIŞ.....	10
2.1. Germiyoğulları	21
2.2. Menteşeoğulları	26
2.3. Aydınoğulları	30
2.4. Saruhanoğulları.....	35
3. BÖLÜM	38
3. BATI ANADOLU BEYLİKLER DÖNEMİNDE HATUNLARIN FALİYETLERİ.....	38
3.1. Germiyoğulları	38
3.1.1. Kerimüddin Alishir'in Kızı	38
3.1.2. Mutahhare Hatun.....	38
3.1.3. Devlet Hatun	40
3.1.4. Süleyman Şah'ın Kızı	45
3.1.5. I. Yakup Bey'in Kızı.....	45
3.1.6. I. Yakup Bey'in Kızı.....	45

3.1.7. I. Yakup Bey'in Kızı	46
3.1.8. Süleyman Şah'ın Zevcesi	46
3.1.9. Paşa Kirace (Kerime) Hatun	47
3.1.10. Yakup Bey'in Eşi	48
3.2. Menteşeoğulları Beyliğinde Hatunlar	48
3.2.1. Menteşe Bey'in Kızı	48
3.2.2. Mesud Bey'in Eşi	49
3.2.3. Menteşe Bey'in Kızı	50
3.2.4. Orhan Bey'in Kızı	50
3.2.5. Fatıma Hatun	50
3.2.6. Mehmet Bey'in Kızı	51
3.2.7. Fatma Hatun	51
3.2.8. Sultan Paşa Hatun	51
3.2.9. Fatma Hatun	51
3.3. Aydınoğulları Beyliğinde Hatunlar	52
3.3.1. Süleyman Şah'ın Eşi	52
3.3.2. Hafsa Hatun (Hafize Hatun)	52
3.3.4. Aydın Bey'in Eşi	53
3.3.5. Mehmet Bey'in Eşi	53
3.3.6. Sultan Şah Hatun	54
3.3.7. Hanzade Hatun	54
3.3.8. Hanzade Hatun	55
3.3.9. Hûrî Hatun	55
3.3.10. Şah Sultan Hatun	55
3.3.11. Azize Melek Hatun	56
3.3.12. Hundi Paşa Hatun	56

3.3.13. Gürci Melek Hatun.....	56
3.3.14. Hızır Bey'in Eşi.....	57
3.3.15. Azize Hatun.....	58
3.3.16. Hafsa Hatun.....	58
3.3.17. Hafsa Hatun.....	61
3.3.18. Tac Paşa	61
3.3.19. İbrahim Bahadır'ın Eşi.....	61
3.3.20. II. Umur Bey'in Kızı	62
3.3.21. Cüneyd Bey'in Kızı	62
3.4. Saruhanoğulları Beyliğinde Hatunlar	63
3.4.1. İlyas Bey'in Eşi.....	63
3.4.2. Hızır Şah'ın Eşi.....	63
3.4.3. Gülgün (Gülfam) Hatun	64
4. TARTIŞMA VE SONUÇ	68
5. KAYNAKLAR.....	72
6. EKLER	83
ÖZGEÇMİŞ	91

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı geçen eser
a.g.m.	: Adı geçen makale
a.g.t.	: Adı geçen tez
C.	: Cilt
ev.	: Çeviren
E.d.	: Editör
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
v.b.	: Ve benzeri
T.T.K.	: Türk Tarih Kurumu
ss.	: Sayfa Aralığı
V.G.M.	: Vakıflar Genel Müdürlüğü
A.Ü.	: Ankara Üniversitesi
İ.Ü.	: İstanbul Üniveristesi

RESİMLER DİZİNİ

- Resim 1.** Batı Anadolu Beylikler Dönemi Haritası (Bu Görsel; yenidenergenekon.com/18osmanlılar-ile-anadolu-beylikleri-arasındaki-iliskilerde-ulemanın-diplomatik-rolü/ sayfasından alınmıştır.).....83
- Resim 2.** Yakup Beyin kızı Hafsa Hatun türbesi-AZİZABAT/AYDIN (Bu Görsel; tarihgezisi.com/turbeler/hafsa-hatun-turbesi-azizabat-aydin/ sayfasından alınmıştır) (22.04.2021).....83
- Resim 3.** Yakup Beyin kızı Hafsa Hatun Türbesi, Bu Görsel: <https://turkiyenintarihieserleri.com/?oku=1838>, sayfasından alınmıştır. (06.05.2021) 84
- Resim 4.** Tire Hafsa Hatun Cami (Bu Görsel; TC. Vakıflar Genel Müdürlüğü İzmir Bölge Müdürlüğünden alınmıştır.).....84
- Resim 5.** Tire Gürcü Melek Hatun Cami (Bu Görsel; TC. V.G.M İzmir Bölge Müdürlüğünden alınmıştır.).....85
- Resim 6.** Tire Gürcü Melek Cami (Bu Görsel TC. VGM İzmir Bölge Müdürlüğünden alınmıştır.) 85
- Resim 7.** Tire Gürcü Melek Cami (Bu Görsel; VGM İzmir Bölge Müdürlüğünden alınmıştır.) 86
- Resim 8.** Manisa Gülgün Hatun Hamamı(Bu Görsel; TC. Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü İzmir Bölge Müdürlüğünden alınmıştır) 86
- Resim 9.** Manisa Gülgün Hatun Hamamı (Bu görsel; TC. Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü İzmir Bölge Müdürlüğünden alınmıştır.) 87
- Resim 10.** Manisa Gülgün Hatun Hamamı (Bu Görsel; TC. Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü İzmir Bölge Müdürlüğünden alınmıştır.).....87
- Resim 11.** Manisa Gülgün Hatun Dere Mescidi, (Bu Görsel: <https://hurriyet.com.tr/642-yıllıkmescid-restore-ediliyor-40567758>, adresinden alınmıştır.) (06.05.2021) 88
- Resim 12.** Manisa Gülgün Hatun Dere Mescidi (Bu Görsel, TC. VGM İzmir Bölge Müdürlüğünden alınmıştır.).....88
- Resim 13.** Manisa Gülgün Hatun Türbesi (Bu Görsel; TC. VGM İzmir Bölge Müdürlüğünden alınmıştır.).....89
- Resim 14.** Manisa Gülgün Hatun Türbesi (Bu Görsel; VGM İzmir Bölge Müdürlüğünden alınmıştır.).....89

Resim 15. Manisa Gülgün Hatun Hamamı (Bu görsel; manisahaberleri.com/manisa/700-yillik-gulgun-hatun-hamami-halka-acildi-h118672.html adresinden alınmıştır.) (21.04.2021) 90

GİRİŞ

Hatun, hükümdarların zevceleri ve kızları için kullanılan bir unvandır. Kelimenin etimolojisi tam anlamıyla yapılamamıştır. Hatun, hatyn, hotun; katun, katyn, kadın gibi farklı şekillerde söylenmiştir. Hatun çoğullaştırılmış haliyle ‘havatin’ olarak Arapçaya da geçmiş bir kelimedir. Yapılan araştırmalarda iki farklı görüş bulunmaktadır. Soğdca (Orta Farsça’nın doğu kolu) hwt’yn/hwatun (kraliçe), Hwt’y/hwatawin “kral dişili” oluşturmaktadır. Diğer görüş ise Türkçenin eski dönemlerinde mevcut olduğu ileri sürülen kağatun yani isminden de anlaşılacağı üzere kağandan türediği söylenmiştir. ¹İslam öncesi eski Türklerde kadın tasvirli mühürlerde Soğdca yazılan x’ttwnh (hatun) unvanını görülmektedir. Soğdca yazıda kağan x’y’n ile yazılmakta idi. ²

Kadın eski dönemlerde “katun” şeklinde ifade edildiği ve zaman içinde son hecede ünlü daralmasına uğradığı bilinmektedir. Hatun sözcüğü zaman içinde ses değişimine uğradığını ve anlamının da zaman içinde genele yayıldığını görmekteyiz. Bugün kullandığımız Hatun sözcüğünün eski Türkçeden Farsçaya “Hatun/Katun” olarak geçtiği ve geçen yüzyıllar içinde de Farsçadan Batı Türkçesine geldiği düşünülmektedir.³ Bu unvan saygın, şerefli, yüksek mertebede olan kadın anlamına gelmektedir. Hatun/Katun ünvanı genel anlamlarıyla da kullanılmış olsa da kelime hükümdar eşini nitelemektedir.⁴

İslam öncesi Türk Devletlerinde Hükümdarın ilk eşine Hatun diye hitap edilirdi. Eski Türk Devletlerinde Hatun da yönetime katılır ayrıca sarayları ve askerleri de vardır. Mecliste yerini alır gelen elçileri de kabul ederlerdi.⁵ Hükümdar olan kişi nasıl halka tanıtılırsa Hatun da hükümdar olan eşi ile birlikte halkın huzuruna çıkar ve hatun halka tanıtılırdı. Hatun devlet adamı gibi eğitim görürdü. Kendilerine saray tahsis edilir askerleri bulunurdu. Hatun kişinin çocuğu veliahd olması nedeniyle hatunun Türk soyundan gelmesine özen gösterilmekteydi.⁶

---

¹ Abdülkadir Özcan, Hatun, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi(DİA), <https://islamansiklopedisi.org.tr/hatun>, (26.12.2020)

² Gaybullah Babayar, “Semerkantta Bulunan “Kağan”ve “Hatun” Unvanlı Eski Türk Sikke ve Mühürleri Üzerine”,*GTTAD*, C. 1, S. 2, (Temmuz 2019), s. 188

³ Mehmet Turgut Berbercan, “İslam Öncesi Türk Metinlerinde ‘kız’ ve ‘kadın’”, *JOTS*,1/1, 2017:7-19, s. 9

⁴ Raziye Peker, “Türk Devlet Geleneginde Kadının Konumu”, *Bilge Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2017, 1(2), s. 159

⁵ Gülçin Çandarlıoğlu, *İslam Öncesi Türk Tarihi ve Kültürü*, (Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul-2003) s. 96

⁶ Emre Arslantaş, “İslam Öncesi İle İlk Türk İslam Devletlerinde Siyasi Yapı ve Dış İlişkilerin Kıyaslanması”, *Akademik Bakış Dergisi*, S. 65 (Ocak-Şubat 2018) s. 10

Hunlardan itibaren Hükümdar yapılan törenle ünvanını aldığında “katım”(Hatun) ismini almaktaydı. Yani “kağan” ve “katım” ünvanları kullanılmıştır. Juan Juan hakimiyet devrinde ve Akhunlarda, 5. Asrın ilk çeyreği sonrasında tanhu ve yen shih yerine kağan ve hatun unvanı kullanılmaya başlanmıştır.⁷

Çin imparatorları da Türk kağanlarının eşlerine Çince “k’a-tun” olarak ifade ettikleri bilinmektedir. Katun, Türkçe de hatun olarak kullanılmaktadır. Çinlilerin hükümdar eşleri için kullandığı hatun kelimesi “prenses, kraliçe” manasında kullanmışlardır.⁸

Hatun kelimesi ilk defa Göktürkler zamanında Bumin Kağan’ın eşinin Hatun ünvanını kullanmış olduğu kayıtlarda geçmektedir. Hatun ismi o dönemde devlet yönetiminde söz hakkına sahip olan kadın imparatoriçe ya da kraliçe anlamında kullanılmıştır. Hatun seçilen kadın için özel bir törenle alınır ve saraydaki diğer kadınlardan üstün konumda olup devlet işlerinde yetki sahibi olurdu ayrıca genellikle bu hatunların oğulları veliaht olarak seçilirdi.⁹

Karahanlılarda, Selçuklularda ve Anadolu Selçuklu Devletlerinde Hatunların siyasi, sosyal ve hukuki olarak her alanda faaliyet gösterdiklerini hatta Anadolu Selçuklu ve Anadolu Beylikler döneminde kadın askerlerin olduğu bilinmektedir.¹⁰ Selçuklular döneminde hatunları sanat ve kültürel faaliyetleriyle isimlerinden söz ettirdiklerini görmekteyiz. Medrese, hastane ve kütüphaneler yaptırmışlardır.¹¹ Selçuklularda 28 tane farklı mevkiden kadının 83 tane yapı yaptırmış olduğu, bir kadının da bir yapının tamir edilmesini sağlamış olduğu bilinmektedir. Bunlardan: 6 tane sultan zevcesinin 38, 10 tane sultan kızının 20, 3 tane sultan torununun 9 1 saraya mensup bir hatunun 1, 2 vezir kızının 2, 1 emir kızının 1, 1 kadı kızının 2, bir hacip kızının 2, 1 azadlı cariyeinin 3 ve 3 kadında 5 tane yapı yaptırmıştır. Bu yapı türlerine baktığımızda Cami Mescit, Medrese Kütüphane, Darülim, Darulhuffaz, Darüşşifa, Maristan, Han, Hamam, Çeşme, İmaret, Hankah, Tekke, Zaviye, Saray, Köşk, Türbe, Köprü ve Kervansaray gibi çok farklı yapılar inşa ettirmişlerdir.

⁷ İbrahim Kafesoğlu, **Türk Milli Kültürü**, (Ötüken Neşriyat, İstanbul-1998), s. 269

⁸ Necati Gültepe, **Türk Kadın Tarihine Giriş**, (Ötüken, İstanbul-2017) ss. 169-170

⁹ İbrahim Tellioglu, **“İslam Öncesi Türk Toplumunda Kadının Konumu Üzerine”**, s. 216

¹⁰ Hamiye Duran, **“Türk Kadına Tarihi Açından Bakmak”**, *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C. 22 S. 2, (2018), s. 416

¹¹ İlhan Aksoy, **“Toplumsal ve Siyasal Süreçte Türk Kadını”**, *Yasama Dergisi*, S.32 (Ocak 2016) s. 16

Beylikler döneminde ise 10 kadın kurucu 26 yapı inşa ettirmiştir, 1 kadın ise 9 köprü ve 1 burç onarımı yaptırmışlardır. 1 Melike 6 1 melik zevcesi 6, 5 melik kızı 10, 1 saray mensubu 2, 1 emir eşi 1, 1 emir kızı 1 yapı inşa ettirmişlerdir. Bunlar; Cami, Mescit, Medrese, Darüşşifa, Hamam, Çeşme, Han, Zaviye, Türbe, Burç, Köprü ve Kervansaray inşa ettirmişlerdir.¹²

Hatunların yönetime katılması konusunda kısıtlamalar getirmek isteyen Nizamülmülk Siyasetname adlı eserinde hatunlarla ilgili söylediği sözler nedeniyle kadınların siyasi ve sosyal hayattaki varlığının geri planda kalmasına neden olmuştur.¹³ Nizamülmülk, 'ün bu konudaki sözlerine örnek olarak şu sözü verilebilir:

“Örtü altında bulunan kadınlar üst konuma getirilmemelidir. Çünkü aklen kâmil sayılmazlar. Bunların bulundurulmasından maksat, neslin devamıdır. Padişah kadınlarında emir verme yetkisi olursa, kötü maksatlılardan duydukları ama gözleriyle görmeyerek edindikleri bilgiye dayanarak emir verirler Hangi devirde olursa olsun, padişah karısı padişaha sözünü geçirirse rezillik, şer, fitne, fesattan başka bir şey doğmaz.”¹⁴

Hükümdar eşlerine veya kızlarına “hatun” diye hitap edilmesi Osmanlı Devletinde Fatih Sultan Mehmet'e kadar devam etmiştir. Osmanlı şehzadelerinin sarayda yetişen cariyelerle evlenmeye başlamasıyla hatun ünvanı kullanımı da son bulmuştur.¹⁵

Hatunların her dönemde siyasi evlilikler yaptıkları görülmüştür ki beylikler döneminde de Hanedan üyeleri arasında yapılan evliliklerin birbirini seven iki insandan ziyade siyasi çıkarların olduğu yani toprak elde etmek, hanedanın başına geçecek bir varis bırakma nedeni ya da devletin devamını sağlamak amacıyla Hatunların siyasi evlilikler yaptığını görmekteyiz.¹⁶

---

¹² Aynur Durukan, “Anadolu Selçuklularında Vakıf Eserleri Yaptırmış Kadınlar”, Fahameddin Başar, Vakıf Kuran Kadınlar, (Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara, 2019) s. 24

¹³ Necati Gültepe, **Türk Kadın Tarihine Giriş**, s. 211

¹⁴ Nizamü'l-Mülk, **Siyasetname**, (Çev.) Mehmet Kanar, (Say Yayınları, İstanbul-2021) s. 273

¹⁵ Abdülkadir Özcan, **Hatun**, <https://islamansiklopedisi.org.tr/hatun> (27.12.2020)

¹⁶ Kübra Karakoç, “XIV. Ve XV. Yüzyıllarda Osmanlı Hanedanında Gerçekleşen Evlilikler”, *ABAD*, 2020; 3(5), s. 62

1. BÖLÜM

1. TÜRK TARİHİNDE KADININ ÖNEMİ

Türk kadın tarihine baktığımızda kadın erkeğin gerisinde kalmayıp erkek ile eşit olduğunu görmekteyiz. Eski Türklerde anneye “ög” derlerdi ki öksüz kelimesi de buradan gelmektedir. Aile içinde de Babadan sonra aile de annenin sözü geçmektedir. Babadan kalan mirası anne alır çocukların varisi de annedir. Türk tarihinde kadın hükümdarların naibi olur ya da devlet işlerinde söz sahibi olurlardı. Türklerde kız ve erkek çocukları arasında hiçbir zaman ayırım yapılmamıştır. Eski Türklerde kızları ev ile özdeşirmişlerdir. Evin sahibi, evin başı, kazanın kulpu gibi ifadeler kullanılmıştır.¹⁷

Yapılan araştırmalarda eski Türk toplumlarında kadın erkek eşitliği görülmüştür. Kadınlar erkeklerden kaçmazlardı. Her daim Türk toplumlarında kadın saygı duyulan değer gören bir birey olarak varlığını sürdürmüş, siyasi ve sosyal hayatta kendine yer edinmiştir. Kadınlarda erkekler gibi özgür yaşar ata biner, ava gider, iyi bir dövüşçü ayrıca boyları üzerinde söz sahibi olup devlet içinde önemli vazifeleri de yerine getirirlerdi. Türk kadını erkeğin ev arkadaşı olarak görülür kadın eşyle beraber tüm faaliyetlerde eşine destek olurdu. Türklerde erkek eşine “görklüm” yani güzelim şeklinde hitap etmiştir. Türk kadını temiz, namuslu, bedeni inci gibi kadın bedeni altın gibi kadın ifadeleriyle her zaman güzel sıfatlarla anılıp övgüyle bahsedilmiştir.¹⁸

Türk tarihinde kadın tarihi kaynaklarına bakıldığında kadın sadece evde oturan yemek yapan çocuk bakan biri olmaktan ziyade savaşlarda ordu komutanlığı ve yöneticilik yapmış hatta iki devlet arasında elçilik görevini de başarılı bir şekilde yaptıklarını görmekteyiz.¹⁹ İlkçağ medeniyetlerinde kadınlara isim bile verilmeyip değersizleştirilmişken Türklerde her zaman kadın değer görmüş ve erkeklere tanınan siyasal ve sosyal haklar da kadınlara verilmiştir. Kadınların zaman içindeki faaliyetleri sayesinde günümüzdeki kadın algısının oluşmasını sağlamıştır. Kadınlar, tarih boyunca biyolojik ve fiziksel yapılarına rağmen erkeklere özgü bütün işleri başarılı bir şekilde yapmışlardır.²⁰

¹⁷ Halil Tokcan, “Emre Kolyiğit, **Türk Tarihinde Yer Alan Önemli Kadın Şahsiyetler Hakkında Öğrenci Bilgi Düzeyleri**”,*Uluslararası Sosyal Bilgilerde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, Aralık 2017, 1, s. 32

¹⁸ Okan Akçıl, “**İlk Türk Devletinde Kadın Algısı ve Kadın Hakları**”,*Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3 s. 65

¹⁹ Mehabe Şahbaz, **a.g.m.** s. 339

²⁰ Hasan Acar, “**Türk Kültür ve Devlet Geleneğinde Kadın**”,*İNSAN*,S. 21 (Yaz 2019) s. 396

Türk mitolojisinde kadınlara yönelik birçok alıntı bulunmaktadır. Umay ana mitinde Türklerin anaerkil bir toplum olduğundan bahsetmektedir. İskitlerde de ilk kadın hükümdarlardan Tomris Han'ın liderlik vasfı vurgulanmıştır.²¹

İslam Öncesinde Türk tarihinde hakanların hatunları, devlet işlerinde görev alırlar protokolde yerleri bulunurdu. Mete'nin eşi dünya siyasetine yön verirken devlet başkanlığı yapanlar ayrıca yine devleti yöneten kadınlar bulunmaktaydı.²² Kadına “Türkan” ve “Bilge Hatun” gibi isimler verilmiştir. Yazılan fermanlarda Hakan ve Hatun buyuruyor ki şeklinde yazılırdı. Sadece Hakan buyuruyor ki yazısı kabul edilmezdi. Yabancı Devletlerin elçileri geldiğinde yalnızca Hakanın huzuruna çıkmaz elçi kabulünde hakanın yanında hatun da iştirak ederdi. Elçi kabulünde Hakanın yanında Hatunun bulunması gerekirken bazı zamanlarda da Hatun, gelen elçileri tek başına kabul ettiği de olurdu.²³ Kağanın en büyük yardımcısı Uygurlarda olduğu gibi Göktürklerde de Kağan'ın eşi olan Hatun kişidir. Ayrıca yapılacak antlaşmalarda da Hatunun da önemli rolü bulunmaktadır. Göktürk kağanı İl Kağan kardeşinin Çinli bir prensesle evlenmesini istediğini Çin imparatoruna iletmiştir. İmparator Mai şehrinin muhasarasından vazgeçilmesi halinde bu talebinin gerçekleşeceğini söylemiştir fakat İl-Kağanın eşi İ-ch'eng Kontuy (İçeng Hatun) bu duruma müdahale etmiş ve Mai şehrinin ele geçirilmesi için mücadele verilmesi gerektiği emrini vermiştir. Hatunun emri ile şehir ele geçirilmiştir.²⁴

Tu-küe ve Uygur yazıtlarında da kadının devlet işlerinde görev aldığından bahsedilmiş Han ve Kağan'ın varlığı ne kadar önemliyse kadınlarında devlet yönetiminde varlığı o kadar önemliydi. Jean Paul Raux'da “ İmparatorluğun kaderi kağaninkine olduğu gibi kuşkusuz daha az ölçüde olmakla birlikte, hatunların kaderine de bağlıdır” diye kadınların devlet yönetimindeki yerinin öneminden bahsetmiştir. Hatunlara devlet adamı gibi eğitim verilmiştir. Ayrıca hatunlara da hakana verilen unvanlardan olan “Bilge” ünvanı verilmiştir. Hatun kişi törenlere katılır tahta oturur eşleri veya oğullarının tahta olmadığı

---

²¹ Faruk Çolak, “Türklerde Lider Kadın Tipolojisi ve Gülnar Hatun Efsanesi”,*Uluslararası Medeniyet Çalışmaları Dergisi*, 1/2 (2016) s. 59

²² Arzu Terzi, “Türk Siyaset Kültüründe Kadınların Rolü”, *21.Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, C. 1 S. 1Bahar 2012, s. 18

²³ Halil Tokcan Emre Kolyiğit, “Türk Tarihinde Yer Alan Önemli Kadın Şahsiyetler Hakkında Öğrenci Bilgi Düzeyleri”,*Uluslararası Sosyal Bilgilerde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 1 (Aralık 2017) s.33

²⁴ Necati Gültepe, *Türk Kadın Tarihine Giriş Amazonlardan Bacıyan-ı Rum'a*, (Ötüken, İstanbul-2017) s. 181

zamanlarda Terken unvanı ile eşlerinin yerine tahta vekaleten görev yaparlardı.²⁵ Göktürk yazıtları ve Uygur döneminden kalma buluntulardan anlaşılacağı üzere “ana” kelimesi her zaman baba kelimesinden önce yazılmıştır. Dede Korkut kitabelerinde “ana ata “ kelimesi Türklerde kadınlara verilen önemi göstermesi açısından önemlidir.²⁶

Göktürk ve Uygur belgelerinde kadınlara dair belgeler bulunmuştur. Oğuz kadınının siyasi sosyal ve toplumsal meselelerine dair bilgiler verilmiştir. Kadın aile içinde erkeklerle aynı haklara sahip olmuştur. Evlilik çağına gelen genç kızların evlerinde ne kadar maharetli olduğuna değil kızların ata binme ve silah kullanımındaki becerisine bakılırdı.²⁷ Dede Korkut kitabındaki bir hikâyede de evlenecek olan erkeklerde aranan binicilik, yiğitlik, kahramanlık gibi özelliklerin kızlarda da arandığı belirtilmiştir. Kazan Bey’in oğlu Uruz Bey’in esir olduğu destanda Burla Hatun’un eli kılıç tutan, ata binen ve düşmana karşı duran bir hatun olduğu anlatılmıştır.²⁸

Eski Türk Devletlerinde kadına verilen değer diğer hiçbir toplum tarafından verilmeyecek kadar önemlidir. Bilinen en eski Türk kaynaklarından biri olan Orhun Abidelerinde Kültigin Abidesinde, Tanrının Türklerin varlığının devamı için yarattığı kişiler içinde Göktürk devletinde Kağanın eşi olan İlbilge Hatunun ismi geçmektedir. Bu da Türk devlet geleneğinde kadının siyasi hayattaki varlığına verilen değeri göstermesi açısından önemlidir. Kadının varlığına gösterilen değeri anlamamız açısından Bilge Kağan’ın kitabesinde yer alan “Tanrı Türk milleti yok olmasın diye babam İl-teriş Kağan ile anam İl-Bilge Hatun’u yükseltti” sözüyle Türk kadınının siyasal ve sosyal hayattaki değerinin son derece önemli olduğunu göstermiştir.²⁹

İslam öncesi Türk kadını iyi bir at binicisi, silah kullanabilme gibi özelliklere sahipti bu nedenle de savaş esnasında erkeklerin yanında savaşırdı. Destanlarda alp olarak savaşan kadınlara da rastlanmaktadır. Bunlardan örnek olarak: Selcan Hatun, Banu Çiçek Hatun gibi kadın Alplerdir.³⁰ Erkeklerin savaşta olduğu sıra da kadınlar da erkeklerin sorumluluklarını

---

²⁵ Ayfer Yılmaz, “Türk Kültüründe Kadın”,*Milli Folklor*, Yıl 16, S. 61, 2004 s. 114

²⁶ Bahaeddin Ögel, **Dünden Bugüne Türk Kültürünün Gelişme Çağları**, Türk Dünyası Araştırma Vakfı Yayınları, İstanbul 2001, s. 248

²⁷ Aytunç Altındal, *Türkiye’de Kadın*, (Süreç/Siyasal Kültür Dizisi, İstanbul, Mart 1985) s. 43

²⁸ Selahattin Döğüş, “Kadın Alplerden Bacıyan-ı Rum’a; Anadolu Bacıları Teşkilatı Türklerde Kadının Siyasi ve Sosyal Mevki”, *KSÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 12, S. 1, (2015) s. 141

²⁹ Hasan Acar, “Türk Kültür ve Devlet Geleneğinde Kadın”*İNSAN* Yıl 6 S. 21 Yaz 2019, s. 396

³⁰ İhsan Şerif Kaymaz, “Çağdaş Uygarlığın Mihenk Taşı: Türkiye’de Kadının Toplumsal Konumu”,*Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, S. 46, (Güz 2010) s. 335

üstlenmişlerdir. Kadınlar bu sorumluluk sayesinde savaşçı özelliği kazanmışlardır. Savaşçı özelliklerine dair bilgiler özellikle mezarlarındaki yay, ok, kargı, kılıç, hançer ile vücudu korumaya yarayan metalden yapılmış zırhlardan anlaşılmaktadır.³¹

Hatunların Türk toplumundaki önemini gösteren örneklerden biri de Hatunların adına şehirler kurulmasıdır. Bu şehirlerin kurulma nedeni ise Türk beylerinin sefere gittiği sırada kadın ve çocukların güvenlikleri düşünülerek vadi tabanlarına kurulurdu. Bu şehirler su ve otlak bakımından da zengin yerlere sarp dağ vadilerine hatta göl içindeki adalara kurulurdu. Bu şehirler “Kuy” olarak ifade edilmektedir. Hunlardan itibaren bu şehirlerin varlığından söz edilmektedir. Hazarlarda Hatunun ikamet ettiği yere Hatunbalık olarak ifade edilmiştir.³² Şehirlere örnek olarak Fan Hatun Kenti, K’otun Ch’eng(Hatun Şehri), Hatunbalık, Barçınlık Kent, Hatun Kath ve Hatun-kale şehirleridir.³³

Ziya Gökalp’e göre eski kavimler arasında Türkler kadar kadına değer veren saygı duyan başka bir kavim olmadığını belirtmiştir. Türk kadınının her dönemde değer gördüğünü belirtmiş ayrıca Türk kadınının savaşçı bir ruha sahip olduklarını da belirtmiştir. Türk kadını İslam öncesi dönemde ki sahip olduğu haklarını İslamiyet sonrası da korumuşlardır.³⁴ İslam tarihinde hemen hemen her döneminde kadınların siyasi hayatlarında aktif olduklarını görmekteyiz. Türk hanedanlarında hükümdarın eşi olan Hatunun ya da hükümdarın annesinin devlet işlerinde mutlaka söz sahibi olduğu bilinmektedir. Bu hatunların yeri geldiğinde devlet işlerine müdahale ettikleri de bilinmektedir.

Selçuklu Devletinde de Hatun kişi hükümdarın bulunmadığı zamanlarda devlet işleri konusunda bilgili olması nedeniyle hükümdarın yerine geçer ve gerektiğinde kendisine başvurulurdu. Büyük Selçuklu Devletinde Tuğrul Beyin eşi Altuncan Hatun, Selçuklu Devleti için son derece önemli bir hatundur. Tuğrul Bey de eşinin kararlarına son derece saygı duyar ve önemli işlerinde eşi Altuncan Hatun’a danışırdı. Selçuklularda gerek sultanın yanında otursun veya oturmasın Hatunun emrine askeri teşkilat, özel bir hazine, vezir ve farklı işlerde sorumlu görevliler bulunmaktaydı. Hükümdarın zor durumda kalması durumunda askeri birliği ile birlikte Hükümdara yardımda bulunurlardı. Tuğrul Bey’in

³¹ Hasan Acar, **Türk Kültür ve Devlet Geleneginde Kadın**, s. 398

³² İbrahim Tellioglu, “İslam Öncesi Türk Toplumunda Kadının Konumu Üzerine”, *A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi(TAED)* 55 (Erzurum 2016) s. 216

³³ Hava Selçuk, **Türk Tarihinde Kadın ve Savaş**, (Çizgi Yayınları, Konya, 2014) s. 41

³⁴ Siddık Ağçoban, “Kadın Olgusunun Kültürel Gelişimi ve İslamda Kadının Yeri Üzerine Tartışmalar”, *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(1) (Haziran 2016) s. 17

hatunu olan Altuncan Hatun da Tuğrul Beyin üvey olan kardeşi İbrahim Yınal tarafından Hamedan'ın kuşatılması üzerine Altuncan Hatunun eşine yardım etmiştir.³⁵ Selçuklular zamanında sanat ve kültür faaliyetleri devam etmiştir Bu dönemde Hatunların adına yaptırılan; İran'da Kutlu Türkan Hastanesi (1271), Kayseri'de Gevher Nesibe Şifahanesi (1206), Divrik'te Turan Melek Hatun Kütüphanesi gibi yapılar bulunmaktadır.³⁶

Türk, Moğol ve Hitaylarda kadınlar hayatın her alanında siyasal sosyal dinsel ve askeri alanda kendini en iyi şekilde ifade edebilmişlerdir. Bu hatunların kendilerine ait büyük gelirleri ve aynı zamanda mecliste de mutlaka söz sahibiydiler. Anadolu Selçuklular döneminde kadının gücünü bir kez daha göreceğimiz bir olay da İzzettin Keykavus'un eşi Baş Hatun sayesinde affedilmiştir. Türklerde Müslüman olduktan sonra da Karahanlılar, Selçuklular, Harzemşahlar, Atabegler ve Türkiye Selçuklu Devletinde de hatuna değer vermeye haklarına saygı duyulmaya ve kadının siyasi sosyal ve ekonomik olarak her alanda kendini göstermiş olduğu görülmektedir.³⁷

Selçuklularda hükümdarın eşleri ailelerindeki kadınların kardeşlik adı altında sadece kadınlardan oluşan "Bacıyan-ı Rum" isminde gizli bir örgüt kurmuşlardır. Selçuklu Devletinde ve sonrasında Anadolu'da Türk kültür geleneğinin koruyuculuğunu üstlenen Anadolu Beylikleri döneminde de kadın, hükümdar ailesinden gelmekte ise eski Türk geleneğini devam ettirebilmiştir. ³⁸ 1243 yılında Moğolların Kayseri'yi istila ettiği sırada Bacıyan-ı Rum örgütünde bulunan savaşçı kadınlar var güçleriyle Moğollarla savaşarak kentin savunmasına karşı önemli bir güç olmuşlardır.³⁹ Bacıyan-ı Rum örgütü kadınların eşlerinden bağımsız hareket ederek devletini muhafaza etmesi ve savaşçı ruhları sayesinde hem kendi statüsünü korumuşlardır hem de kendisinden sonra gelen Türk devletlerine de örnek olmuşlardır.

Türk kadını Tarihte ilk defa Devlet Başkanlığı yaparak tarihe geçmiştir. Örneğin: Kutluk Türk Devletinden Türkan Hatun, Delhi Türk Devletinden Raziye Sultan devlet başkanlığı yapan kadınlardandır. ⁴⁰

---

³⁵ Gonca Sutay, **Büyük Selçuklu Devletinde Kadın ve Siyaset: Terken Hatun Örneği**, Uluslararası İslam ve Kadın Çalıştayı, (İgdir Üniversitesi Yayınları, Aralık 2018) s. 309-310

³⁶ Vahap Sağ, " **Tarihsel Süreç İçerisinde Türk Kadını ve Atatürk**",*C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, C. 2, S. 1, (2001) s. 14

³⁷ Selahattin Döğüş, " **Kadın Alplerden Bacıyan-ı Rum'a (Anadolu Bacıları Teşkilatı): Türklerde Kadının Siyasi ve Sosyal Mevkii**",*KSÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 12 S. 1 (2015) s. 132

³⁸ Aytunç Altındal, **Türkiye'de Kadın**, (Süreç Yayıncılık, İstanbul 1985) s. 81-83

³⁹ Necati Gültepe, **a.g.e.** s. 350

⁴⁰ Osman Turan, **Selçuklular Tarihi ve Türk İslam Medeniyeti**, (Ötüken Yayıncılık, İstanbul, 2009), s.311

Anadolu Beylikler döneminde de Türk kadını kendine verilen değeri korumuş bu dönemde de kadınlar orduların başına geçerek komutanlık yaptıkları, yöneticilik görevinde buldukları ve yine iki devlet arasında yaşanan sorunlarda aracılık yapmışlardır. Örnek olarak Osmanoğulları'ndan II. Murat'ın kız kardeşi İlaldı Hatun eşi Karamanoğlu İbrahim Bey ile abisi arasında elçilik yaptığı bilinmektedir.⁴¹ Saltuklu Hükümdarı II.İzzettin Kekkavus'un kız kardeşi Mama Hatun Erzurum'un melikesi görevini üstlenmiş 1191 yılında da Eyyübiler Ahlat ülkesini ele geçirmek için verilen mücadelede Saltuklu'ların yardım ettiği sırada beyliğin başında Mama Hatunun bulunduğu bilinmektedir.⁴²

Yine bu dönemde elçilik vazifesinde bulunmuş siyasetten anlayan bir başka Hatun'da Hatice Hatun'dur. Dulkadir Beylerinden Nasreddin Mehmet Bey, Sultan Baybars'la yaşadıkları siyasi anlaşmazlıklar nedeniyle zevcesi olan Hatice Hatunu Kahire'ye göndermiştir. Sultanın huzuruna çıkan Hatice Hatun Kayseri şehrini istediğini ve kentin vergisinin senelik olarak göndereceğini söz vermiştir. Memlük Sultanı Baybars'ta Hatice Hatunu son derece iyi bir şekilde karşılamış ve Hatunun isteklerini yerine getirmiştir. Elçilik görevini başarıyla yerine getirmiş olduğu anlaşılmaktadır.⁴³

Kadınların bu dönemde de aktif olarak siyasi faaliyetlerine devam etmişlerdir. Bu hatunlardan birisi de Kayseri'de bulunan Emir Alaeddin Eretna'nın Hatun'u Tuğa Hatundur. İbn-i Battuta bu hatunla görüşerek sohbet ettiğini hatunun kendisini en güzel şekilde ağırladığını belirtmiş ayrıca bu hatundan övgüyle bahsetmiştir. Ayrıldıklarında ise kendisine değerli hediyeler verdiğini hatta daha fazla hediye veremediği için kendisinden özür dilediğini seyahatnamesinde belirtmiştir.⁴⁴

Anadolu Beylikler döneminin sona ermesinden sonra Anadolu'da siyasi birliği sağlayan Osmanlı devletinde de Saray kadını yine özgür, siyasal ve sosyal hayatta söz sahibi olarak statüsünü korumuştur. Cumhuriyet döneminde de kadın kendi haklarını korumuş ve siyasal sosyal ve kültürel alandaki faaliyetleriyle isminden söz ettirmişlerdir.⁴⁵

---

⁴¹ Mehibe Şahbaz, "Osmanlı ve Karamanlılar Arasındaki Siyasi Evlilikler: İlaldı Hatun Örneği", *ASEAD* C. 6 S. 3 3 (2019) s. 339

⁴² Hava Selçuk, *Türk Tarihinde Kadın ve Savaş*, (Çizgi Yayınları, Konya, 2014) ss. 148-149

⁴³ Arzu Terzi, "Türk Siyaset Kültüründe Kadının Rolü" s. 21

⁴⁴ Mehmet Şeker, *İbn-i Battutaya Göre Anadolu'nun Sosyal ve İktisadi Hayatı ile Ahilik*,(T.C Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara-2001) ss. 36-37

⁴⁵ Ahmet Yılmaz, "Osmanlıdan Cumhuriyet'e Kadın Kimliğinin Biçimlendirilmesi", *ÇTTAD*, IX/20-21(Bahar 2010)ss. 195-207

2. BÖLÜM

2. BATI ANADOLU BEYLİKLERİNE TOPLU BİR BAKIŞ

Tarihte pek çok milleti bünyesinde barındıran, farklı dinlere ev sahipliği yapmış olan Anadolu, bu sayede pek çok kültürün yaşanmasına neden olmuştur. Üzerinde pek çok uygarlıkların yaşadığı bir yer olarak tarihteki önemini korumaktadır. XI. yüzyıla gelindiğinde ise artık Anadolu da Selçukluların yükselişiyle yeni bir medeniyetin doğmuş olduğunu görmekteyiz. Anadolu'da artık İslam medeniyeti yaşanmakta idi. Selçuklular siyasi olarak birliğini sağladıktan sonra zaman içinde Batı'ya doğru ilerlediklerini görmekteyiz. Batıya doğru ilerleme Tuğrul Bey'in isteğiyle olmuştur. Dendanakan Savaşı sonrası Anadolu'ya Türk komutanları gönderilmiştir. Alparslan ile birlikte bu komutanların akınlarında artış meydana gelmiştir.⁴⁶

Türkmenlerin Batıya doğru göç etmeleri 1020 yılında Selçukluların öncülüğüyle Azerbaycan'ın istilası ve sonrasında Anadolu'ya yapılan akınlar nedeniyle ve⁴⁷Büyük Selçuklu Sultanı Alp Arslan'ın (1063-1072) Bizans İmparatorluğu ile yaptığı Malazgirt Savaşı sonrasında Anadolu'da fethedilen yerlerde iskân faaliyetlerini başlatmıştır. Sonrasında da buralarda Saltuklular, Mengücekliler, Danişmendliler, Artuklular, Dilmaçoğulları, Ahlatşahlar, Yıvaloğulları ve Çaka Beyliği gibi Beylikler kurulmuştur.⁴⁸ Malazgirt zaferinden sonra Türklerin fetih hareketleri sayesinde Anadolu 5-6 yıl gibi kısa bir süre içinde Anadolu'nun hemen hemen her yerini Türklerin ele geçirmiş olduğu görülmektedir.⁴⁹

Türkiye tarihinde, Selçuklular ile Osmanlılar arasında kalan dönem Anadolu'da beylikler dönemi diye adlandırdığımız dönemi oluşturmaktadır. Bu dönemde Batı da Bizans İmparatorluğu hüküm sürerken merkez Konya olmak üzere Orta Anadolu'da da Türkiye Selçuklu Devleti hüküm sürmekteydi. Türkiye Selçuklu Devletinin siyasi sosyal ve ekonomik olarak zaman içinde çöküntüye uğramış olması Anadolu'da Beyliklerinin

---

⁴⁶ Mazlum Şahin Demir, "XI.Asırda Değişen Anadolu'da Türkler Malazgirt Savaşı (26 Ağustos 1071)", Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi, C. 4, S. 11, (2017) ss. 242-244

⁴⁷ Halil İnalçık, **Devlet-i Aliye: Osmanlı İmparatorluğu Üzerine Araştırmalar-1**, (Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul-2015) s. 4

⁴⁸ Muharrem Kesik, **Anadolu Türk Beylikleri**, (Bilge Kültür Sanat Yayınları, İstanbul, 2018) s.29

⁴⁹ Osman Turan, **Selçuklular ve İslamiyet**, (İstanbul, 1980), 74-75

oluşmasına yol açmıştır. Fakat XII. Yüzyılda Türkiye Selçuklu Devleti toprakları Ege ve Marmara haricinde kalan bütün Anadolu topraklarına sahipti ki Anadolu da bu sayede Türk yurdu haline gelmiştir.⁵⁰ Harzemşahlar Devletini mağlup eden Moğollar da batıya doğru ilerleyerek Azerbaycan ve İran'a doğru ilerlemelerini sürdürmüşlerdi.⁵¹

Malazgirt zaferinden dört yıl sonra Bytina bölgesinde Türkiye Selçuklu Devleti kurulmuştur. I. Haçlı seferi nedeniyle zor bir süreç geçirmiş olmalarına rağmen Devlet olarak kısa bir süre içinde toparlanmışlardır. Türkistan'dan Anadolu'ya gelen Türkmen gruplarını da kendi siyaset alanına çekmekteydiler. Bu dönem de Bizans Devleti ile mücadele edip Anadolu'ya hâkim olup sınırlarını da genişletmişlerdir. Büyük Selçukluların bir kolu şeklinde Anadolu'ya yayılan bu devletin çevresinde de Türkmen boyları ile Anadolu'nun her anlamda Türkleşmesini ve Müslümanlaşmasına katkı sağlamaktaydılar. Bu durum XIII. Yüzyılın ortalarına kadar bu şekilde devam etmiştir.⁵²

XI. yüzyılın son yarısından Malazgirt Muharebesinden sonra Bizans ve Klikya uçlarına yerleşen beylikler buraların güvenliğinden sorunlu tutularak Anadolu Selçuklu Devletinin sınırları korunmakta idi. Bu beylikler Germiyan, Eşref, Hamid, Menteşe Türkmenleridir. Klikya tarafında yani Küçük Ermenistan krallığı uç kısmında Karaman Türkmenleri görevlendirilmiştir.⁵³

XII. yüzyılın ikinci yarısından sonra Anadolu'ya göçmen akını yaşanmıştır fakat asıl önemli göç 1220'lerden sonra meydana gelmiş olan göçtür. Moğol tehlikesinin gittikçe arttığı bu dönemde Azerbaycan'dan Anadolu'ya yoğun bir göç faaliyeti yaşanmıştır. 1230 yılında Moğolların Azerbaycan'ı istila etmesi üzerine Türkmenler batıya doğru ilerlemişlerdir. XIII. yüzyılda Anadolu da bu sayede Türk yurdu haline gelmiş olmaktadır.⁵⁴

Bu dönemde ayrıca Moğol Devletinin toprakları genişletmekte idi ve Hunlardan itibaren de Türklerle iç içe olan Moğollar, zaman içinde topraklarını genişlettiler ve tek bir elden yönetilemeyecek kadar büyüyünce Mengü Han kardeşi Hülağü'yü İlhan olarak İran,

---

⁵⁰ Muharrem Kesik, **Anadolu Türk Beylikleri**, ss. 29-30

⁵¹ Tülay Yürekli, **"İlhanlılar Döneminde Musul'da Siyasi ve Ekonomik Durum"**, A. Ü Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, (Erzurum-2013) s. 224

⁵² Mehmet Ersan, Mustafa Alican, **Türklerin Kayıp Yüzyılı Beylikler Devri Türkiye Tarihi**, (Timaş Yayınları, İstanbul 2019), s. 15-16

⁵³ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, **Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri**, (Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1969) s. XI

⁵⁴ Halil İnalçık, **Devleti Aliye-1**, s. 4

Irak, Suriye, Mısır, Kafkasya ve Anadolu'da hüküm sürmesi için göndermiştir.⁵⁵ Moğollar bütün Asya ve Avrupa'da gittikleri her yerde saldırılar düzenleyerek yağmalama faaliyetlerinde bulunmuşlardır. Moğolların genel olarak uyguladıkları böl, parçala yağmala ve talan etme politikalarını Anadolu'da da uygulamışlardır. İstila ettikleri yerlere vali, komutan ve vergi memurları göndererek hâkimiyetlerini sağlamlaştırmaya çalışmışlardır. Anadolu'ya gönderilen komutanlar Selçuklu Sultanlarına bakanlık etmişlerdir.⁵⁶ Moğollar bu dönemde Türkiye Selçuklu Devletini ve Türkmen Beylikleri üzerinde hâkimiyet kurmak için Anadolu'ya ihtiyaç duyduklarında ordu göndermişlerdir. Gerek Türkiye Selçuklu Devleti gerek beylikler Moğollara boyun eğmeyerek Moğollarla çatışma halinde olarak isyan etmişlerdir.⁵⁷

Anadolu Selçuklular Devleti döneminde I. Alaeddin Keykubad'ın 1237 yılında vefat etmesi üzerine oğulları İzzeddin Kılıçarslan ile Gıyaseddin Keyhüsrev arasında uzun süre yaşanan taht mücadelesi sonucunda yaşanan otorite boşluğunda Sadettin Köpek'in Devlet içinde önemli ve değerli birçok emirleri ortadan kaldırması devlete zarar vermiştir. II. Gıyaseddin Keyhüsrev'in tecrübesiz ve kabiliyetsiz kişilerle çalışması devlet yönetiminin zayıflamasına neden olmuştur. Devlet yönetiminin zayıflaması Türkmenler arasında yaşanan memnuniyetsizlik sonucunda Babailik isyanına neden olmuştur. Selçuklu Devletinde yaşanan bu karışıklığı fırsat bilen⁵⁸ Moğollar 1242'de Erzurum'u tahrip ettikten sonra Selçuk hükümdarı ordusuna destek alarak topladığı kuvvetle gelen Moğol tehlikesine karşı hazırlanmışlardır.⁵⁹ 1243 yılında Köseadağ Muharebesiyle Selçukluları yenilerek Moğollara vergi vermeye zorunda kalmışlardır.⁶⁰ Sivas'ı ve Kayseri'yi ele geçiren Moğollar Erzincan'ı da dönüş sırasında ele geçirerek geri çekilmişlerdi fakat bu muharebe ile birlikte Anadolu artık Moğol hâkimiyeti altına girmiştir. Anadolu'nun siyasi hayatı Moğol hükümdarlarının iradesine tabi tutulmuş bazen bir bazen birkaç tane şehzade Moğol hanlarının yarlıklarıyla saltanat sürmeye başlamışlardı.⁶¹ Moğolların ağır tahriplerle

---

⁵⁵ Osman Gazi Özgüdenli, **Moğollar**, Türkiye Diyanet İslam Ansiklopedisi(DİA) <https://islamansiklopedisi.org.tr/Anadolu-beylikleri>, (Erişim tarihi 14.03.2021)

⁵⁶ Mustafa Akkuş, Büşra Bağcı, "**Hülağü Han Döneminde Anadolu'da Görev Yapan Moğol Komutanları**", *USAD*, Güz 2018(9) s. 153

⁵⁷ Hasan Geyikoğlu, "**Moğolların Selçuklulardan Sonra Anadolu'ya Hakim Olma Faliyetleri**" *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 52 (Haziran 2014) s.97

⁵⁸ Erdoğan Merçil, **Anadolu Beylikleri**, Türkiye Diyanet İslam Ansiklopedisi (DİA) <https://islamansiklopedisi.org.tr/Anadolu-beylikleri>, (Erişim tarihi 11.03.2021)

⁵⁹ M.Fuat Köprülü, **Osmanlı Devletinin Kuruluşu**, (Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1991),s. 32

⁶⁰ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, **Osmanlı Tarihi C.1**, (Türk Tarih Yayınları, Ankara, 1988) ss. 51-52

⁶¹ Köprülü, **Osmanlı Devletinin Kuruluşu**, s. 32

girdikleri şehirleri yakması yıkması ki bunu Köseadağ Muharebesiyle de görmekteyiz. Muhafız askerleri öldürüp şehri ateşe verdikten sonra yakalamış oldukları esirleri de Meşhed ovasında şehit etmişlerdir. Geride kalan çocukları da esir olarak aralarında paylaştıktan sonra yolda yürüyemeyen ve hasta olanları da öldürerek yollarına devam etmişlerdir.⁶²

Moğollara ödenen vergiler de Selçuklu Devleti için çok ağır gelmekteydi. Moğollar artık Selçukluların iç işlerine daha fazla müdahale edebiliyorlardı.⁶³ Anadolu Selçuklu hükümdarı II. Gıyaseddin Keyhüsrev'in 1245 yılında vefat etmesinden sonra II. İzzeddin Keykavus tahta çıkarılmayı düşünülürken Moğolların huzuruna gidebilecek olan IV. Rükneddin Kılıç Arslan 1249 yılında Güyük Han tarafından tahta çıkarılmıştır. Anadolu'ya gelince kardeşi ile verdiği mücadeleyi kaybederek anlaşma yoluna giderek Celaleddin Karatay'ın isteğiyle II. İzzeddin Keykavus, IV. Rükneddin Kılıç Arslan ve II. Alaeddin Keykubat'ı birlikte sultan ilan etmişler ve bu sayede üçlü yönetim başlamış olmuştur. II. Alaeddin Keykubat'ın vefat etmesi üzerine Rükneddin IV. Kılıç Arslan'ın tutuklanması ile II. İzzeddin Keykavus tahta kalmıştır. Moğollara yenilen II. İzzeddin Keykavus yenilerek Antalya'ya doğru gitmiştir.⁶⁴

1256 yılında Moğol komutanlarından Baycu Noyan'ın Anadolu'ya yerleşmesi Moğol tehlikesini daha da artırmıştır. Selçuklu Sultanları bağımsızlık mücadelesi verirken Moğolların Anadolu'daki hâkimiyetlerini tanımak zorunda kalmışlardır. Moğollar Anadolu'yu sömürme hedeflerine rahatlıkla ulaşmışlardır. Selçuklu Devleti içinde yaşanan taht mücadeleleri ve Köseadağ yenilgisi sayesinde çıkmazlara giren günden güne de zayıflayan Devlet üzerinde hâkimiyet kurma düşüncesi Moğollar için kaçınılmaz bir fırsattı ve bu düşüncelerine faaliyete geçirmekte onlar için hiç zor olmamıştır. Çaresiz kalan Selçuklular İlhanlılara vali olmuşlardır. 1277 yılına kadar Anadolu'da siyasi olarak varlığını devam ettirmeye çalışan Selçuklulara karşı Memlük Sultanı Baybars Anadolu'da Elbistan'da bir İlhanlı ordusunu mağlup etmesi üzerine Anadolu'da siyasi istikrar bozulmuştur. İlhanlıların bu yenilgi üzerine vezir Süleyman Pervaneyi idam ettirmiştir. Anadolu'daki bu istikrarsızlık Türkmenlerin de huzurunu bozmuş ve bir taraftan Selçuklular

⁶² İbni Bibi, **Anadolu Selçuklu Devleti Tarihi**, (M.Nuri Gencosman), (Uzluğ Basımevi, Ankara, 1941), s. 220

⁶³ Claude Cahen, **Osmanlılardan Önce Anadolu**, (Çev. Erol Üyepazarcı) (Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2012) s. 241

⁶⁴ Ömer Tokuş, **"Anadolu ve Anadolu'da Moğol Noyanlarının İsyanları"**, *Türk Dünyası Araştırmaları*, C. 117 S. 230 Eylül-Ekim 2017, ss. 182-185

bir taraftan da İlhanlılarla mücadele etmek zorunda kalmışlardır. Orta Anadolu’da ağır tahriplere yol açan İlhanlılar her tarafı yakıp yıkmışlardır. Bölge yaşanmaz hale gelmişti ve Moğolların önünden kaçan Türkmenler ise Anadolu’nun dağlık olan bölgelerinde küçük birlikler olmaya başlamışlardır.⁶⁵1302 yılında Anadolu Selçuklu Devletinin tamamen çökmesi üzerine Moğol valileri de Konya’ya yerleşmişlerdir. Moğol valileri bu sayede ülkeyi yönetme fırsatı bulmuşlardır. Moğollar, Selçukluların çökmesi sonucunda Anadolu’da bağımsız olarak hareket etme fırsatı bulan Beyliklerle de mücadele etmek zorunda kalmışlardır.⁶⁶

Selçuklulardan bağımsız bir şekilde kurulan beyliklere eski kaynaklar “Tavaif-i Mülük” ismi verilmiştir. Modern tarihçiler ise Anadolu Beylikleri ismini vermişlerdir. Bu beylikler genellikle Bizans sınırlarında kurulmuşlardır. Türkiye Selçuklu Devleti Asya içlerinden Azerbaycan ve İran’dan gelen Türkmenleri yeni fethedilen topraklara Bizans’a yakın uç bölgelere yerleştirilmişlerdir. Bu sayede bu bölgelerde XIII. yüzyılda daha çok Türk nüfusu yoğunluğu yaşanmıştır.⁶⁷ XIII. yüzyılda Anadolu’da Moğolların yıkıcı faaliyetlerinin sona ermesi üzerine Türkmen Beyleri Selçuklulardan ayrı bağımsız hareket etmeye başlamışlardır.⁶⁸

Anadolu’da ki Moğol etkisi daha çok Orta Anadolu’da etkili olmaktadır. Bizans uçlarına yerleştirilen ve kurulan beyliklerde Moğol baskısı çok fazla hissedilmemektedir. İran ve Azerbaycan’dan gelen Türkmen beyleri Selçuklu Sultanları tarafından Bizans uçlarına yerleştirilmeleri Türkmen Beylerin çalışmalarını kolaylaştırmıştır. Uç bölgelerde güvenliği sağlamak için Selçuklular tarafından Bizans sınırına yerleştirilen Beyler, Moğol baskısından kaçmışlardır fakat Bizans sınırı güvenlik açısından ve Beyliklerini kurma ve sınırları geliştirme açısından daha karlı olmuştur. Zaman içinde bu beyler küçük siyasi birliklerini güçlendirerek bağımsız olarak faaliyetlerine devam etmişlerdir. Anadolu’nun Türkleştirilmesi ve İslamlaştırılmasında büyük katkıları olmuştur.⁶⁹

---

⁶⁵ Hasan Basri Karadeniz, **Osmanlılar İle Anadolu Beylikleri Arasında Psikolojik Mücadele**, (Yeditepe Yayınevi, İstanbul 2011) s. 2-3

⁶⁶ Rene Grousset, **Bozkır İmparatorluğu**, (Çev. Reşat Uzmen), (Ötüken Yayınevi, İstanbul, 1980), s. 364

⁶⁷ Muharrem Kesik, **a.g.e.** s. 32

⁶⁸ Erdoğan Merçil, Anadolu Beylikleri, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA), <https://islamansiklopedisi.org.tr/anadolu-beylikleri>, (Erişim Tarihi, 04.05.2021)

⁶⁹ Muharrem Kesik, **a.g.e.** ss. 31-32

661/1263 yılında Sinop'ta ki bir kitabeğe göre iki yıl süren bir mücadele olmuş ve İlhanlılar döneminde Hülagü Selçuklular tahtında ise Rükneddin'in olduğu fakat Sinop'un Abaka'nın tahta çıktığı dönemde Sinop'u ele geçirmişlerdi fakat Türkler tamamen kıyı bölgelerini kaybetmemişlerdi. Samsun bu dönem Türklerin elindedir. Savaş'ta Danişmend askerleri de bulunmakta idi. Daha sonra da Pervane tarafından da Sinop alınmıştır. Pervane Moğol varlığından rahatsız olmuştu ve Memlûklüler ile görüşme yaptılar fakat başarılı bir görüşme olmamıştır. III. Gıyaseddin'in tahta çıktıktan sonra ise vergiler dört bölüm şeklinde ayarlanmıştır. Vergilerden ikisinde Moğol isimleri bulunmaktadır.⁷⁰

Selçuklu Devletinin sınır güvenliği için yerleştirilen Türkmenlerin başında Selçuklu Sultanının göndermiş olduğu emirlerinden biri bulunmaktadır. Türkmenlerin yerleştirildiği bu uç bölgeler ise Akdeniz, Karadeniz ve Batı uç bölgeleriydi.⁷¹ Türkiye Selçuklu Devletinin yıkılmaya yüz tutması Beyliklerinde bağımsız hareket etmelerine imkân vermiştir. Anadolu'da görevlendirilen Emir Çoban Karanbük'te orduğahını kurarak bütün Türkmen Beyliklerini huzuruna davet etmiştir. Bu davete Karamanlılar ve Osmanlılar haricinde diğer beyler hediyeler getirerek itaat edeceklerini belirtmişlerdir. Emir Çoban Beyleri itaat ettirdikten sonra İran'a geri dönmüştür.⁷² Selçuklu idaresi sonrasında Anadolu'ya hâkim olan beylikler Selçukluların mirasını da Osmanlılara aktarmışlardır. Kurulan bu beylikler arasında siyasi sosyal ve ekonomik olarak çok fazla farklılıklar bulunmamaktadır.⁷³

Türkiye Selçuklu Devletinin yıkılması üzerine Anadolu'da kurulan beyliklerin bazıları boy ismiyle bazıları da kendi ismiyle beylikler kurmuşlardır. Bu beyliklerden kimileri Bizans İmparatorluğu ile yapılan savaşlar neticesinde savaşta göstermiş oldukları başarıları nedeniyle kendilerine verilmiş ve buralara yerleştirilen ve zaman içinde bağımsız hareket etmeye başlayan Türkmenlerin kurmuş olduğu beylikler ki bunlar: Karamanoğulları, Menteşeoğulları, Germiyoğulları, Aydınoğulları, Saruhanoğulları gibi beyliklerdir. Kimileri de Selçuklu ve Moğol bürokrasisi içinde başarılı vazifeleri nedeniyle kendilerine verilmiş olan arazilerde Devlet adamlarınca kurulan Eretna Bey, Kadı Burhaneddin Ahmed, Sahip Ataoğulları, Pervaneoğulları gibi beyliklerdir.⁷⁴

---

⁷⁰ Claude Cahen, **Osmanlılardan Önce Anadolu**, (Çev. Erol Üyepazarcı), Tarih Vakfı Yurt Yayınları, Şubat 2012, ss. 265-268

⁷¹ Halil İnalçık, **Devleti Aliye-1**, s. 6

⁷² Haan Geyikoğlu, "**Mogolların Selçuklulardan Sonra Anadolu'ya Hakim Olma Faliyetleri ve Karanbük Savaşı**", s. 98

⁷³ Mehmet Ersan Mustafa Alican, **Türklerin Kayıp Yüzyılı Beylikler Devri**, ss. 16-17

⁷⁴ Ersan, Alican, **Türklerin Kayıp Yüzyılı Beylikler Devri**, s. 17

1277 yılında Türkmenler Karamanoğullarının Moğollara karşı Anadolu çıkarmış olduğu ayaklanmalara katılan Türkmenler Memlûk hükümdarı Baybars'tan da yardım istemişlerdir. Baybars Moğollara karşı başarılı olmuştur. Anadolu'da Türkmenler her ne kadar bir süre rahatlamış olsalar da Abaka Han Anadolu Türkmenleri ile mücadele etmeyi bırakmamış ve otuz bin kişilik ordusunu Türkmenler üzerine göndererek Anadolu'da ki yıkıcı faaliyetleriyle Anadolu Türkmenlerini yıpratmıştır. Bu olay sonrasında ise Türkmen beyleri birlikte hareket etmekten çekinir olmuşlardır. Noyan'ın döneminde bu durum değişmiş ve Türkmenlerin isyanları tekrardan başlamıştır. Anadolu Beyleri artık her fırsatta Moğol yönetimine karşı gelmişlerdir.⁷⁵

Moğol tehlikesinden kaçan Türkmenler Anadolu'nun farklı bölgelerine yerleşip buraları kendilerine vatan yapmışlardır. Uç bölgelere yerleşen Türkmenler yerleştikleri bölgelerde yaşayabilmek için Moğollara karşı zorlu mücadeleler vermek zorunda kalmışlardır.⁷⁶ Yukarıda da bahsettiğimiz gibi Karamanoğullarının Moğollarla mücadele etmesi buna güzel bir örnek teşkil etmektedir. Sadece Karamanlılar değil diğer beylikler de Moğollarla mücadele etmek zorunda kalmışlardır. Anadolu'da ki verilen mücadele ve kararlılık sayesinde Anadolu Türk yurdu haline gelmiştir.

Moğollar Anadolu'da sadece Selçuklularla mücadele etmekle kalmadı Anadolu Beylikleri ile de mücadele ettiğini görmekteyiz. Anadolu Selçuklu Devleti ile Türkmen Beylikleri Moğol tehlikesine karşı birlikte hareket etmek zorunda kalmışlardır. Karamanoğulları Moğollara karşı mücadele etmiş Moğollara karşı isyan ederek Konya'yı ele geçirmeye çalışmıştır. Anadolu Selçuklu Devleti'nin Moğollara karşı tepkisiz kalması üzerine Moğollarla mücadele eden Anadolu'da Türklerin savunucusu olarak 1308 yılından sonra kendilerini Anadolu Selçuklu Devletinin de varisi olarak görmüşlerdir. Selçuklu Devletinin zayıflaması üzerine bölgede Karamanoğlu güçlü bir beylik olarak ön plana çıkmıştır. Karamanoğulları Moğollarla verdiği mücadelede her ne kadar Moğolları Anadolu'dan atmayı başaramamış olsa da Moğollara yıpratma çalışmalarında başarılı olmuşlardır.⁷⁷ Karaman bölgesinde de Ermenilere karşı başarılı savaşlar yapmışlardır.

---

⁷⁵ Kemal Ramazan Haykıran, “Anadolu’da Bir İlhanlı Valisi: Demirtaş Noyan (1314-1328)” *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (İLKE)* s. 23 (Güz 2009)s. 162

⁷⁶ Halil Çetin, “İlhanlı Hakimiyeti Altında Anadolu’da Siyasetin Temel Dinamiği: Göçebe Moğol-Türkmen Çatışması”, *Türkish Studies*, Volume 7/4, (Sonbahar 2012) s. 1205

⁷⁷ Mehmet Ali Kapar-Fadime Koçak, “Anadolu’da Bir İstiklal Ateşi: Karamanoğulları Beyliği-Moğol Mücadeleleri”, *TAED*, S. 65, (Mayıs 2019 Erzurum), ss . 245-261

Moğollara karşı yaptığı başarılı savaşlar nedeniyle Osmanlı Devletinin kurucusu olan Osman Bey Karamanoğlu Mehmet Bey'e karşı son derece saygılı olması nedeniyle Karamanoğlu Mehmet Bey de bu durumdan hoşnut kalmış ve Osman Bey'e üç tane kent vererek tabi, alem ve kılıç vererek kendisine Osmanlı Beyliğinin başına getirmiştir.

Karamanoğlu ve Osmanlı Beyliği arasında akrabalık bağı da kurulmuştur. Onlardan birisi de Karamanoğlu Ebul Feth Alaeddin Bey ile Sultan I.Murat'ın kızı Nefise (Melek Hatunun) evliliğidir. II. Murat'ta kendisine sığınan Karamanoğullarına üç kız kardeşini vererek akrabalık bağlarını güçlendirmek istemiştir. Gerek Karamanoğlu gerek diğer beylikler arasında siyasi evlilikler yapılmıştır.⁷⁸

XIII. yüzyılın sonlarına doğru Türkiye Selçuklu Devletinde subaşı görevini yapan Eşref Bey tarafından Beyşehir ve Seydişehir tarafında kurulmuş olan Türkmen Beyliğidir. Anadolu Selçuklular Devleti içinde yaşanan taht mücadeleleri ve Moğolların Anadolu'da ki istilaları nedeniyle yaşanan otorite boşluğu nedeniyle kurulan beyliklerden biri de Eşrefoğlu Beyliğidir. ⁷⁹Eşref oğulları Beyliğinden Mehmet Bey Anadolu'ya gelen Emir Çoban'a itaatini bildirenlerden olmuştur. 1320 yılından sonra Mehmet Bey'in vefatından sonra Beyliğin başına geçen oğlu II. Süleyman Şah beyliğin başına geçmiştir. Uçlar da kurulan beyliklere karşı Moğol valisi Timurtaş Beyşehir'i ele geçirmiştir ve Süleyman Şah'ı 9 Ekim 1326 yılında şehit etmiştir ve böylece beylik son bulmuştur.⁸⁰

Moğol baskısından kaçıp Batı Anadolu'da yerini alan İnançoğlu Beyliği (1261-1368) Ladik (Denizli), Honaz ve Dalam bölgesinde kurulan Beylik Sultan II. İzzeddin Keykavus'a karşı ayaklanarak beylik kurulmuştur.⁸¹ XIV. Yüzyılda İnançoğlu Beyliği Batı Anadolu Beylikler arasında önemli bir beylik olarak yerini almıştır. Anadolu Beylikleri kendi aralarında da dayanışma halinde idi ve Menteşeoğulları ve Aydınöğulları Beyliğine insan gücü ve malzeme kaynağı durumundaydılar. Bu nedenle Aydınöğulları ve Menteşeoğulları da Denizli bölgesine hâkim olduğu kaynaklarda geçmektedir. Bu yakınlığın neden egemenlik kurmalarından değil iktisadi ve siyasi olarak birbirlerine destek olmalarından kaynaklanmaktadır.1326 yılında İlhanlılar'ın vergisini kabul eden Beylik, İlhanlı ve

⁷⁸ Mehibe Şahbaz, "Osmanlılar ve Karamanlılar Arasındaki Siyasi Evlilikler: İİaldı Hatun Örneği", *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmalar Dergisi*, C. 6 S. 3 (2019), ss. 337-339

⁷⁹ Said Kofoğlu, *Eşrefoğlu Beyliği*, (Ed. Haşim Şahin), Anadolu Beylikleri El Kitabı, s. 231

⁸⁰ Erdoğan Merçil, *Müslüman Türk Devletleri Tarihi*, (Bilge Kültür Sanat, İstanbul, Eylül 2013) ss. 264-265

⁸¹ Erdoğan Merçil, *Anadolu Beylikleri*, Türkiye Diyanet Vakfı İİslam Anasiklopedisi (DİA), <https://islamansiklopedisi.org.tr/anadolubeylikleri>, (Erişim Tarihi 19.03.2021)

Timurtaş'ın baskısının sona ermesi üzerine İnançoğulları Beyliğine Germiyanoğullarının baskısı hâkim olmuştur.⁸²

Anadolu Selçuklu Devletinin yıkılmasından sonra kurulan beyliklerden biriside Karesioğlu Beyliğidir. Selçuklu uç Beyi Kalem Bey ve oğlu Karesi Beyin mücadeleleri sonucunda Karesi Bey tarafından kurulmuştur. Karesioğulları Beyliği kuruluş yıllarında Bizans Devleti ile mücadele etmek zorunda kalmışlardır. Hem kara hem de denizlere hâkim olan bu beylik Osmanlı Devleti topraklarına katılarak son bulmuştur.⁸³ Karesioğulları Osmanlı Devletine katılmasıyla birlikte yetiştirdikleri denizcileri Osmanlı hizmetine geçmesi ile birlikte özellikle Rumeli'ye geçişte Karesioğlu denizcilerin etkisi büyük olmuştur.⁸⁴

Hamidoğulları Beyliğinin kuruluşu ile verilen bilgilere göre Hamid Bey ve Babasının Selçuklular ile Anadolu'ya yerleşen ümeralarındandır. Şikari, Hamid Bey'in Şam ümerasından olduğunu ve iyi bir savaşçı olduğunu belirtmektedir.⁸⁵ Hamidoğulları Beyliği ise XIII. yüzyılın sonlarına doğru Isparta, Burdur ve Eğirdir yöresinde kurulan Türkmen Beyliğidir. II. Gıyaseddin Keyhüsrev tarafından başarıları takdir edilmiş ve kendisine Isparta ve Burdur yöreleri verilmiştir.⁸⁶Hamid Bey de Moğol saldırılarından kaçarak Davras Dağlarına sığınarak kurtulmuştur bu arada İlhanlı Hükümdarının da Selçuklu Sultanı II. Mesud'u tahtından indirmesi de Hamid Bey'in beyliğini kurmasında etkili olmuştur. Meydana gelen otorite boşluğu bunun en önemli nedenlerindedir. Bu dönemde Moğol baskısıyla uğraşan Dündar Beyde İlhanlı hükümdarını tanımayarak kendi egemenliğini ilan etmiştir fakat İlhanlıların genel valisi Demirtaş Noyan'ın baskılarına dayanamayarak kaçmak zorunda kalmıştır. Antalya'ya kaçan Dündar Bey'i kardeşi Yunus Bey'in oğlu Mahmut Bey tarafından Demirtaş'a teslim edilerek 1326 yılında öldürülmüştür.

1390-1391 yılında ise bu beylik Osmanlı topraklarına katılmıştır.1.Bayezid'in oğlu İsa Çelebiye verildiği Osmanlı kaynaklarında da geçmektedir.⁸⁷

---

⁸² Tuncer Baykara, **İnançoğulları**, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA), <https://islamansiklopedisi.org.tr/inançoğulları>, (19.03.2021)

⁸³ Zerrin Günal, Karesioğulları, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi(DİA), <https://islamansiklopedisi.org.tr/inançoğulları>, (20.03.2021)

⁸⁴ Gaye Yavuzcan, Çevrenin Merkezleşmesinde Gelenegin Etkisi: Karesioğlu Örneği, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C. 20 S. 4 (2018) s. 599

⁸⁵ Vedat Turgut, **“Batı Anadolu Beyliklerinin Menşei Meselesi”***Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi*, C. 2, S. 3, (2016), s. 61

⁸⁶ Muharrem Kesik, **a.g.e.** s. 280

⁸⁷ Sait Kofoğlu, **Hamidoğulları**, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA), <https://islamansiklopedisi.org.tr/hamidoğulları>, (16.07.2021)

Hamidoğulları Beyliğinin bir kolu olarak Tekeoğulları Beyliği isminde bir beylik kurulmuştur. Ebul Fida Anadolu Selçukluların yıkılması üzerine yerli halktan bir kişinin buralara hakim olduğunu belirtmiştir. Dündar Bey, Antalya'yı ele geçirdikten sonra kardeşi Yunus Bey'e buraları teslim etmiştir ve Teke beyliği ismi verilen bir beylik kurulduğu bilinmektedir. Yunus Beyin vefatından sonra yerine oğlu Mahmut geçmişti. Mahmut Bey'in döneminde Timurtaş'ın Antalya'yı kuşatması üzerine kendisine sığınan amcasını İlhanlılara teslim etmiştir. İlhanlı hükümdarına isyan eden Timurtaş'la birlikte Memlük Sultanlığına sığınmak zorunda kalmıştır.⁸⁸Teke Beyliği I. Bayezid zamanında kesin olarak Mustafa Beyin hüküm sürdüğü sırada Antalya'yı üzerine girmesi sonrasında Mustafa Bey'in Mısır'a gitmesi üzerine şehir Osmanlılar tarafından ele geçirilmiştir. Yıldırım Bayezid buraları aldıktan sonra önce oğlu İsa Çelebi'ye ve sonrasında Mustafa Çelebi'ye sancak olarak verilmiştir.⁸⁹

Anadolu Selçuklular Devletinin zayıfladığı dönemde hâkimiyet kuran beyliklerden olan Candaroğullarının kuruluşu hakkında kesin bir bilgiye sahip olunmamakla birlikte İsmail Hakkı Uzunçarşılı, beyliğin kurucusu olan Şemseddin Yaman Candar'ın Anadolu Selçuklular Devletinde bir emiri olduğunu belirtmektedir. Selçuklu Devletine yapmış olduğu hizmetleri nedeniyle Selçuklu Sultan'ı tarafından kendisine verilen Eflani yöresini ikta olarak kendisine verilmiştir.⁹⁰ Yaman Candar'ın vefat etmesinin ardından Şücaüddin Süleyman Paşa Bey olmuştur. Otuz sene Bey olduğu süre içinde yirmi beş sene İlhanlıların hâkimiyetini tanımak zorunda kalmıştır. İlhanlı adına para kestirmiştir ve vergi vermek zorunda kalmıştır. Sadece beş sene kendi adına para bastırabilmiştir.⁹¹

I. Süleyman Paşa komşuları olan Bizans, Osmanlı ve Taceddinoğulları ile iyi geçinmiştir. 1341 yılında Venedik ve Cenevizlilerle yaptıkları başarılı savaş sonucunda birçok düşman gemisini ele geçirmeleri denizlerde de ne kadar güçlü olduğunu göstermektedir. Kötürümün Sinop'a çekilmesi üzerine Süleyman Paşa'nın Kastamonu'yu

---

⁸⁸ Sait Kofoğlu, **Tekeoğulları**, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi(DİA), <https://islamansiklopedisi.org.tr/hamidoğulları>, (22.03.2021)

⁸⁹ Behset Karaca, **Tekeoğlu Beyliğinden Osmanlı Devletine İntikal Eden Vakıflar**, Antalya Kitabı Antalya'da Türk İslam Medeniyetinin İzleri 2, (Ed. Bedia Koçakoğlu, Bahset Karşılı, Diren Çakılcı) (Palet Yayınları, Konya 2019) s. 298

⁹⁰ Meltem Albayrak, "**Candaroğulları Beyliğinin Kuruluşu ve Osmanlı Beyliği ile Münasebetlerine Dair Bir Değerlendirme**", Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi, C. 4 S. 7 2018, s. 76

⁹¹ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, **Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri**, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 1969, s. 122

ele geçirmesi üzerine Candaroğlu Beyliği ikiye ayrılmıştır. Osmanlı Padişahı Sultan Murat kızını Süleyman Paşa'ya vererek damadı yapmıştır. Süleyman Paşa'nın bir süre sonra Osmanlılara dışmanca tavır takınması üzerine Yıldırım Bayezid Candaroğlu Beyliğine son vermiştir. Osmanlı Devletinde yaşanan taht mücadelelerine karışmaları İsfandiyar Bey'in Çelebi Mehmet'in istediği yerleri vermemesi nedeniyle Sinop'un muhasara edilmesi nedeniyle Candaroğlu Beyliği Osmanlılara tabi olmak zorunda kalmışlardır. Osmanlılar ile yeniden mücadele sonrasında II. Murat'a barış teklifi sunarak torunu Hatice Sultanla evlendirme teklifi eder ve II. Murat bu teklifi kabul ederek aralarında anlaşmaya varmışlardır.

Candaroğlu Kızıl Ahmet'in oğlu Mehmet Bey ile de II. Bayezid'in kızıyla evlidir. Candaroğlu Beyliği Karamanoğlu Beyliğinden sonra Anadolu Beylikleri arasında en uzun süre taht hayatı olan Beylik olarak tarihteki yerini almıştır.⁹² Candaroğlu Beyliği XIV. yüzyılda Anadolu'da kurulan Beylikler içinde en güçlü olan beyliklerden birisi olmuştur. Bu dönemde ayrıca Sinop ele geçirilmiş ve Ceneviz ve Venediklerinde Sinop'ta ticaret kolonileri kurmalarına izin verilmiştir. Sinop limanının ele geçirilmesi sayesinde Candaroğlu Beyliğinin ticari faaliyetlerinde güzel gelişmeler yaşanmıştır.⁹³

Kastamonu'da bir beylik kuran Hüsameddin Çoban Bey, Selçuklular adına ilk deniz aşırı seferi yapmıştır. Çobanoğulları Beyliği de Moğollar önünden kaçarak gelenlerdendir.⁹⁴Muzafferüddin Yavlak Arslan'ın vefatından sonra yerine geçen oğlu Mahmut ile birlikte Çobanoğulları Beyliği son bulmuştur. Beylik çok uzun ömürlü olmamıştır. Bizans'a karşı akınlar yaparak Sakarya ve çevresini ele geçirmişlerdir. Emir Mahmut'u Candaroğlu Süleyman Bey tarafından mağlup edilerek 1309 yılında son bulmuştur.⁹⁵

---

⁹² Yaşar Yücel, **Candaroğulları**, Türkiye Diyanet Vakfı İşlam Ansiklopedisi(DİA), <https://islamansiklopedisi.org.tr/candaroğulları>, (21.03.2021)

⁹³ Ehlinaz Arvas, "**Candaroğulları Beyliğinin İktisadi Yapısına Genel Bir Bakış**", *Sosyal Bilimler ve Eğitim Dergisi*, 3(2), ss. 492-493

⁹⁴ Vedat Turgut, "**Germiyanoğullarının Menşei, Vakıfları ve Batı Anadolu'nun Türkleşmesi Meselesi Üzerine**",*Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi*, C. 3, S. 5 (2017), s. 7

⁹⁵ Yaşar Yücel, **Çobanoğulları**, Türkiye Diyanet Vakfı İşlam Ansiklopedisi (DİA) <https://islamansiklopedisi.org.tr/candaroğulları>, (5.04.2021)

Anadolu Selçuklu Devletinde vezirlik görevi yapan Sahib Ata'nın oğulları ve torunları tarafından Afyon Karahisar ve çevresi tarafından kurulan beylik 1275-1341 yılları arasında hüküm sürmüşlerdir. İlhanlıların Anadolu valisi Timurtaş uç bölgelerde güvenliği sağlayan Türkmenlere karşı seferler yapmayı sürdürmüştür. İlhanlı kuvvetleri Karahisardevleyi kuşattığı sırada Nüsretüddevle Ahmet dönemin güçlü beyliklerinden biri olan Germiyanoğlu Beyliğine sığınmıştır. Nüsretüddevle ayrıca Germiyanoğlu I. Yakup'un kızıyla evlenerek Germiyanoğullarına tabi olmuştur. Nüsretüddevlenin vefat etmesinden sonra Sahipataoğulları Beyliğinin toprakları Germiyanoğulları topraklarına katılmıştır.⁹⁶

Anadolu Beylikler dönemi için Moğolların Anadolu'ya hâkimiyet kurma süreci Beylikler için tehlikeli bir süreç olmuşsa da Anadolu Beylikler dönemi için asıl tehlike büyüyen Osmanlılar Beyliğinin siyasi faaliyetleri Anadolu'da hâkimiyet kurarak siyasi birlik sağlama girişimleri Beyliklerin sonunu getirmiştir. I. Yıldırım Bayezid (1389-1402) döneminde Karaman, Germiyan, Hamid, Mentеше, Aydın Saruhan ve Candaroğlu Beyliklerine son verilmiştir. Timur'un Yıldırım Bayezid'le yapmış olduğu savaşta Beylere Beylik toprakları geri verilmiş Beylikler tekrardan hâkimiyet kurma şansı elde etmiş olsalar da Osmanlı Devleti eski gücüne ulaşarak tekrardan Beyliklere son vererek Anadolu'da siyasi birliğini kurmayı başarmışlardır. Bu da Anadolu Beyliklerin sonunu getirmiştir.⁹⁷

2.1. Germiyanoğulları

Anadolu Selçuklu Devletinin çöküşü sırasında Batı Anadolu'da kurulan beylikler içinde önemli bir mevkiye sahip olan Germiyanoğulları Beyliği 1300-1429 yılları arasında hüküm sürmüşlerdir.⁹⁸ Beyliğin hangi boya mensup olduğu ve ismini nereden aldığı konusunda kesin bir bilgi bulunmamaktadır. Germiyan isminin bir şahsa ait olmaktan ziyade bir aşiret ismi olduğu düşünülmektedir. ⁹⁹Sünni Hanefi olan Germiyanoğullarınının 24 Oğuz boyundan hangisine mensup olduğu tespit edilememiştir fakat büyük olasılıkla

---

⁹⁶ Erdoğan Merçil, **Sahib Ataoğulları**, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi(DİA), <https://islamansiklopedisi.org.tr/sahib-ataogullari>, (21.03.2021)

⁹⁷ Erdoğan Merçil, **Anadolu Beylikleri**, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA), <https://islamansiklopedisi.org.tr/anadolu-beylikleri>, (24.03.2021)

⁹⁸ Fahameddin Başar, **Germiyan Oğulları Beyliği**, Anadolu Beylikleri El Kitabı, E.d. Haşim Şahin, (Ankara: Grafiker Yayınları, 2017), s. 213

⁹⁹ Mustafa Çetin Varlık, **Germiyanoğulları Tarihi (1300-1429)**, (Atatürk Üniversitesi Yayınları, Ankara-1974), s. 1

Karamanoğulları gibi Avşar boyundan olduğu düşünülmektedir.¹⁰⁰ Germiyanogulları Batı Anadolu bölgesinde kurulan diğer beylikler üzerinde etkili olmuştur.¹⁰¹

İlk kez Malatya taraflarında gördüğümüz bu beylik Harezmi hükümdarı Celalüddin Mengüberti ile beraber gelerek Selçukluların hizmetine girmiş oldukları düşünülmektedir.¹⁰² Malatya’da buldukları sırada kayıtlara geçen ilk aşiret reisi Alişiroğlu Muzafferuddin beydir. 1236-1246 yılları arasında ülke yönetiminde bulunan II. Gıyaseddin Keyhüsrev’in zamanında Babai isyanını bastırmakla görevlendirilmiştir.¹⁰³ Yine bu aileden biri olan Kerimüddin Alişir Bey’i Selçuklu şehzadeleri arasında yaşanan taht mücadelesi sırasında II. İzzeddin Keykavus’dan yana olduğu için IV. Kılıçarslan’ın saltanatı zamanında Vezir Pervane Muinüddin Süleyman tarafından 1264 yılında idam edilmiştir.¹⁰⁴

Germiyanogulları’nın Batı Anadolu bölgesine hangi tarihlerde geldikleri bilinmemektedir. Fakat Cimri hadisesinde Afyon Denizli ve Kütahya tarafında olmaları bu beyliğin 1277 yılından önce Batı Anadolu bölgesine gelmiş oldukları gerçeğini göstermesi açısından önemli bir olaydır.¹⁰⁵ Gıyaseddin Mesud’la savaşa giren Germiyanlılar bu aileye mensup Alişirin kızının oğlu Bedrüddin Murat 687 H. (1288 M.) de Denizli tarafında Moğol ve Selçuklularla giriştikleri mücadele sırasında vefat etmiştir. Germiyanogulları Denizli bölgesi için de Selçuklu veziri Sahip Ata ile savaşarak Denizli’yi ele geçirmişlerdi. Bu sırada Selçuklularla ve Moğollarla mücadeleye giren Germiyan Beyliğinin başındaki isim ise Hüsamüddin bin Alişir idi. 1289 yılına kadar bu mücadele devam etmiştir.

Camiü’-d-Düvelin kaydına göre Germiyan Beyliği Kütahya merkez olmak üzere Uşak, Gediz, Armutlu, Gököyük, Selendi, Kula, Tavşanlı, Banaz, Işıklı, Baklan, Tonuzlu, Honaz, Dazkırı, Geyikler, Eşme, Homa, Eğriğöz, Simav, Şeyhli ve kazalarının da içinde bulunduğu yerlere sahip olmuşlardır.¹⁰⁶

---

¹⁰⁰ Yılmaz Öztuna, **Devletler ve Hanedanlar; Türkiye (1074-1990)**, C. 2, (Kültür Bakanlığı Yayınları, Başbakanlık Basımevi, Ankara-1990), s. 67

¹⁰¹ Feridun M. Emecen, **Osmanlı İmparatorluğunun Kuruluş ve Yükseliş Tarihi**, (Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul-2016), s. 25

¹⁰² İsmail Hakkı Uzunçarşılı, **Osmanlı Tarihi**, C. 1, (Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara-1988), s. 66

¹⁰³ Mehmet Ersan, Mustafa Alican, **Türklerin Kayıp Yüzyılı Beylikler Devri Türkiye Tarihi**, (İstanbul, Timaş Yayınları, 2019), s. 136

¹⁰⁴ Muharrem Kesik, **Anadolu Türk Beylikleri**, (Bilge Kültür Sanat Yayınları, İstanbul 2018), s. 225

¹⁰⁵ Mustafa Çetin Varlık, a.g.e. s. 15

¹⁰⁶ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, **Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri**, (T.T.K Basımevi, Ankara 1969), ss. 40-41

Germiyanoğulları aşireti Hüsameddinden sonra başa geçen Kerimüddin Ali Şir'in oğlu Yakup Bey zamanında beylik haline gelmiştir. Yakup Bey Anadolu Selçukluların üst düzey emirlerinden birisi olup III. Alaeddin Keykubat zamanında Ankara ve Kırşehir taraflarına kadar gelen Yakup Bey Alaeddin Keykubat'ın tahtan uzaklaştırılması üzerine Selçuklulara olan tabiiyetine son verip İlhanlılara tabii olmuştur.¹⁰⁷ I. Yakup Bey döneminde Germiyanoğulları Bizans'la savaşarak Ayasuluk (Selçuk), ve Tire'ye egemen olmuş, Tripolis ve Angir (Kliseköy) de ele geçirilip Alaşehir vergiye bağlanmıştır.¹⁰⁸ Germiyanoğullarının en parlak zamanı Yakup Bey zamanında yaşanmıştır. Bu dönemde Bizans'tan senede bir 100.000 dinar vergi ve vergi ve bazı değerli eşyaların Germiyanoğullarına geldiği bilinmektedir.¹⁰⁹ Yakup Bey'in ne zaman vefat ettiği mezarının nerede olduğu bilinmemektedir. Sadece Evliya Çelebi, Yakup Bey'in mezarının Hezar dinarla beraber Hıdırlık dağında gömülü olduğu bilgisini yazmıştır.¹¹⁰

Yakup Beyden sonra Beyliğin başına oğlu Mehmet Bey geçmiştir. Mücadeleci ve savaşçı bir ruha sahip olmasından dolayı "Çağşedan" ya da "Çağşadan" lakabı ile anılmaktadır. Bu dönemde Katalanlar tarafından işgal edilen Kula ve Simav kasabası Bizanslılardan geri alınmıştır. Mehmet Bey beyliğin kudretini ve gücünü koruyamadı. Beyliğin ordu komutanı Aydınoğlu Mehmet Bey Ege bölgesinde fetihler yaparak Ayasuluk, Birgi, İzmir ve çevresini ele geçirerek kendi beyliğini kurmuştur. Bu dönemde ayrıca Karesioğulları, Saruhanoğulları ve Menteşeoğullarının kurulması da Germiyanoğullarının genişlemesinin önünde engel teşkil etmiştir. Mehmet Bey de büyük olasılıkla 1361 yılından önce vefat etmiş olduğu anlaşılmaktadır.¹¹¹

Mehmet Beyden sonra Beyliğin başına 1361 yılında Süleyman Şah geçmiştir. Süleyman Şah Karamanoğlu Alaeddin Bey'le Hamidoğlu İlyas Bey'in mücadelesinde Hamidoğullarının tarafını tutarak işgal altındaki topraklarını geri alma imkânı bulmuşlardı. Fakat her ne kadar Karamanoğullarıyla sınır olmama çabası içinde olsalar da Karamanlılarla aralarının açılmasına neden olmuştur. Karamanoğulları ile ve gittikçe genişleyen Osmanlı

¹⁰⁷ Ersan, Alican, **Türklerin Kayıp Yüzyılı Beylikler Devri Türkiye Tarihi**, s. 137

¹⁰⁸ İsmail Çiftçioğlu, "**Germiyanoğulları Dönemi Kütahya Medreseleri**", Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, S. 15, (Agustos-2006), s. 162

¹⁰⁹ Mustafa Çetin Varlık, "**Yakup Bey**", Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi(DİA), <https://islamansiklopedisi.org.tr/yakup-bey>, (Erişim Tarihi: 5.12.2020)

¹¹⁰ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, **Kütahya Şehri**, (Devlet Matbaası, İstanbul-1932), ss. 39-40

¹¹¹ Muharrem Kesik, **a,g,e**, ss. 227-228

beyliği arasında kalan Süleyman Bey, Beyliğinin muhafazası için¹¹²Osmanoğulları ile dostluk ve yakınlık kurma yolunda adım atmak istemiştir. Süleyman Bey dini ve siyasi anlamda Osmanoğulları'nın gücünü görmüş ve öz kızını Yıldırım Han'la evlendirmek istemiştir. Bu isteğini İshak Fakih adındaki saygı değer bir kişi ile Germiyanlıların ileri gelenlerini elçi olarak göndererek kabul edilmesi şartı ile Kütahya, Simav, Egrigöz ile Tavşanlı kalelerini çeyiz olarak vereceğini belirten mektubunu padişaha iletilmesi için göndermiştir.¹¹³ Sultan Murat tarafından bu teklif kabul edildi ve teklif edilen yerleri Osmanlı Devletine bırakan Süleyman Şah, Kula kasabasına yerleştikten sonra¹¹⁴ burada vefat etmiştir.¹¹⁵

Süleyman Şahın vefatından sonra Beyliğin başına oğlu II. Yakup Bey geçmiştir. Beyliğin başına 1387 yılında geçmiş olan Yakup Bey'in 1390 yılına kadar olan dönemi hareketsiz geçmiştir. I. Murat'ın vefatından sonra tahta Yıldırım Bayezid'in geçmesi üzerine birlik kuran Hamidoğulları, Germiyanogulları, Kadı Burhaneddin, Saruhan ve Menteşe beylikleri kendi aralarında kaybettikleri toprakları Osmanlı Devletinden geri almak için anlaşma yapmışlardı. Yakup Bey'de bu durumdan yararlanarak kız kardeşine verilen toprakları ele geçirmek istedi ve bazı yerleri ele geçirirken bazı yerleri de ele geçirmek için mücadele vermiştir. Yıldırım Bayezid'in Saruhan, Menteşe ve Aydın Beyliklerinin topraklarını ele geçirmesi üzerine durumun ciddiyetinden endişe eden Yakup Bey daha ılımlı yaklaşarak Yıldırım Bayezid'i armağanlarla karşılamış fakat Yakup Bey'e güveni kalmayan Yıldırım Bayezid Yakup Bey'i ve subaşı Hisar Bey'i Trakya'da İpsala kalesine hapsedmiştir. 1390 yılında diğer beylikler gibi Germiyan toprakları da Osmanlıların eline geçmiştir.¹¹⁶

Yakup Bey İpsala kalesinde geçen dokuz yılın ardından kaleden kaçmayı başarır ve deniz yolunu kullanarak Şam'a gitmiştir. Şam'da Timur'la tanışan Yakup Bey Timur'a sığınarak Ankara Muharebesinde Timur'un yanında olmuştur. Yıldırım Bayezid'in Ankara savaşında Timur'a yenilerek esir düşmesi üzerine Timur tarafından Beylere toprakları iade

---

¹¹² Mustafa Çetin Varlık, “Germiyanogulları”, Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi(DİA), <https://islamansiklopedisi.org.tr/yakub-bey>, (Erişim Tarihi: 5.12.2020)

¹¹³ Hoca Saadettin Efendi, **Tacüttevarih 1**, (Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara-1979), s. 148

¹¹⁴ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, **Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri**, s. 45

¹¹⁵ Mustafa Çetin Varlık, “Germiyanogulları”, Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi(DİA), <https://islamansiklopedisi.org.tr/yakub-bey>, (10.12.2020)

¹¹⁶ Mustafa Çetin Varlık, **Germiyanogulları Tarihi (1300-1429)**, ss. 67-69

edilmiştir. Germiyan ülkesinin toprakları da Yakup Bey'e verilmiştir.¹¹⁷ Yakup Bey on iki yıllık bir aranın ardından yeniden beyliğin yönetimini eline geçirmiştir. Ankara savaşının ardından Kütahya'ya gelen Timur bir ay süreyle Yakup Bey'in misafiri olmuştur.¹¹⁸ Timur Kütahya'nın havasını sevdiği gibi Yakup Bey'in de kişiliğini de sevmiştir.¹¹⁹

Yıldırım Bayezid'in vefatından sonra şehzadeler arasındaki mücadele sırasında Karamanoğlu ile yapılan ittifakı bozan Yakup Bey'in Osmanoğulları tarafına geçmesi üzerine Karamanoğlu Mehmet Bey Germiyan topraklarına saldırıda bulunmuştur. (813 H. 1410 M) yılının sonlarında gerçekleşen bu saldırı sonucunda bazı Germiyan şehirleri ele geçirilerek yakılmıştır. (Kitabüssülük)ten ise Yakup Bey'in Karamanoğlu'nun damadı olduğu bilgisini öğrenmekteyiz.¹²⁰ Karamanoğlu Mehmet Bey'in Kütahya dahil Germiyan şehirlerini ele geçirmesi üzerine Yakup Bey Osmanlılardan yardım istemiştir. II. Yakup bu olayla birlikte ikinci kez beyliğin yönetiminden ve memleketinden uzak kalmak zorunda kalmıştır. Çelebi Mehmet Karamanoğullarının üzere sefere çıkmıştır. Haberi alan Karamanoğulları Bursa kuşatmasını kaldırdığı gibi Germiyanoğullarının topraklarını bırakarak kaçmak zorunda kalmışlardır.¹²¹ Çelebi Mehmet'in vefatından sonra Germiyanoğullarının Osmanlıya olan tutumunda değişimler yaşanmıştır. Anadolu beyleri II. Murat'ı tanımayıp kardeşi Mustafa'yı desteklemişlerdir.¹²²

II. Murat'ın Osmanlı tahtını ele geçirmesinden sonra Yakup Bey tekrardan Osmanlılarla iyi ilişkiler kurma siyasetine devam etmiştir. Aydın ve Menteşe beyliklerini ele geçirildiği halde Germiyanoğullarının topraklarına dokunulmamış ve beyliğin siyasi varlığı devam etmiştir. 1422-1423 yılında Murat bin Mehmet Germiyan olarak basılan sikkelerden de anlaşılacağı üzere Yakup Bey'in Osmanlı hâkimiyetini kabul ettiği anlaşılmaktadır.¹²³ II. Murat'ta Yakup beyin eşine "Şah ana" diye seslenirdi.¹²⁴ Yakup Bey'in erkek evladı olmadığı için beyliğinin topraklarını kız kardeşinin çocuklarına bırakmak yerine Osmanlı Devletine bırakmak istemiştir. 1429 yılında Seksen yaşını geçmiş

---

¹¹⁷ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, **Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri**, s. 48

¹¹⁸ Muharrem Kesik, **a.g.e.** s. 229

¹¹⁹ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, **a.g.e.** s. 48

¹²⁰ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, **Kütahya Şehri**, s. 56

¹²¹ Fahameddin Başar, **a.g.e.** ss. 221-222

¹²² Halil İnalçık, **Devlet-i Aliyye Osmanlı İmparatorluğu Üzerine Araştırmalar 1**, (Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul-2015) , s. 105

¹²³ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, **Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu Karakoyunlu Devletleri**, ss. 49-50

¹²⁴ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, **Kütahya Şehri**, s. 58

olan Yakup Bey Edirne'ye giderek bu isteğini II. Murat'a iletir ve Kütahya'ya geri döner. Bu yılın sonunda da Yakup beyin vefat etmesinin ardından beyliğin toprakları Osmanlı Devletine geçmiştir.¹²⁵ II. Yakup Bey'in vefatından sonra Germiyanogulları Beyliği tarih sahnesindeki siyasi varlığı son bulmuş olmakta idi.

Yakup Bey'in mezarı ise 1411-12 senesinde yaptırmış olduğu imaret mescidinde bulunmaktadır. Türbede Yakup Bey'in yanı sıra zevcesi Paşa Kerime Hatun'a ait sanduka bulunmaktadır.¹²⁶

Germiyanogulları döneminde özellikle Süleyman şah ve Yakup Bey zamanında beyliğin merkezi olan Kütahya diğer Anadolu Beylikleri arasında kültürel anlamda zirveyi yaşamışlardır. Germiyanogulları XIV. Yüzyılda ise ekonomik olarak çok gelişmişlerdi. Ayrıca Germiyan saraylarında bilim adamlarına ve şairlere yer verilerek himayeleri altına alınırdı.¹²⁷ II. Yakup Beyin saza söze düşkün bir adam olduğu şairleri de bu yüzden himaye ettiği bilinmektedir. Ayrıca Yakup Beyin çöyür diye adlandırılan müzik aletinin mucidi olduğunu Evliya Çelebi seyahatnamesinde yazmıştır.¹²⁸ Osmanlı Sultanlarından II. Muratta Germiyanogulları'nın kültür ve edebiyatını takip etmiş ve hayran kalmıştır. II. Murat'ın Kabusname'yi tercüme ettirmesi buna örnektir.¹²⁹

2.2. Menteseoğulları

Menteşe isminin kabile olmasından ziyade bir şahsa ait olduğu bilinmektedir.¹³⁰ Beyliğin kurucusu Anadolu Selçuklu Devletine hizmet etmiş Mentese Bey'dir. Hizmetleri karşılığında kendilerine Batı Anadolu uç topraklarından ikta verilmiştir.¹³¹ Mentese Bey Selçuklu Devletinde Emirü'l-Sevahil (Sahil komutanı) olarak görev yapan Bahadır Bey'in oğludur.¹³²

¹²⁵ Erdoğan Merçil, **Müslüman Türk Devletleri Tarihi**, (Bilge Kültür Sanat Yayınları, İstanbul-2013), s. 266 Mustafa Çetin Varlık, Germiyanogulları, <https://islamansiklopedisi.org.tr/germiyanogullari>, (17.01.2021)

¹²⁶ Gülberk Bilecik, **Yakup Çelebi Külliyesi**, Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi(DİA),<https://islamansiklopedisi.org.tr/yakub-celebi-kulliyesi>, (12.12.2020)

¹²⁷ Erdoğan Merçil, **a.g.e.** s. 266

¹²⁸ M. Tayyib Gökbilgin, **Osmanlı Müesseseleri Teşkilatve Medeniyeti Tarihine genel Bakış**, (İ.Ü.E.F Yayınları, İstanbul-1977), s. 92

¹²⁹ Emek Üşenmez, **"Eski Anadolu Türkçesi Açısından Germiyanlı(Kütahya) Şairlerin Yeri ve Kütahya'daki Yazma Eser Kütüphanelerinin Önemi"**, International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 8/1 (Winter 2013) s.2789

¹³⁰ Paul Wittek, **Menteşe Beyliği**, O.Ş. Gökyay(Çev.), (Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara-1944), s. 28

¹³¹ Erdoğan Merçil, **Menteşe Beyliği**, Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi(DİA), <https://islamansiklopedisi.org.tr/menteseogullari>, (12.12.2020)

¹³² Umay Türkeş-Günay, **Türklerin Tarihi**, (Akçağ Yayınları, Ankara-2010), s. 349

Menteşe Beyliği ilk olarak Andronikos'un Tralleis/ Andronikopolis/ Aydın da yapılan seferin etkilerini yok ettiklerini görmekteyiz.¹³³Beyliğin yaklaşık olarak 1280'li yıllarda Güney Batı Anadolu bölgesinde çalışmalarına başlamış olduğu düşünülmektedir. Beyliğin bilinen en eski idarecilerinin isimlerinin Karman ve Mesud Bey olduğu bilinmektedir.¹³⁴ Mentеше Beyliği kurulan en eski beyliklerden birisidir ayrıca başlangıçta en önemli beylik olarak görülmüştür.¹³⁵

Menteşe aşiretinin Batı uçlardaki faaliyetlerinden önce Sivas ve çevresinde buldukları fakat daha sonrasında bir rivayete göre Moğol baskısı sonucunda yaşanan olumsuz durumların daha da kötüye gideceğini anlayan Mentеше Bey, öncülük ederek Antalya yöresi üzerinden deniz yolunu kullanarak Batıya doğru ilerlediği ve Karia (Muğla ve çevresini) ele geçirmiştir. Diğer bir rivayete göre karadan ilerleyerek Muğla ve çevresini ele geçirmişlerdir.¹³⁶ Sahile geldiklerinde ise Rodos'a yerleşmekte olan Hospitalier tarikatına bağlı Hristiyan şövalyelerle karşılaştılar. Denizcilik faaliyetlerine önem veren beylik bölgede deniz ticareti ve korsanlık yaparak kendilerini geliştirdiler.¹³⁷ Mentеше Beyliğini kuran Mentеше Beye "Sahil Beyi" olarak adlandırılması denizcilik faaliyetlerinden uzak olmadıklarını göstermektedir.¹³⁸

Menteşeoğulları, Muğla, Peçin, Milas ve Balattan Ege sahillerine kadar uzanmakta olan yerlerde hâkimiyet kurarak faaliyetlerini sürdürmüşlerdir.¹³⁹

Bizans komutanlarından Flantropos Aleksiyus Karya'yı eskiden olduğu gibi Bizans topraklarına katmak istemekteydi. Şehri ve kalesini ele geçirirler ve böylece Mentеше Bey'in zevcesi de sahil şehirlerinden birisine büyük ihtimalle eşinin mezarının bulunduğu yer olan Fethiye'ye çekilmek zorunda kalmıştır. Aleksiyüs bu başarısından sonra imparatora isyan ederek Türklerle birlik olup faaliyetlerine devam ederken yenilgiye uğrayarak katledilir.

---

¹³³ Keith Hopwood, "Türklerin Anadolunun Batı Kıyılarını Fethi Ve Katalan Kumpanyası", Çev. Serdar Çavuşdere, *Tarih Okulu*, S. 2, Kış 2009, s.129-130

¹³⁴ Mustafa Daş, **Menteşe Oğulları Beyliği**, Anadolu Beylikleri El Kitabı, Ed. Haşim Şahin, (Ankara: Grafiker Yayınları, 2017), s. 165

¹³⁵ Paul Wittek, **Osmanlı İmparatorluğunun kuruluşu**, Çev. Güzin Yalter, (Türkiye Yayınevi, İstanbul-1971), s. 34

¹³⁶ Ersan, Alican, **Türklerin Kayıp Yüzyılı Beylikler Devri Türkiye Tarihi**, s. 128

¹³⁷ Claude Cahen, **Osmanlılardan Önce Anadolu**, Çev. Erol Üyepazarcı, (Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul-2012), s. 358

¹³⁸ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi* 1, s. 63

¹³⁹ Merçil, Mentеше Beyliği, <https://islamansiklopedisi.org.tr/menteseogullari>, (13.12.2020)

Onun katlinden sonra Karya tamamen Türklerin elinde kalmıştır. ¹⁴⁰

Menteşeoğulları 1282 yılında Aydın ve Sultanhisarı'nı ele geçirir bir süre sonra da Mentеше Beyin vefat ettiği bilinmektedir. Mentеше Bey'in mezarı ise Fethiye'dedir. Mentеше Bey'in vefatından sonra Beyliğin başına geçen oğlu Mesud Bey'dir. Mentеше Bey'in Kirman ismindeki oğlu ise Finike'nin yönetimini sağlamakta idi.¹⁴¹ Mesud Bey donanmasıyla önemli başarılar elde etmiştir. Rodos adasının bir bölümünü Rumlardan alabilmiştir. Mesud Bey'in 1319 dan önce vefat ettiği bilinmektedir. Mezarının nerede olduğu bilinmemekle birlikte devlet merkezinin Milas olduğu için tahminen mezarının Milas'ta olabileceği düşünülmektedir.¹⁴²

Mesud Bey'in ölümünden sonra Beyliğin başına altı oğlundan biri olan Şücaüddin Orhan Bey geçmiştir. ¹⁴³ Orhan Bey tahta çıkmadan önce kardeşi İbrahim'le mücadele etmek zorunda kalmıştı.¹⁴⁴ Orhan Bey'de babası gibi Rodos adasının fethi için donanmasıyla mücadele etmiş fakat başarılı olamamıştır. Orhan Bey döneminde papalık tarafından Batılı ülkelerinde yer aldığı Haçlı Seferleri düzenleme çalışmaları yapılmıştır. Bu dönemde Söke kolu Hamidoğlu Beyliğinin yönetimine geçmiştir.¹⁴⁵

İbn-i Battuta Muğla ve Milas ziyareti sırasında bu şehirlerin Anadolu'nun en güzel ve en büyük şehri olduğunu söylemiştir. Şücaeddin Orhan Bey'in boylu poslu temiz ahlaklı ve zekâsı ile tanınmış bir hükümdar olarak bahsetmiştir. Fakih ve âlimlerle değer verdiğini ve onlarla zaman geçirmeyi seven biri olduğunu ayrıca fıkıh bilginlerinden oluşan bir grubun her zaman yanında bulundurduğunu belirtmiştir. ¹⁴⁶

Orhan Bey'in hangi tarihte vefat ettiği bilinmemektedir. Orhan Bey'in vefatından sonra Beylik ikiye ayrılmıştır. Milas merkezinde İbrahim Bey, Çine merkezinde ise Hızır bey yönetmiştir. ¹⁴⁷ Haçlı donanmasının 1344 te Aydınöğulları'ndan İzmir'i alması üzerine Mentешеoğulları ile ittifak kuruldu. İbrahim Bey Balat'ta savaş hazırlıkları yaptığı sırada

---

¹⁴⁰ Uzunçarşılıoğlu, **Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri**, s. 71

¹⁴¹ Ersa, Alican, **Türklerin Kayıp Yüzyılı Beylikler Devri Türkiye Tarihi**, ss. 128-129

¹⁴² Uzunçarşılı, **Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri**, ss. 71-72

¹⁴³ Merçil, Mentешеoğulları, , <https://islamansiklopedisi.org.tr/menteseogullari>, (13.12.2020)

¹⁴⁴ Uzunçarşılı, **Anadolu Beylikleri, Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri**, s. 72

¹⁴⁵ Kesik, **Anadolu Türk Beylikleri**, s.215

¹⁴⁶ Ebu Abdullah Muhammed İbn Battuta Tanci, **İbn Battuta Seyehatnamesi** C. 1, Çev. A. Sait Aykut, (Yapı Kredi Yayınları, İstanbul-2004),s. 411

¹⁴⁷ Mustafa Daş, **Menteşe Oğulları Beyliği, Anadolu Beylikleri El Kitabı**, Ed. Haşim Şahin, Ankara: Grafiker Yayınları, 2017), ss. 166-167

Venedikliler yapılan hazırlıkları öğrendiler ve Balat Limanına donanma göndererek gözdağı vermişlerdi. 1355 yılında yapılan anlaşma sonucunda Menteşe Beyliği silahsızlanmak zorunda kaldılar. Aralarında geçen bu olaya rağmen ticari ve siyasi faaliyetleri kesilmemiştir. İbrahim Bey'in büyük olasılıkla 1355 yıllarında vefat ettiği bilinmektedir.¹⁴⁸

İbrahim Bey'in vefatından sonra Menteşe Beyliği üç oğlu arasında paylaştırılmıştır. Musa Bey, Balat ve Milas'ta, Mehmet Bey, Muğla ve Çine'de Ahmet Bey Fethiye ve Marmaris'te beyliğin yönetiminden sorumlu olmuşlardır.¹⁴⁹ 1390 yılına kadar geçen 30 sene içinde beylik hakkında ne yazık ki elimizde hiçbir bilgiye rastlanmamıştır.¹⁵⁰ Kosova savaşından sonra Osmanlı gibi güçlü bir beyliğe karşı ittifak kuran Karamanoğullarından taraf olmaları Beyliğin topraklarının elden çıkmasına neden olmuştur. Anadolu seferine çıkan Bayezid Menteşeoğulları'nın da topraklarını ele geçirmiş sadece 1375 yılında vefat eden Musa Bey'in toprakları Milas ve Beçin kalmıştır. Bu topraklarda Ahmet Bey'in eline geçmiştir. Ahmet Bey Milas Beçin, Fethiye ve Marmaris'te hâkimiyetini sürdürmüştür. Ahmet Bey'in siyasi faaliyetlerine baktığımızda onun Rodos şövalyeleriyle ve Kıbrıs Kralı ile yaptığı mücadeleler bilinmektedir. 1391 yılında vefat etmesiyle beylik fiilen sona ermiştir. Sultan Bayezid Menteşe Beyliğinin bir başka biri tarafından yönetilmesini istemediği için emirlerinden Firuz Bey'i yönetimden sorumlu tutmuştur.¹⁵¹ Timur, Bayezid'i Ankara savaşında yenilgiye uğrattıktan sonra Osmanlılar tarafından ele geçirilen yerler Timur tarafından beylere tekrar toprakları iade edilmiştir. O beyliklerden birisi olan Menteşe Beyliği de 1405 yılına kadar Timur'a tabi olmuş, 1424 yılına kadar da Osmanlılara tabi olarak hüküm sürmüşlerdir.¹⁵² Ankara savaşından sonra beyliğin başına İlyas Bey geçmişti. Beyliği eski gücüne kavuşturmak için deniz seferleri yapmıştır.¹⁵³ Daha sonra onun yerine tahta oğulları Ahmed ve Leys geçmiştir. Kendi adlarına para da bastırmışlardır.¹⁵⁴ 1424 yılında II. Murat döneminde Ahmed ve Leys Tokatta hapis edilerek beyliğe son verilmiştir.¹⁵⁵

---

¹⁴⁸ Merçil, Menteşeoğulları, <https://islamansiklopedisi.org.tr/menteseogullari>, (13.12.2020)

¹⁴⁹ Uzunçarşılı, **Anadolu Beylikleri Akkoyunlu ve Karakoyunlu Devletleri**, s.74

¹⁵⁰ Wittek, **Menteşe Beyliği**, s. 83

¹⁵¹ Ersan, Alican, **Türklerin Kayıp Yüzyılı Beylikler Devri Türkiye Tarihi**, s. 131

¹⁵² Yılmaz Öztuna, **Devletler ve Hanedanlar Türkiye (1074-1990)**, s. 76

¹⁵³ Umay Türkeş-Günay, **Türklerin Tarihi**, s. 350

¹⁵⁴ Halil İnalcık, **Kuruluş Dönemi Osmanlı Sultanları**, (İsam Yayıncılık, İstanbul-2010), s. 134

¹⁵⁵ Wittek, **Menteşe Beyliği**, s. 101

2.3. Aydınoğulları

Aydınoğlu Beyliğinin isminin nereden geldiği hususunda yapılan araştırmalarda Grek Latin ve Türk kaynaklarına göre kurucusunun Aydın Bey olduğu ve ismini de Beyliğin kurucusu olan Aydın Bey'den aldığı konusunda ortak bir fikre varılmıştır. Aydın Bey'in Selçuklu Devletinde görevli Deniz kuvvetleri komutanıdır.¹⁵⁶ Aydın Bey'in oğlu Mehmet Bey kurduğu beyliğe babasının ismini vermiştir.¹⁵⁷ Türkiye Selçuklu Devletinin dağılması ile Beylerin bağımsız olarak hareket etmesi ile kurulan Beyliklerden birisi olan Aydınoğulları Güney Batı Anadolu'da Aydın ve çevresi tarafında kurulmuştur.¹⁵⁸

XIII. yüzyılın sonlarında Aydınoğlu Beyliğini kuran Mübariz-üd-Din Gazi Mehmed Bey¹⁵⁹ Germiyanogulları Beyliğinde subaşı olduğu bilinmektedir.¹⁶⁰ Mehmet Bey, Menteşe Bey'in damadı Sasa Bey'in Aydın ilinin fethine yardımcı olmuş fakat bir süre sonra aralarında bir sorun yaşanmış olacak ki Sasa Bey'in fethettiği toprakları alarak hâkimiyet kurmuş ve Ayasulug'a gelip Cami ve Kilise yaptırmıştır.¹⁶¹

Mehmet Bey Ulu Bey olarak Birgi'de bulunurken En büyük olan oğlu Hızır Bey Ayasulug ve Sultan Hisarı, onun küçüğü Umur Bey, İzmir, İbrahim Bahadır Bey Bodemya ve Süleyman Bey'de Tire de beylik yaparken en küçük kardeşleri İsa Bey'de babasının yanında bulunuyordu. Umur Bey babasının sağlığında pek çok başarılı deniz seferleri yapmıştır.¹⁶² Gazi Mehmet Bey uç bölgelerde askerlik yapan Türkmenlerin başlarına taktıkları kızıl külah yerine beyaz külahı tasarlamıştır.¹⁶³

Gazi Umur Paşa,1326 yılında henüz on yedi yaşında iken mücadele etmeye başlamıştır. Güçlü bir donanma oluşturarak Ege Denizindeki adalara akınlar yapmaya

---

¹⁵⁶ Kemal Ramazan Haykıran, **Aydın Elinde Haçlı Seferleri: Aydınoğlu Gazi Umur Bey'in Haçlılar ile Mücadelesi**, *Yenifikir*, Yıl.8(Temmuz 2018) ss. 26-27

¹⁵⁷ Uzunçarşılı, **Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri**, s. 104

¹⁵⁸ Mustafa Daş **Aydınogulları Beyliği**, *Anadolu Beylikleri El Kitabı*, (Ed. Haşim Şahin), (Grafiker Yayınları, Ankara, 2017) s. 175

¹⁵⁹ Himmet Akın, **Aydınogulları Tarihi Hakkında Bir Araştırma**, (Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara-1968), s. 15

¹⁶⁰ Paul Wittek, **Osmanlı İmparatorluğunun Kuruluşu**, Çev. Güzin Yalter, (Türkiye Yayınevi, İstanbul-1971), s. 36

¹⁶¹ Erdoğan Merçil, **"Aydınogulları"**, Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi(DİA), <https://islamansiklopedisi.org.tr/aydinogullari>, (15.12.2020), Enveri, **Dusturname**, (Çev.) M. Halil Yınanç, (Türk Tarih Encümeni Külliyyatı, İstanbul-1928) s. 17

¹⁶² İsmail Hakkı Uzunçarşılı, **Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri**, (Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara-1937), s. 27

¹⁶³ Fuat Köprülü, **Osmanlı Devletinin Kuruluşu**, (Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1991) ss. 74-75

başlamıştır.¹⁶⁴ Umur Bey'in 1333 yılında iki yüz elli gemiden oluşan donanması ile Adalar Denizi ve Yunanistan üzerine yaptığı seferler sayesinde bazı adalarda vergiye bağlanması beyliğin ekonomik olarak daha da güçlenmesini sağlamıştır. Umur Bey'in Mora adalarına yaptığı başarılı seferler sonrasında babası Mehmet Bey'in davetiyle Birgi'ye gelmiştir. Düzenlenen av merasimine katılan Umur Bey'in babası Mehmet Bey av sırasında suya düşerek hastalanır ve çok geçmeden de vefat etmiştir. 1334 yılında vefat eden Mehmet Bey'in yerine oğlu Umur Bey geçmiştir.¹⁶⁵

Umur Bey çok kısa süre Birgi'de kaldıktan sonra İzmir'e geçmiştir. 1334 yılında Haçlılar donanma kurarak İzmir'e gelmişlerdi fakat Umur Bey donanmasını zaten hazırlamıştı ve Haçlıların İzmir çıkışına engel olabilmisti. 1335 yılında 276 gemiyle Monemvasia'yadan haraç aldıktan sonra İспен Kalesini kuşattı. Mezistre, Gavrilopoulos gibi yerlere baskınlar yaparak pek çok mal ve ganimet elde ederek İzmir'e geri dönmüştür.¹⁶⁶ Gazi Umur Paşa Alaşehir'i de kuşattığı sırada üç yerinden yaralandı fakat burayı da haraca bağlayarak asker yerleştirildiği de Dusturnamede yazmaktadır.¹⁶⁷ Umur Bey'de babası gibi Bizans ile iyi ilişkiler kurmaya özen göstermiştir. Bizans İmparatoruna Adalarda çıkan isyanlarda yardım ettiği bilinmektedir. 1336 yılında Bizans'la dostluk antlaşması yapmışlardır. Bu antlaşma sonucunda Bizanslılar Sakız Adasını Aydınogulları'na bırakmışlardır.¹⁶⁸ Bizans 1337 yılında Arnavud İsyanını Umur Bey sayesinde bastırabilmiştir. Hatta Umur Bey Bizans'a yardım amaçlı Kili ve Eflak ülkelerini yağmalamıştır. Umur Bey dönemi Aydınogulları döneminde beylikler arasında altın çağını yaşamıştır. Fakat 1344 yılında Papa VI. Clement'in isteğiyle Venedik, Cenova, Kıbrıs Krallığı, Rodos Şövalyeleri ve Naksos dükünün de aralarında bulunduğu bir Haçlı donanması İzmir limanını ele geçirmişlerdi. Aydınogulları diğer Türk Beyliklerinde yardımını alarak 1345 yılında Haçlıları yenilgiye uğratıp daha fazla ilerlemelerinin önüne geçmiş olmuşlardır.¹⁶⁹ Bu sırada Papa İzmir'e tekrar saldırmak istiyor fakat çok destek bulamıyor sadece Latin komutan Humbert Danphin İzmir'e saldırmış fakat Umur Bey ve

---

¹⁶⁴ Ahmet Eflaki, **Ariflerin Menkıbeleri 2**, (Çev.) Tahsin Yazıcı, (Hürriyet Yayınları, İstanbul, 1973), s. 34

¹⁶⁵ Kesik, **Anadolu Türk Beylikleri**, s. 260

¹⁶⁶ Feridun Emecen, **Umur Bey**, Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi(DİA), <https://islamansiklopedisi.org.tr/umur-bey>, (15.12.2020)

¹⁶⁷ Himmet Akın, **Aydınogulları Tarihi Hakkında Bir Araştırma**, s. 42

¹⁶⁸ Mustafa Daş, **Aydın Oğulları Beyliği**, Anadolu Beylikleri El Kitabı, Ed. Haşim Şahin, (Grafiker Yayınları, Ankara-2017), s. 177

¹⁶⁹ Erdoğan Merçil, **Aydınogulları**, Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi(DİA), <https://islamansiklopedisi.org.tr/aydinogullari>, (17.12.2020)

kardeşlerinin de karşılık vermesiyle bir netice alamamışlardır. Papadan da yardım gelmeyince 1347 yılında Umur Bey'le ateşkes yapmak zorunda kaldılar.¹⁷⁰Çok geçmeden 1348 yılında Haçlılar tekrardan saldırıya geçerek Umur Bey'i yenilgiye düşürdüler ve Umur Bey'in donanmasını yakmışlardır. Bu sırada Haçlıları İzmir'den çıkartmak isteyen Umur Bey alnından vurularak şehit düşmüştür. ¹⁷¹Umur Beyin oğlu var mı yok mu bilinmemektedir fakat üç tane kızı olduğu bunların isimlerinin: Hundi Melek Hatun, Azize Melek Hatun, Gürcü Melek Hatun'dur.¹⁷²

Umur Bey'in vefatından sonra Beyliğin başına abisi Hızır Bey geçmiştir. Hızır Bey dönemi pek parlak geçmemiştir. Venedik, Rodos ve Kıbrıs ile ağır bir anlaşma yapmak zorunda kalmıştır. Aydınogulları Beyliği limanları silahsızlandı ve herkese açık hale geldi. Latinler gümrük resimlerinin yarısını alabileceklerdir. Müttefiklerin dostuyla dost düşmanıya düşman olacağı gibi yirmi maddelik bir anlaşmaya imza atmış olmuştur. Hızır Bey'in ne zaman ve nerede nasıl öldüğü bilinmemektedir.¹⁷³

Hızır Bey'in vefatından sonra 1360 yılında beyliğin başına İsa Bey geçmiştir. Bu dönemde Aydınogulları ve Osmanlılar dostluk ilişkisi içinde olmuşlardır.¹⁷⁴1389 yılında Kosova Savaşı sırasında Osmanlılara yardımcı kuvvet göndermişlerdi fakat I. Murat'ın şehit düşmesi üzerine Yıldırım Bayezid tahta geçince Karamanoğullarının ittifakına katılmıştır. Yıldırım Bayezid 1390 yılında ¹⁷⁵Anadolu'ya sefer düzenleyerek Beyliklere son vermek istemiştir. Yıldırım Bayezid Alaşehir'i zapt edilince İsa Bey'in huzuruna çıkarak itaatini bildirince kendisine Tire'de oturması koşuluyla bazı yerleri de yönetimi altına vermiştir.

1402 yılında yapılan Ankara Savaşını kazanan Timur Beyliklere tekrardan topraklarını vermiştir. Aydınoglu toprakları da Musa Bey'e verilmiştir.¹⁷⁶ Musa Bey'im Mehmet Şah Çelebi, Ali Bey isminde oğulları ve Tac paşa isminde bir kızı bulunmaktadır. Musa Bey'in 1403 yılında vefat ettiği ve yerine kardeşi II. Umur Bey'in geçtiği bilinmektedir.¹⁷⁷

---

¹⁷⁰ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, **Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri**, s. 108

¹⁷¹ Umay Türkeş-Günay, **Türklerin Tarihi**, s. 348

¹⁷² Tuncer Baykara, **Aydınoglu Gazi Umur Paşa (1309-1348)**, (Kültür Bakanlığı Yayınları, Başbakanlık Basımevi, Ankara-1990), s. 87

¹⁷³ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, **Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri**, ss. 109-110

¹⁷⁴ Himmet Akın, **Aydınogulları Tarihi Hakkında Bir Araştırma**, ss. 56-57

¹⁷⁵ Erdoğan Merçil, **Aydınogulları**, Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi(DİA), <https://islamansiklopedisi.org.tr/aydinogullari>, (18.12.2020)

¹⁷⁶ İsmail Hami Danişmend, **İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi**, C. 1, Türkiye Yayınevi, İstanbul, 1971, s. 135-137

¹⁷⁷ Himmet Akın, **Aydınogulları Tarihi Hakkında Bir Araştırma**, s. 66

II. Umur Bey'in Beylik yönetimini eline aldıktan sonra amcası İbrahim'in oğlu olduğu bilinen Cüneyd Bey'le mücadele etmek zorunda kalmıştır. Cüneyd Bey Ayasuluğ'da bulunan II. Umur Bey'e savaş ilan etmiştir. II. Umur Bey Ayasuluğ'dan kaçarak Mentешеoğlu İlyas Bey'den yardım istemişti Cüneyd Bey de Osmanlılara bağlılık bildirip onlardan yardım görmüştür. İzmir'de Cüneyd Bey Ayasuluğ'u da kardeşi korumaktaydı. Mentеше Bey'i Karasubaşı'yı yakalayıp Marmaris'te hapsetti. Bu sayede II. Umur Bey memlekete sahip çıkabilmişti. Cüneyd Bey, kardeşini kurtardı ve Beylik yönetimini ele geçirmek için tekrardan Ayasuluğ üzerine yürüdü ve II. Umur Bey kaleye kapatıldı. Aralarında anlaşma yapıldı ve II. Umur Bey kızını Cüneyd Bey'e vererek birlik olmuşlardır. Beraber Kemalpaşa ve Salihli'yi ele geçirdikten sonra 1405 yılında II. Umur Bey'in vefatıyla Cüneyd Bey, Aydınolu Bey'i olmuştur.¹⁷⁸

Cüneyd Bey beyliğin tek hâkimi olduğu sırada Osmanlı Devletinde şehzadeler arasında saltanat mücadelesi yaşanmaktaydı ve Cüneyd Bey de Osmanlı Devletiyle verdiği mücadeleleriyle Osmanlı Devletini en çok uğraştıran Beylerden birisi olmuştur.¹⁷⁹

Cüneyd Beyin Emir Süleyman'la aralarının açılması üzerine Germiyanğulları ve Karamanoğulları ile anlaşma yapmış olsalar da Cüneyd Bey her iki Beyliğinde iyi niyetinden şüphe duymuş olacak ki Emir Süleyman'a boyun eğmek zorunda kalmıştır. Emir Süleyman da Cüneyd Bey'i affederek Ohri Livasına tayin etmiştir. Emir Süleyman'ın vefatından sonra Cüneyd Bey tekrar faaliyetlerine devam etmiştir.¹⁸⁰

İsa Bey, Sultan Mehmet'ten kaçarken İzmiroğlu Cüneyd Bey'e sığınmıştır. Cüneyd Bey Mentеше ve Saruhan Beylerinden yardım alarak yirmi bin kişilik bir kuvvetle Sultan Mehmet'in ordusuyla karşılaşmıştı fakat Cüneyd Bey'in ordusu mağlup olmuştur. Sultan Mehmet Aydın, Saruhan, Mentеше Beyliklerini kendi topraklarına kattığı sırada Cüneyd Bey çeşitli hediyeler ve mallar vererek bağışlanma isteğinde bulunmuş Sultan Mehmet'te Cüneyd Bey'i affetmiştir.¹⁸¹

---

¹⁷⁸ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, **Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri**, ss. 114-115

¹⁷⁹ Uzunçarşılı, s. 115

¹⁸⁰ Halil Edhem Eldem, "İzmir Oğulları", *İzmir Araştırmaları Dergisi*, S. 5, İzmir 2017, s. 180

¹⁸¹ Müneccimbaşı Ahmet Dede, **Müneccimbaşı Tarihi**, (Çev)İsmail Erünsal, C. 1, Tercüman 101 Temel Eser nr.37, İstanbul, s. 156

Osmanlı Devletiyle uğraşmaktan vazgeçmeyen Cüneyd Bey'e Çelebi Mehmet bu sefer topraklarını bırakmasını istemiştir. Çelebi Mehmet'in İzmir'e kuşatması üzerine kaçmak zorunda kalan Cüneyd Bey Annesi, eşi ve çocuklarının teslim olmuşlardır. Cüneyd Bey'in annesi sayesinde Mehmet Çelebi tarafından affedilmiştir. Cüneyd Bey'e de Niğbolu sancağını vermiştir. Mehmet Çelebi'ye karşı Mustafa Çelebi'nin Osmanlı taht mücadelesine girişmesi üzerine Cüneyd Bey Mustafa Çelebi'yi desteklemiştir. Mehmet Çelebiye yenilen Mustafa Çelebi ve Cüneyd Bey Selanik kalesine sığındılar. Çelebi Mehmet Mustafa Çelebi ve Cüneyd Bey için imparatora üç yüz bin akçe vererek durumu kontrol altına almayı hedeflemiştir. Mehmet Çelebinin vefat etmesiyle serbest kalan Mustafa Çelebi idam edilerek öldürülmüş tahta geçen II. Murat'ta Cüneyd Bey'i tehlike olarak görmüş olacak ki Aydınoğlu topraklarını Cüneyd Bey'e geri vermiştir.¹⁸² İzmir'e dönen Cüneyd Bey oradan da Ayasulug'a vardı ve Aydınoğlu Mustafa Beyi ortadan kaldırmıştır.

II. Murat, 1424 yılında Anadolu üzerine sefer düzenlemiştir. Cüneyd Bey için Hamza Bey'i görevlendirmiştir. Cüneyd Bey'in oğlu Kurt Hasan yenilgiye uğratılarak hapsedilince Cüneyd Bey İpsala Kalesine çekilip Karamanoğlu'ndan yardım istemiş fakat bu yardımın gelmemesi üzerine iyice köşeye sıkışan Cüneyd Bey'i denizden de Cenevizlilerin Osmanlı Devletiyle birlik olmaları nedeniyle çaresiz kalan Cüneyd Bey ve ailesi teslim olduktan sonra idam edildiler. Aydınoğulları Beyliği 1426 yılında toprakların tamamen Osmanlı Beyliğine geçmesiyle son bulmuştur.¹⁸³ Cüneyd Bey o kadar gururlu ve kibirli bir Bey ki Osmanlıları tavşan Aydınoğlu Beyliğini de kurt olarak tanımlamıştır. Aydınoğulları beyliğinin toprakları her ne kadar küçük olsa da Cüneyd Bey Osmanlıyı hep küçümsemiş ve karşı gelmiştir. Kurt lakabı bağımsızlığı tavşan lakabı ise korkaklığı temsil etmektedir.¹⁸⁴

---

¹⁸² İsmail Hakkı Uzunçarşılı, **Anadolu Beylikleri, Akkoyunlu ve Karakoyunlu Devleti**, ss. 116-117

¹⁸³ Mustafa Çetin Varlık, "**Aydın Oğulları Beyliği**", *Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi*, (İstanbul, Çağ Yayınları, ?), C. 10, s. 68

¹⁸⁴ Hasan Basri Karadeniz, **Osmanlılar İle Anadolu Beylikler Arasında Psikolojik Mücadele**, (Yeditepe Yayınevi, İstanbul, 2011), ss. 101-102

2.4. Saruanoğulları

Anadolu Selçuklu Devletinin Moğol istilası sonucunda hâkimiyet gücünü kaybetmesi üzerine kurulan beyliklerden birisi de Saruanoğlu Beyliğidir. Beyliğin kurucusu Saruhan Bey'dir.¹⁸⁵ Saruhan Bey'in Harezm kökenli olduğu ve Erzurum bölgesinde bulunduğu bilinmektedir. Babasının adının Alpaga/Alpagu olduğu vakıf kayıtlarında geçmektedir. Saruhan Bey de Selçuklu Devletinin uç emirlerindedir.¹⁸⁶

Saruanoğulları Beyliğinin hâkimiyet kurduğu şehirler: Manisa, Menemen, Gördes, Demirci, Kemalpaşa, Turgutlu, Ilıca, Gördük, Akhisar, Atala, Kayacıkı, Urganlı, gibi şehirlerdir.¹⁸⁷

II. Mesud'un isteği üzerine 1302 yılında Manisa hududunda bulunmuştur. 1313 yılında Manisa'yı fethederek Saruhan Beyliğini kurmuştur. Kardeşi Çuğa Bey'i Demirci'ye, Ali Paşa'yı da Nif (Kemalpaşa)'ya vali yapmıştır. Aydınogulları ile iyi ilişkiler kurmuş ve beraber deniz seferlerine katılmışlardır. Aydınoglu Umur Bey ile Saruanoğlu Süleyman Bey'in beraber Trakya seferine çıktıkları sırada Süleyman Bey İstanbul yakınlarında vefat etmiştir.¹⁸⁸ Oğlunun vefat etmesine çok üzülen Saruhan Bey bir yıl sonra 1346 yılında vefat etmiştir. Mezarı ise Manisa'da Körhane isimli türbededir.¹⁸⁹ Saruhan Bey ölümünden 40 yılı geçen hâkimiyet döneminde beyliğini önemli derecede büyütmüş ve güçlendirmiştir. Saruhan Bey vefat ettikten sonra Beyliğin yönetimi İlyas Bey'e geçmiştir.¹⁹⁰

1346 yılında Kantakuzen'in Osmanlı Hükümdarı Orhan Bey'le ittifak yapıp kızı Teodora'yı da Orhan'a vermesinden endişeye kapılan İmparatoriçe Anna Saruanoğlu İlyas Bey'le anlaşma yoluna giderek birlik olmuşlardır. 1356 yılında Orhan Gazi'nin oğlu Halil'i Cenevizli korsanlar tarafından kaçırılıp Foça'ya götürülmüştür.¹⁹¹ Orhan Gazi, Ioannes Palaiologos'tan oğlunun kurtarılması için yardım ister fakat Foçalılar imparatora olumsuz cevap vermişlerdir. Saruanoğlu İlyas Bey Foçalılarla müttefik oldukları için imparator İlyas Bey'den yardım istemiş ve kendisiyle anlaşma yoluna gitmiştir. İlyas Bey, imparatora

---

¹⁸⁵ Hasan Akyol, "Saruanoğullarına Dair Araştırmalar", *MCBÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 16S. 1, (Mart 2018) s. 226

¹⁸⁶ Feridun M. Emecen, **İlk Osmanlılar ve Batı Anadolu Beylikler Dünyası**, (Kitabevi, İstanbul, 2010), s. 106

¹⁸⁷ Uzunçarşılı, **Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri**, s. 84

¹⁸⁸ Erol Güngör, *Tarihte Türkler*, (Ötüken, İstanbul, 1996), ss. 128-129

¹⁸⁹ Muharrem Kesik, **Anadolu Türk Beylikleri**, ss. 246-247

¹⁹⁰ Feridun M. Emecen, **Saruanoğulları Beyliği**, *Anadolu Beylikleri El Kitabı*, (Ed. Haşim Şahin, (Grafiker Yayınları, Ankara-2017), s. 155-156

¹⁹¹ Uzunçarşılı, **Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri**, s. 86

tuzak kurmuş bu haberi alan imparator da İlyas Bey'i gemisine davet eder fakat durumda habersiz gibi davranan imparator İlyas Bey'in gemisine binmesinden sonra İlyas Bey'i tuzaga düşürmüştür. Eşinin esaret haberini alan zevcesi ise yüksek bir fidye vererek İlyas Bey'i kurtarmıştır.¹⁹²İlyas Bey'in bu olaydan sonraki faaliyetleri hakkında bilgi bulunmamakla birlikte tahtan çekilmiş ya da bir süre sonra vefat etmiş olacak ki yerine oğlu İshak Bey geçmiştir.

Muzafferüddin İshak Bey dönemi ile Saruhanoğulları en parlak dönemlerini yaşamışlardır.¹⁹³Rodos adasının şövalyelerden kurtarılması için 1366 yılında Anadolu Beyliklerine yardım talebinde bulunan Sultan İshak Bey'e de davet götürmüştür. İmar faaliyetlerine önem veren İshak Bey 1366 yılında Ulucami, 1369 da Mevlevihane,1378 de Ulucami yanında medrese yaptırmıştır.¹⁹⁴ İshak Bey'in Çelebi ünvanı alması onun Mevlevilerle olan yakınlığının göstergesidir. Kurduğu vakıflar arasında İshakiye Zaviyesi adında bir de Mevlevihanesi bulunmaktadır.¹⁹⁵İshak Bey'in vefat etmesi üzerine 1388 yılında oğlu Hızır Bey Beyliğin yönetimine geçmiştir.¹⁹⁶ Hızır Bey yönetime geçmeden önce kardeşi ile uzun süre hakimiyet mücadelesine girdikleri bilinmektedir. 1378-79 tarihinde Hızır Bey adına değil Orhan Bey adına para bastırıldığı bu da Orhan'ın İshak Beyden sonra yönetimi ele aldığını göstermektedir. Uzun süren mücadeleden sonra Hızır Bey'in Saruhanoğulları beyliğinin yönetimine geçtiğini göstermektedir.¹⁹⁷

Hızır Bey'in Kosova Muharebesinde I. Murat'ın yanında olduğu fakat I. Murat'ın şehit düşmesinden sonra yerine Bayezid'in yerine geçmesi üzerine Karamanoğlu ittifakına katılması Saruhanoğulları için ve diğer beylikler için hiçte iyi olmamış Bayezid'in Anadolu Beylikleri üzerine sefer düzenlemesiyle Beylikler ortadan kaldırılmıştır. Hızır Bey de kaçarak önce Candaroğlu İsfandiyar Bey'ine sonra da Timur'a sığınmıştır. Ankara Muharebesini kazanan Timur on iki yılın sonunda Beyliğin yönetimini Hızır Bey'e vermesiyle Hızır Bey için ikinci dönem başlamış oluyordu.¹⁹⁸

---

¹⁹² Ersan, Alican, **Türklerin Kayıp Yüzyılı Beylikler Devri Türkiye Tarihi**, s. 155

¹⁹³ Feridun Emecen, **Saruhanoğulları**, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi(DİA), <https://islamansiklopedisi.org.tr/saruhanogullari>, (24.12.2020)

¹⁹⁴ Uzunçarşılı, **Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri**, s. 87

¹⁹⁵ Mehmed Veysi Dörtbudak, **“Tarihten Günümüze Manisa Mevlevileriyle Bir Yolculuk”**, Dünyada Mevlana İzleri: Uluslararası Sempozyum-Bildiriler, Konya: Selçuk Üniversitesi Mevlana Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları, 2010, ss. 104-105

¹⁹⁶ Umay Türkeş-Günayt, **Türklerin Tarihi**, s. 346

¹⁹⁷ Feridun M. Emecen, **İlk Osmanlılar ve Batı Anadolu Beylikler Dünyası**, ss. 127-128

¹⁹⁸ Uzunçarşılı, **Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri**, s. 88

Bayezid'in Ankara Savaşında yenilmesinden sonra Osmanlı Devleti Fetret Dönemini yaşadığı süreçte şehzadeler arasında yaşanan saltanat mücadelesinde öncesinde dostluk bağı kurduğu Emir Süleyman'ı destekledi fakat Süleyman'ın yenilmesi üzerine Aydınoğlu Cüneyd Bey ve Mentешеoğlu İlyas Bey gibi İsa Bey'e destek vermişlerdir. İsa Bey'in Çelebi Mehmet'e karşı verdiği mücadelede yenilmesi üzerine Manisa'ya gelmiştir. Çelebi Mehmet Saruhanoğulları Beyliğine son vermek isteyen Çelebi Mehmet Beyliğin üzerine kuvvet göndermiştir. Hızırşah'ı hamamda yakalayarak Çelebi Mehmet'in huzuruna getirdiler ve Çelebi Mehmet Hızır Şah'ı idam ettirerek Beyliğin Manisa koluna son verdirmiştir.¹⁹⁹

Körhane mahallesinde bulunan türbede Saruhan Bey'e ait olduğuna dair hiçbir bilgi bulunmamaktadır. Halk arasında Saruhan beye ait olduğunu söyleyenlerde bulunduğu gibi Hızırşah'a ait olduğunu söyleyenlerde olmuştur. Bu mezara ayrıca Kesik baş dede diyenlerde vardır. Kesik baş dede diye söylenmesi Çelebi Mehmet tarafından öldürüldüğü tarihte uyuşması bu türbenin kuvvetle muhtemel Hızır Şah'a ait olduğu fikrini güçlendirmektedir.²⁰⁰Demirci kolu ise bir süre daha varlığını koruyabilmiştir. Vakıf kayıtlarında 1413 yılında Devlet Han oğlu Yakup ismi bulunmaktadır. Demirci ve Menemen koluna mensup olabilecek bazı kişi isimleri de vakıf kayıtlarında bulunmaktadır. Aydınoğlu Cüneyd Bey'e destek verenlerden biri de Saruhanoğullarıdır. Demirci koluna mensup beyler, beyliği bir süre daha devam ettirmişler fakat 1426 yılında Aydınoğlu Cüneyd Bey'in idamından sonra Saruhanoğulları Beyliği tamamen Osmanlılara geçerek son bulmuştur.²⁰¹

---

¹⁹⁹ Muharrem Kesik, **Anadolu Türk Beylikleri**, s. 251

²⁰⁰ M. Çagatay Uluçay, **Saruhanoğulları ve Eserlerine Dair Vesikalar**, (Manisa Halkevi Yayınlarından, Resimli Ay Matbaası, İstanbul-1940)s. 111

²⁰¹ Feridun Emecen, **Saruhanoğulları**,İslamansiklopedisi.org.tr/saruhanoğulları, (25.12.2020)

3. BÖLÜM

3. BATI ANADOLU BEYLİKLER DÖNEMİNDE HATUNLARIN FALİYETLERİ

Türk tarihinde kadınların İslamiyet öncesinde ve İslamiyet sonrasında da siyasal ve sosyal hayatlarında ki aktifliğini korumuşlardır.²⁰² Türk Devletlerinde kadının yeri ve önemine dair verilen bilgilerde Türk kadınının kendisine verilen değeri koruduğu görülmüştür.

3.1. Germiyanogulları

3.1.1. Kerimüddin Alishir'in Kızı

Germiyanoglu Kerimüddin Alishir'in kızı olan bu hatunun I. Yakup Bey ve Hüsameddin Bey isminde iki erkek kardeşi bulunmaktadır. Bedrüddin Murat isminde bir oğlu olduğu bilinmektedir. Annesinin ve eşinin kim olduğuna dair herhangi bir bilgi bulunmamaktadır.²⁰³ Oğlu Bedrüddin Murat'ın 687 H. (1288 M.) yılında Denizli civarında Moğol ve Selçuklularla mücadele ettiği sırada şehit düştüğü bilinmektedir.²⁰⁴ Bu hatunun hayatı hakkında herhangi bir bilgi bulunmamaktadır.

3.1.2. Mutahhare Hatun

Mutahhare Hatun, Sultan Veled ve Şeyh Selahaddin'in kızı Fadime Hatun'un kızlarıdır. Mevlana Celaleddin Rumi'nin de torunudur. Mevlana Celaleddin torunu Mutahhare Hatuna Abide ismini vermiştir. Aynı anne babadan üç kardeş olup babası Sultan Veled'in yaptığı evliliklerden de üç kardeşi daha bulunmakta olup toplamda altı kardeşlerdir. Aynı anne babadan olan Çelebi Celaleddin Emir Arif, Mutahhare Hatun ve Şeref Hatun'dur. Babası Sultan Veled'in nikâhlandığı iki cariye olan kardeşleri ise: Çelebi Şemseddin Emir Abid, Nusret Hatundan; Çelebi Selahaddin Emir Zahid ve Hüsameddin Emir Vacid de Sünbüle Hatundandır.²⁰⁵

---

²⁰² Ahmet Gündüz, “Tarihi Süreç İçerisinde Türk Toplumunda ve Devletlerinde Kadının Yeri ve Önemi”, *The Journal of Academic Social Science Studies*, 5 (5), (Ekim-2012), s. 130

²⁰³ Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri*, s. 54

²⁰⁴ Uzunçarşılı, *a.g.e.* s. 40

²⁰⁵ Ahmed Eflaki, *Ariflerin Menkıbeleri II*, (Çev.) Tahsin Yazıcı, (Hürriyet Yayınları, İstanbul-1973) s. 343

Mutahhare Hatun Germiyanoğlu Süleyman Şah'ın eşidir. Bu izdivacın hangi tarihte gerçekleştirildiği konusunda herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Mutahhara Hatunun Süleyman Şah ile evlendiğinde 18 yaşındadır. Bu evlilikten iki sene sonra Hızır Paşa sonrasında İlyas paşa isimlerinde iki oğlu ve Devlet Hatun isminde de bir kızları olmuştur.²⁰⁶ Mutahhara Hatundan Kurd Abdal isminde bir oğlu olduğu da bilinmektedir.²⁰⁷ Süleyman Şah'ın ikinci izdivacını Mutahhare Hatunla yapmıştır.²⁰⁸ Süleyman Şah'la Mutahhare Abide Hatun'un evlenmelerinin mümkün olamayacağını bunun nedenini ise aralarında zaman diliminin farklı olmasına bağlayan araştırmacılar da bulunmaktadır.²⁰⁹

Mutahhare Hatunun, Süleyman Şah ile evliliğiyle ilgili çok fazla bilgi bulunmamakla birlikte hatunun çeyiz masrafının otuz dinar ve iki miskal olduğu söylenmektedir.²¹⁰ Mevleviliği, Mevlana soyundan devam ettiren torunu Mutahhare Hatun kolundan devam eden "inas çelebisi" olarak Mevlana ailesinin diğer kollarındaki şeyhlerin etkisi Konya çelebilerinden daha etkilidir.²¹¹

Evlilik konusunda Germiyanoğlu Alişir Bey ile Mevlana ailesinin Harzemde bir bağ kurmuş olabileceği bu nedenle de aralarındaki dostluk nedeniyle Sultab Veled kızını diğer beyliklerin beylerine değil de aralarında saygı ve güven duyduğu Germiyanoğlu Süleyman Şah'a kızı Mutahhara Hatun'u vermiştir. Fakat bu evlilikle ilgili herhangi bir belge bulunmamaktadır.²¹²

Bu evliliğin hangi amaçla yapıldığı bilinmemektedir fakat Mevleviliğe duyulan saygıdan veya aralarında kurulan dostluk bağının pekiştirilmesi nedeniyle bu evliliğin yapıldığını görmekteyiz. Sultan Veled kızını Germiyanoğlu Süleyman Şah ile evlendirerek dönemin en güçlü beyliklerinden olan Germiyanoğulları ile akrabalık bağı kurmuş olmakta hem de bu sayede Mevleviliğin yaygınlaşmasını da sağlamış olmakta idi.

---

²⁰⁶ Yılmaz Öztuna, **Devletler ve Hanedanlar Türkiye (1074-1990)** C.2, (Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara-1990) s.69, İsmail Hakkı Uzunçarşılı, **Kütahya Şehri**, s. 51

²⁰⁷ Vedat Turgut, "**Germiyanoğullarının Menşei, Vakıfları ve Batı Anadolu'nun Türkleşmesi Meselesi Üzerine**",*Skad*, C. 3, S. 5 (2017), s. 20

²⁰⁸ Yılmaz Öztuna, **a.g.e.** s. 69

²⁰⁹ Hasan Özönder, "**Kütahya Mevlevihanesi**", *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Yıl 2, S 2, (Mayıs 1996), s. 70

²¹⁰ Ahmet Eflaki, **Ariflerin Menkubeleri II**, s. 228

²¹¹ Ş. Barihüda Tanrıkorur, **Mevleviyye**, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA) <https://islamansiklopedisi.org.tr/mevleviyye>, (30.12.2020)

²¹² Feridun Nafiz Uzluk, "**Germiyanoğlu Yakup II. Beyin Vakfiyesi**", *VD*, VIII, (Ankara 1969), ss. 73-74

3.1.3. Devlet Hatun

Devletşah (Devlet) Hatun, Germiyanoglu Süleyman Şah'ın Celaleddin Rumi'nin torunu Mutahhare Hatun'dan dünyaya gelen kızıdır. Kayıtlarda Devlet Hatun olarak geçmektedir fakat gerçek isminin Devlet Hatun mu yoksa kendisine verilen bir unvan mı olduğu bilinmemektedir. Bunun nedeni ise Osmanlı padişahlarıyla evlenen başka Hükümdar kızlarına kendi isimlerinden ziyade Devlet Hatun ya da Sultan Hatun gibi ünvanlarla hitap edildiği için zaman içinde bu hatunların gerçek isimleri unutulmuştur.

1378 yılında Osmanlı şehzadelerinden Yıldırım Bayezid ile evlenmiştir. I. Murat'ın gelinidir. Germiyanoglu Süleyman Şah çeyiz olarak Osmanlılara Kütahya, Tavşanlı, Eğrigöz ve Simav şehirlerini vermiştir. Yıldırım Bayezid ve Devlet Hatunun İsa ve Musa Çelebi adında çocukları olduğu bilinmektedir.²¹³ Mustafa isminde bir oğlu daha bulunmakta olup üç tane oğulları olduğu bilinmektedir. Bir Kütahya tahrir defterinde Devlet Hatunun erkek kardeşi Yakup Bey'i II. Murat'ın dayısı olarak göstermektedir. Bu kaynağa göre Çelebi Sultan Mehmet Devlet Hatunun annesidir. Osmanlı kaynakları Çelebi Mehmet'in annesi Germiyanoglu Yakup Bey'in kızı Devlet Hatun olarak kabul etmektedir. Devlet Hatunun cariye olduğunu Uzunçarşılı belirtmiştir. Bu hatunun Turhal'da imaret Merzifon'da tekke yaptırmıştır.²¹⁴ Devlet Hatunun Hızır Paşa ve İlyas Paşa isimlerinde iki erkek kardeşi bulunmaktadır.²¹⁵

Devlet Hatun'un Yıldırım Bayezid ile evlenmesi ile ilgili kararının verilme nedenine baktığımızda Osmanlı Beyliğinin diğer Beyliklere göre daha etkin hale gelmesi ve diğer beyliklere göre daha güçlü bir şekilde ilerlemeleridir. Kütahya ve çevresinde hâkimiyetini devam ettiren Germiyanogulları da Osmanlı Beyliği ile iyi geçinmeye çalışmıştır. Germiyanoglu topraklarını da garanti altına almak isteyen Süleyman Şah oğlu Yakup Bey'i yanına çağırarak ona durumu izah etmiştir. Kızı Devlet Hatunu Murat Hüdavendiğar'ın oğlu Yıldırım Bayezid ile evlenmesi için teklif götürmüşlerdir.²¹⁶ Yapılan bu evliliğin asıl amaçlarından birisi de Germiyanogulları komşuları olan Karamanoğullarından çekiniyor olmasıdır. Çünkü Karamanoğlu ve Hamitoğulları arasındaki mücadelede Germiyanogulları,

²¹³ Çağatay Uluçay, **Padişahın Kadınları ve Kızları**, (Ötüken, İstanbul, 2011) ss. 23-24

²¹⁴ Öztuna, **Devletler ve Hanedanlar (1074-1990)**, s. 110

²¹⁵ Uzunçarşılı, **Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri**, s. 54

²¹⁶ Hasan Basri Öcalan, "**Germiyan Sarayından Bursa Sarayına Bir Gelin Gider: Devlet Hatun**", *U.Ü.Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Yıl. 19, S. 30, 2016/1, s. 59

Hamitoğulları'nın yanında yer almasıydı. Siyasi olarak Osmanlının yanında yer almak isteyen Süleyman Bey hem Osmanlılarla dostluk kurmak ister hem de bu dostluğu akrabalık bağı ile daha da güçlendirmek istemiştir. Yıldırım Bayezid ile Devlet Hatunun evliliği 1381/82 yılında gerçekleşmiştir.²¹⁷

Süleyman Şah oğlu Yakup Bey ile konuştuktan sonra Sultan Murat'a bir mektup yazılır ve bu mektubun iletilmesi için İshak Fakih isminde çok değerli bir kişi ile Germiyan ülkesinin önde gelen kişilerini elçi olarak görevlendirmişlerdir. Mektubunda bu evliliğin gerçekleşmesi halinde Kütahya şehrini, Simav ilini, Egrigöz ve Tavşanlı kalelerini çeyiz olarak Osmanlılara vereceklerini yazmışlardır. Elçi Edirne'ye gider ve padişahın huzuruna çıkarak mektubu kendisine vermiştir. Mektubu okuyan Sultan bu evliliğe onay verdi ve gelen elçiler dönüş için izin aldıktan sonra yola çıkmışlardır. Padişah da Bursa'ya geçer ve düğün hazırlıklarının yapılması için talimat verir.²¹⁸Sultan Murat Bursa kadısı Hoca Mahmut Efendi, Kapıkullarından Emiri âlem Aksungur Ağa, Çavuşbaşı Demirhan, Yıldırım Bayezid'in dadısı ile kadı Mahmut Efendinin ve Aksungur'un eşlerini Kütahya'ya Devlet Hatun'u istemek için göndermiştir. Süleyman Şah'ta cevabını mektupla 1. Murat'a göndermiştir. İshak Fakih cevabı götürürken yanında birçok hediyeler götürmüştür. Germiyan atları, Denizli bezleri, altın ve gümüş gibi çok değerli eşyalar bulunmaktadır.²¹⁹

Sultan Murat düğün hazırlıklarına başlar ve düğüne gelecek olanlar belirlendikten sonra davet edilmek üzere elçiler göndermiştir. Düğüne davet edilenler arasında Karamanoğulları, Hamitoğulları, Menteseoğulları, Saruhanoğulları, Aydınoğulları, Tekeoğulları, İsfendiyaroğulları ve Mısır Sultanını da vardır. Ayrıca Evrenoz Gazi de düğüne davet edilenler arasında idi.²²⁰

1381 yılında bütün çiçeklerin açtığı çimenlerin yeşerdiği Bursa'da bir bahar günü açık bir alanda düğün için hazırlıklar yapılmaya başlamışlardı. Bu eğlenceli toplantı için misafirlerin oturacağı yerler ayarlandı. Düğün için yemekler yapılıp sofralar kurulmuştur. Padişahın yakınları rütbe ve mertebelerine göre yerlerine oturtulmuştur. Mısır ve Suriye

²¹⁷ Kübra Karakoç, XIV. Ve XV. Yüzyıllarda Osmanlı Hanedanında Gerçekleşen Evlilikler, *ABAD*, (2020), 3(5), s. 72

²¹⁸ Hoca Saadettin Efendi, **Tacüt-Tevarih 1**, (Yay. Haz.) İsmet Parmaksızoğlu, (Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara-1979) ss. 148-149

²¹⁹ Mustafa Çetin Varlık, **Germiyan-oğulları Tarihi 1300-1429**, ss. 57-58

²²⁰ Mehmet Neşri, **Kitab-ı Cihan-nüma I**, (Haz.) Faik Reşit Unat, Mehmet Altay Köymen, (Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara-1949) s. 205

hükümdarlarının elçileri hediyeleriyle düğüne katılmışlardı. Bu eşyalar padişahın savaşta kullanabileceği at, Arap içi eşyalar gibi çok değerli hediyeleriyle düğündeki yerlerini almışlardır. Hamid, Aydın, Saruhan, Menteşe, Kastamonu ve Karaman Beylerinin elçileri de hediyelerini verdikten sonra kendilerine de çeşitli hediyeler verilmiştir. Gelen hediyelere karşı elleri boş gönderilmeyip çeşitli hediyeler verilerek sevindirilmişlerdir. Rumeli Beylerinden Evrenoz Bey de yüz tane genç oğlan sunmuştur. Elleri altınla doldurulmuş tabaklar gümüşten yapılmış sahanlar vardır. Seksen tane genç erkeklerin elinde gümüşten işlenmiş kadehler, şamdanlar, maşrabalar, ibrik ve kâseler bulunmakta idi. Ayrıca düğünde yüz tane de cariyeye bulunmakta idi. Düğün neşe içinde gösterilerle devam etmiştir.²²¹ Gelen elçiler eli boş gelmemiş fakat içlerinde en çok Evrenoz beyin hediyelerinin fazlalığı dikkat çekmiştir. Evrenoz Gazi'nin getirdiği kulları ve cariyeleri gelen elçilere hediye olarak verilmiştir. Altın ve gümüş avadamlıkları da hediye olarak verilmiştir. Diğer elçilerin getirmiş olduğu atlar ve getirilen kimi filorin(altın para) Evrenoz Bey'e hediye olarak verilmiştir. Getirilen hediyelerin geri kalanları ise ulemaya ve fakirlere dağıtılmıştır.²²²

Bu düğün töreni bittikten sonra evlilik olayının gerçekleştirilmesi için bilginler, kadılar ve güven duyulan kişilerden oluşan bir grup seçilmiştir. Bursa kadısı Koca Efendi, Emir'i alem Aksungur Ağa ve eşi, Çavuşbaşı oğlu Timur Han ve padişahın hareminden bazı kişiler gelinin alınıp getirilmesi için Kütahya'ya gönderilmişlerdir. Kütahya'da güzel bir şekilde ağırlanmışlardır. Sonrasında ise nikâh töreni gerçekleşmiştir. Padişahın göndermiş olduğu kişilere çeşitli hediyeler verilmiştir.²²³

Nikah kıyıldıktan sonra Germiyan Bey'i kızını Bursa Efendisine ve yanındaki kadınlara emanet ettikten sonra sarayındaki çaşniğirbaşı (Saray mutfağında pişen yemekleri aşçıbaşından teslim alıp sofraya hizmetinde bulunan garsonlar) Paşacık Ağa ve eşini de göndermiştir. Aksungur Ağa Süleyman Bey'in kızı için vermeyi vadettiği yerler de güvence altına alındıktan sonra²²⁴ Gelini Bursa'ya Padişahın yanına getirmişlerdir. Paşacık Ağa ve ailesini Bayezid kendi sarayında çaşniğirbaşı olarak görevlendirdi ve geri göndermemiştir. Hatta oğlu Elvan Bey dahi çaşniğirbaşı olarak görevlendirilmiştir. Elvan Beyin üç oğlu da çaşniğirbaşı olmuşlardır.²²⁵

²²¹ Hoca Saadettin Efendi, **Tacüt Tevarih 1**, ss. 149-150

²²² Aşık Paşazade, **Osmanoğullarının Tarihi**, (Haz.)Kemal Yavuz-M.A. Yekta Saraç, (K Kitaplığı, İstanbul-2003) s. 386

²²³ Hoca Saadettin, **Tacüt'te-Tevarih**, s. 151

²²⁴ Hasan Basri Öcalan, "**Germiyan Sarayından Bursa Sarayına Bir Gelin Gider: Devlet Hatun**", ss. 64-65

²²⁵ Aşıkpaşazade, **Osmanoğullarının Tarihi**, s. 388

Gelini, devletin ileri gelenleri, padişahın yakınları sevinçle karşılamışlardır. Devlet Hatunu Sultan Sarayının harem bölümüne getirilmiştir.²²⁶

Aşıkpaşazade bu düğünün bir ay sürdüğünü belirterek düğünle ilgili manzum olarak şunları yazmıştır:

Bu düğün kim Murad Han itdi kardaş

Yayıldı sofralar döküldü çok aş

Bir ay yinildi tamam dürlü ni'met

Fakir ü gani vü hem yidi evbaş

Alemlü hil'atin çok geydiler halk

Tonandı hep yalincak rind ü kallaş

Kazan kaynadı çok koyun bişürdü

Öküz kebabın ister oldu ferraş

Atalar eyledi altun u akça

Hocalar gibi oldu cimri kulmaş

Rıza buldı kamu bu halk-ı alem

Melül gitmedi halk olmadı savaş

Düğün kim eyledi o Gazi Hünkar

Yük-idi Aşıkı bil sükkeri baş

Dua itdüm o demden bu güne dek

Ölinçe iderem du'ayı yoldaş²²⁷

Bu düğünün tarihini ilk Osmanlı tarihçileri 1381 (h. 783)²²⁸ yılında yapıldığını kaydetmiştir.²²⁹ Süleyman Paşa tarafından Devlet Hatunun çeyizi olarak vadedilen yerler

²²⁶ Hoca Saadettin, **Tacü't-Tevarih**, s. 152

²²⁷ Aşık Paşazade, **Osmanoğulları Tarihi**, ss. 386-387

²²⁸ Devlet Hatun ve Bayezid'in düğün tarihlerini incelediğimiz de genel olarak kaynaklarda 1381 yılı ağırlıklı olarak belirtilmesi nedeniyle bizde düğün tarihini 1381 yılı olarak kabul ederek tezimizde kullanmayı uygun bulduk.

²²⁹ M. Çetin Varlık, **Germiyanogulları Tarihi**, s. 60

Osmanlılara teslim edildikten sonra Yıldırım Bayezid'de buraya vali olmuştur. Germiyanoglu topraklarının geri kalanının temini için Osmanlılarla akraba yolunu seçen Süleyman Şah'ta Kula'ya çekilmiş ve bir süre sonra da vefat etmiştir. Devlet Hatun bir Türk kızı olması nedeniyle düğün merasimi dönemin Türk adetlerine göre yapılmıştır.²³⁰ Devlet Hatunun vakıf kurduğu bilinmektedir. Vasiyetinde kendi adına zaviye yapılmasını istemiştir ve bu isteği Çelebi Mehmet tarafından yerine getirilmiştir. Çelebi Mehmet Devlet Hatundan kalan miras ile zaviye yaptırmıştır. Zaviyenin ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için Devlet Hatundan kalan köy ve mezralar ile Has Bağ olarak bilinen yeri vakfetmiştir.²³¹

Bayezid ve Devlet Hatun'un evliliğinden 788(1386) ya da 789(1387) yılında I. Mehmet'in dünyaya geldiğini ve dördüncü oğlu olduğunu Halil İnalçık²³² Uzunçarşılı'yı kaynak olarak göstermektedir. Uzunçarşılı Çelebi Mehmet'in annesinin Devlet Hatun olduğunu söylemiş fakat daha sonraki araştırmalarında Merzifon'daki bir zaviye vakfiyesi nedeniyle Çelebi Mehmet'in annesinin Devlet Hatun olmadığını belirtmiştir. Şehzade İsa ve Musa Çelebi'nin Devlet Hatun'un çocukları olduğunu kabul eden bazı yazarlar da bulunmaktadır.²³³ Yıldırım Beyazid'in Devlet Hatundan doğan çocuklarına Çelebi unvanı verilmiştir.²³⁴ Yine Vakıf Umum Müdürlüğü Haremeyn Defteriri No: 13 s.58 de Devlet Hatuna ait olan bilgide bu hatunun Süleyman Şahın kızı olmadığı anlaşılmıştır. Vakıf kaydında Devlet Hatun binti Abdullah olarak geçmektedir.²³⁵

Devlet Hatun'un türbesinin Bursa'da Yeşil Cami ye yakın Meydancık mahallesinde (Hondi Hatun) isminde bir mezarın bulunduğunu ve bu mezar taşından Devlet Hatun'un (816 h. 1413 m.)da vefat ettiği anlaşılmaktadır. Hondi Hatun da sıfat olup Aşıkpaşazade (Sultan Hatun) diye yazmaktadır.²³⁶

Devlet Hatunun hayatı hakkında kaynaklarda çok fazla bilgi bulunmamaktadır. Osmanlı kronikleri sayesinde düğünü hakkında ayrıntılı bilgilere sahip olmaktadır. Devlet

---

²³⁰ M. Çetin Varlık, **a.g.e.** ss. 65-66

²³¹ A. İstemi Saylam, *Vakfiyelere Göre Anadolu Beyliklerinde Sosyal ve Kültürel Hayat*, (Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara-2010), ss. 49-50

²³² Halil İnalçık, *Devleti Aliye Osmanlı İmparatorluğu Üzerine Yapılan Araştırmalar*1, s. 83

²³³ Hasan Basri Öcalan, "*Germiyan Sarayından Bursa Sarayına Bir Gelin Gider*": Devlet Hatun, ss. 67-68

²³⁴ Hasan Hüseyin Adalıoğlu, Nizamettin Arslan, "*Çoban Mustafa Paşanın Kurduğu Menzilhanelerdeki Tarikatlar Gülşenilik ve Mevlevilik*", <http://www.kocaelitarihsempozyumu.com/bildiriler4/93.pdf> , (11.01.2021) s. 1693

²³⁵ M. Tayyip Gökbilgin, *Osmanlı Müesseseleri Teşkilatı ve Medeniyeti Tarihine Genel Bir Bakış*, (İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul-1977) s. 55

²³⁶ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Kütahya Şehri*, s. 49

Hatun'un siyasi ve sosyal hayatına dair herhangi bir faaliyet gösterdiği görülmemiştir. Germiyanogulları ve Osmanogulları'nın arasındaki ilişkilerin iyileştirilmesi amacını güden bu evliliğin siyasi bir evlilik olduğu anlaşılmaktadır. Osmanogulları bu evlilik sayesinde topraklarını genişletmiştir. Germiyanogulları beyliği de bu evlilik sayesinde beyliğini uzun süre devam etmesini sağlamıştır. Ayrıca bu evlilik sayesinde de Mevlana ailesi Germiyanogulları ile akrabalık bağı kurduğu gibi Osmanogulları ile akrabalık bağı kurmuş oluyordu.

3.1.4. Süleyman Şah'ın Kızı

Germiyanoglu Süleyman Şah'ın Devlet Şah Hatundan başka bir kızının daha olduğunu Aşıkpaşazade'nin Osmanogulları Tarihinde geçen "bu kızımın birini onun oğlu Bayazid'e verin" ifadesinden anlıyoruz.²³⁷ Bu hatuna dair herhangi bir bilgiye rastlanmamıştır.

3.1.5. I. Yakup Bey'in Kızı

Germiyanoglu I. Yakup Bey'in kızlarından birisidir. Yakup Bey'in Kütahya'da bulunan Ulu Arif Çelebiyle görüşmeye gittiği sırada yanında kızını da götürmüş ve Ulu Arif Çelebinin müridi ve öğrencisi olmuşlardır.²³⁸ İnanç oğlu Murat Arslan Beyin zevcesidir. Bu evlilikten İnanç oğullarının son beyi olan İshak Bey dünyaya gelmiştir.²³⁹

Bu hatunun Mevlevi olduğu bilinmektedir. Ayrıca hatunun hükümdar olan babası I. Yakup Bey tarafından ve eşi Murat Arslan Bey tarafından değer gören ve sözü geçen bir hatun olduğu anlaşılmaktadır.

3.1.6. I. Yakup Bey'in Kızı

Germiyanoglu I. Yakup Bey'in kızıdır. Karahisar Beyi ile evlenmiştir. İlhanlıların Anadolu valisi Timurtaş'ın Anadolu'ya yaptığı harekâta kaçmak zorunda kalan Karahisar emiri tek çare olarak Germiyanoglu Yakup Bey'e sığınmak olmuştur. Germiyanoglu'nun himayesi sayesinde Timurtaş'ın tehlikesinden kurtulan Karahisar emiri Yakup Bey'e tabi olmuştur. Karahisar'da valilik görevini üstlenen Karahisar Bey'i Germiyanoglu Yakup

²³⁷Aşık paşazade, **Osmanoğulları Tarihi**, s. 117

²³⁸ Ahmet Eflaki, **Ariflerin Menkubeleri**, s. 308

²³⁹ Yılmaz Öztuna, **Devletler ve Hanedanlar Türkiye (1074-1990)**, s. 69

Bey'le aralarında güzel bir ittifak kurulmuş olacak ki aralarındaki bu bağı kuvvetlendirmek için Karahisar Bey'i, Yakup Bey'in kızı ile evlenmiştir.²⁴⁰1327²⁴¹yılında yaşanan bu olayın sonrasında yapılan bu evliliğin yine bu tarihte yapılmış olacağı düşünülmektedir.

Bu hatunun siyasi bir evliliğe imza attığını görmekteyiz. Bu evlilik sayesinde Karahisar Bey'i canını kurtarmış fakat Karahisar'ı Yakup Bey'e vermek zorunda kalmıştır. Aralarında kurulan dostluk sayesinde de bu evlilik gerçekleşmiştir. Her iki tarafta kendi çıkarları doğrultusunda hareket etmiştir.

3.1.7. I. Yakup Bey'in Kızı

Germiyanoğlu I. Yakup Bey'in bir diğer kızıdır. Sahip-Ataoğlu Ahmet Bey'in zevcesidir. İlhanlıların Anadolu valisi Timurtaş'ın Anadolu'ya yapmış olduğu seferler sırasında Emir Eretna'nın Karahisarıdevle'yi kuşatması üzerine Ahmet Bey 1327 yılında Germiyanoğlu I. Yakup Bey'e sığınarak kurtulmuştur. I. Yakup Bey, Ahmet Beyle aralarındaki anlaşmayı dostluk ve arkadaşlık bağına pekiştirmek için kızını Ahmet Beyle evlendirmiştir. Ahmet Bey de Germiyanoğulları'na tabii olmuştur. 1341 yılında vefatına kadar da Germiyanoğulları'na tabii kalmıştır.²⁴²

Bu hatunun da sadece siyasi bir evliliğe imza attığını görmekteyiz. Siyasi veya sosyal hayatına ve yaşantısına dair herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Germiyanoğlu I. Yakup Bey döneminde Beyliğin güçlü olduğunu ve I. Yakup Bey'in kendisine sığınan Beyleri de kızlarıyla evlendirerek beyliğin sınırlarını genişletmiş olduğunu görmekteyiz.

3.1.8. Süleyman Şah'ın Zevcesi

Germiyanoğlu Süleyman Şah'ın zevcesi olan Hatun, II. Yakup Beyin de annesidir. Mübarezeddin Umur Bin Savcının da kızıdır.²⁴³ Bayezid'in eşi Devlet Hatun ile Yakup Bey kardeştir fakat babaları bir anneleri farklı hatunlardır.²⁴⁴ Osman Gazinin torunu Umur Beyin kızı olan bu hatundan doğan Yakup Bey kardeşlerinin çocukları olmasına rağmen

²⁴⁰ Mustafa Çetin Varlık, Germiyan Oğulları Beyliği, s. 42

²⁴¹ Mustafa Çetin Varlık, Germiyanoğulları, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, <https://islamansiklopedisi.org.tr/germiyanogullari>, (07.01.2021)

²⁴² Erdoğan Merçil, **Sahib Ataoğulları**, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA), <https://islamansiklopedisi.org.tr/sahib-ataogullari>, (7.01.2021)

²⁴³ Uzunçarşılı, **Kütahya Şehri**, s. 51

²⁴⁴ Uzunçarşılı, **Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri**, s. 47

Germiyanoğlu Beyliği topraklarını anne tarafından akrabası olan Osmanlılara bırakmıştır.²⁴⁵ Evlilik ile kurulan bu akrabalık Osmanlı Devletinin karına olmuştur. Yukarıda da belirttiğimiz gibi Devlet Hatunun annesi Mutahhara Hatundur. Yakup Bey ve Devlet Hatun sayesinde Germiyanoğlu toprakları Osmanlıların eline geçmiştir.

3.1.9. Paşa Kirace (Kerime) Hatun

Germiyanoğlu Yakup Bey'in zevcesi olan Hatunun ismi Paşa kerçe, kirace olarak yazılmıştır fakat bu hatunun isminin doğru yazılışı Kerime'dir.²⁴⁶ Yazı farklılığın nedeni ise Arapça ve Farsça kelimelerin dışındakilerin yazım farklılığından kaynaklanmaktadır. Mezar kitabelerini inceleyen Rıfkı Melül Meriç'te kitabedeki yazım farklılığından şikayet etmiştir. Kirace ve kirake unvanları Rumca "kıratsa"(hanım) kelimesinden gelmektedir.²⁴⁷

Paşa Kerime Hatun, II. Murat'ın İsfendiyaroğlu İbrahim Bey'in kızıyla izdivacında gelini getirmeye gidenler arasında bulunmuştur. Bursa'dan Kastamonu'ya gidip kızı teslim alıp tekrardan Bursa'ya dönerek II. Murat'a teslim etmişlerdir. II. Murat Paşa Kirace Hatun'a Ana hünkar, Şah ana diye hitap ettiği bilinmektedir. II. Yakup Bey döneminde Osmanlı Devleti ile Germiyanoğulları Beyliğinin arasında dostluk ilişkisinin kurulduğunu görülmektedir. II. Murat'ın bu hatuna ne kadar değer verdiğini hem ona hitap etmesiyle hem de gelin almaya gidenler arasında yer vermesiyle aralarındaki samimiyeti bize göstermesi bakımından önemlidir.²⁴⁸ Paşa Kerime Hatunun eşi Yakup Bey'in yaptırdığı imaret mescidinin içinde mihrabın arkasına eşinin yanında mezarı bulunmaktadır.²⁴⁹ Hangi tarihte ve nasıl öldüğüne dair herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Bu hatunun hayatı hakkında kaynaklarda başka bir bilgiye rastlanmamıştır. II. Murat'ı oğlu yerine koyduğu anlaşılmaktadır.

Germiyanoğulları Beyliğinde Hatunların daha çok siyasi evlilikleriyle isimlerinin anıldığı görülmektedir. Hatunların farklı beyliklerle evlilikler gerçekleştirmesi Germiyanoğulları'nın siyasi açıdan son derece güçlü bir beylik olduğunu göstermektedir. Farklı beyliklerle siyasi evlilikler yapılması sayesinde hem dostlukları pekiştirilmiş hem de

---

²⁴⁵ Vedat Turgut, "Germiyanoğullarının Menşei Vakıfları ve Batı Anadolu'nun Türkleşmesi Meselesi Üzerine", s. 22

²⁴⁶ Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri*, s. 51

²⁴⁷ Ahmet Eflaki, *Ariflerin Menkıbeleri*, s. 13

²⁴⁸ Aşık paşazade, *a.g.e.* s. 444

²⁴⁹ Mustafa Çetin Varlık, *Germiyanoğulları Tarihi*, s. 79

Germiyanoglu beyliği toprakları yapılan evlilikler sayesinde genişletilmiştir. Siyasette denge politikası uygulayan Germiyanogulları siyasi evlilikler ile kurdukları akrabalık bağları sayesinde Beyliğin uzun süre devam etmesini de sağlamışlardır. Devlet şah Hatun'un Osmanlı şehzadesi ile evlenmesi ile kurulan ittifakın zaman içinde her ne kadar zaman zaman bozulmuş olsa da aralarında kurulan akrabalık bağı sayesinde son Germiyan Beyi II. Yakup'un vefatına kadar beyliğin varlığının devam ettiği görölmektedir. Bu dönemde Osmanlıların siyasi birlik sağlama çalışmaları göz önünde bulundurulursa Germiyanogulları topraklarına dokunmaması aralarındaki dostluk ittifakı ve akrabalık bağı sayesinde.

3.1.10. Yakup Bey'in Eşi

Osman Oğullarından I. Mehmet'in kızı olduğu ve eşinin Yakup Bey olduğu sadece Memlük kaynaklarından Makrizi'nin Es-Sülük'ünde geçen bir bilgidir. Kahire'deki Makrizi'nin verdiği bu bilginin doğruluğundan şüphe edilmektedir.²⁵⁰

3.2. Menteşeoğulları Beyliğinde Hatunlar

3.2.1. Menteşe Bey'in Kızı

Menteşe Bey'in kızı olan bu hatun, Menteşe Beyliğinde subaşı olarak görev yapan bir Bey ile evlenmiştir. 1296 yılında Bizans imparatorunun baş generali Phlanthrop Alexios Karia'yı(Muğla) Bizans topraklarına katmak istediği sırada Salpakis Mantachias (Salampakis) öncesinde vefat etmiştir. Menteşe Beyliğinin ilk hatunlarından olan bu hatunun siyasi faaliyette bulunduğunu görmekteyiz. Kayıtlarda ismi geçmeyen bu hatun Bizans'ın Menteşe topraklarını kendi topraklarına katmak için geldiğini duyan hatun, hazinelerini alarak Latmos körfezinde Melanudion yakınlarında bir kaleye sığınmıştır. Kale kuşatılıp saldırıya geçilmiştir. Hatunun teslim olmaması üzerine evlilik teklifinde bulunan Alexios, hatunun evlilik teklifini kabul etmemesi üzerine tekrardan kaleye saldırarak bölgeyi ele geçirmiştir.²⁵¹ Menteşe Bey'in hatunu kalenin ele geçirilmesi üzerine teslim olmayarak sahil şehirlerinden birine geçerek büyük ihtimalle eşinin mezarının bulunduğu

²⁵⁰ Öztuna, **Devletler ve Hanedanlar (1074-1990)**, s. 120

²⁵¹ Paul Wittek, **Menteşe Beyliği**, (Çev.) Orhan Şaik Gökyay, (Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara-1944) s. 40

yer olan Fethiye'ye çekilmiştir.²⁵² Menteşe beyin zevcesine dair herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Bu hatunun annesinin kim olduğu bilinmemektedir. Mesud Bey ve Kirman Bey adında iki erkek kardeşi ve Sasa beyle evli olan bir kız kardeşinin olduğu bilinmektedir.²⁵³

Menteşe Bey'in vefatından sonra Beyliğin yönetimi oğlu Mesud Bey'e geçmiş²⁵⁴ olduğu göz önünde bulundurulursa bu hatunun bize siyasette aktif rol oynadığını ve hatta bulunduğu bölgenin yönetimini üstlenmiş olacağını göstermektedir. Bizans komutanının evlilik teklifinde bulunması bu hatunun önemli bir konumda olduğunu göstermektedir. Bizans komutanına karşı göstermiş olduğu direnç bu hatunun güçlü bir karaktere sahip olduğunu göstermektedir. Bu hatunun yanında bir birlik olduğu komutana gösterdiği dirençten anlaşılmaktadır. Siyasi konulara vakıf bir hatun olduğu anlaşılmaktadır. Menteşe Beyliğinde sözü geçen hatunun hayatına dair herhangi bir bilgi bulunmamaktadır.

3.2.2. Mesud Bey'in Eşi

Menteşeoğlu Mesud Beyin eşi olan bu hatunun ismine kayıtlarda rastlanmamaktadır. Mevlevilikle ilgilendiği hatta Ulu Arif Çelebi'ye karşı son derece saygı duyduğu bilinmektedir.²⁵⁵

Hayatına dair herhangi başka bir bilgiye rastlamadığımız hatunun Mevlevilikle ilgilenmesi ve bunun kayıtlarda geçmesi bu hatunun siyasi hayattan ziyade sosyal hayattaki varlığını göstermektedir. Fikrini eşinin yanında rahatça dile getirebildiğini, onun Hükümdar olan eşi tarafından aynı statüde olduğunu ve Mesud Bey'in eşinin düşüncelerine son derece önem verdiğini göstermektedir. Bu hatunun sosyal ve kültürel faaliyetlerden kopuk sadece sarayında oturan bir hatun olmadığı anlaşılmaktadır.

---

²⁵² Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri*, s. 71

²⁵³ Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri*, s. 83

²⁵⁴ Ersa, Alican, *Türklerin Kayıp Yüzyılı Beylikler Devri Türkiye Tarihi*, s. 129

²⁵⁵ Rauf Kahraman Ürkmez, "Arif Çelebi'nin Batı Anadolu Beylikleriyle Münasebetleri ve Mevlevihanelerin Yaygınlaşması", *USAD*, Bahar 2019;(10) s. 211

3.2.3. Mentеше Bey'in Kızı

Menteşe Bey'in kızı olan bu hatunun ismi kayıtlarda geçmemektedir. Bu hatunun Aydın Fatihi ve Mentеше beyliğinin subaşı olan Sasa Bey ile evlenmiştir.²⁵⁶Bu hatunun hakkında çok fazla bilgi bulunmamaktadır. Bu evliliğin siyasi bir anlaşma sonucunda yapıldığı anlaşılmaktadır.

3.2.4. Orhan Bey'in Kızı

Menteşe beyi Orhan Beyin kızı olan bu hatunun Aydınoğlu Mehmet Beyin en küçük oğlu Süleyman Bey ile evlendiği bilinmektedir. Bu izdivaçtan İbn-i Battuta'nın kayıtlarına göre Yakup isminde bir oğlu ve Hafsa hatun isminde de bir kızı olduğunu yazmıştır.²⁵⁷ İsmail Hakkı Uzunçarşılı ise Yakup isminde bir oğlu ve Yakup'tan da Hafsa Hatun ve Ahmet isminde iki tane torununun olduğunu bildirmektedir. İbrahim Bey isminde bir de erkek kardeşi bulunmaktadır. İbrahim'den de Ahmet Gazi, Mehmet Bey ve Musa Bey isminde üç tane yeğeni olduğu bilinmektedir.²⁵⁸

İbn-i Battuta'nın eserini sonradan kaleme almış olduğu göz önünde bulundurulursa Hafsa Hatunun torunu olma ihtimali daha yüksektir. Bu Hatunun siyasi bir evlilik yaptığı anlaşılmaktadır. Aydınoğlu ve Mentеше Beyliği arasındaki dostluk ilişkisi akrabalık bağı ile de güçlendirilmeye çalışıldığı anlaşılmaktadır.

3.2.5. Fatıma Hatun

Menteşe beyi Mehmet beyin oğlu Mahmut Beyin kızıdır. Annesinin kim olduğu bilinmemektedir. Kardeşlerine dair bir bilgi bulunmamakla birlikte I. İlyas adında amcası vardır. Ahmet ve Leys isminde de iki kuzeni bulunmaktadır.²⁵⁹ Hakkında başka herhangi bir bilgi bulunmamaktadır.

---

²⁵⁶ Paul Wittek, **Menteşe Beyliği**, s. 40

²⁵⁷ Paul Wittek, a.g.e. s. 67

²⁵⁸ Uzunçarşılı, **Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri**, s. 83

²⁵⁹ Uzunçarşılı, **Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devleti**, s. 83

3.2.6. Mehmet Bey'in Kızı

Menteşeoğlu Mehmet Beyin kızı olan bu hatun, Aydınoğlu II. Umur beyin zevcesidir.²⁶⁰ Hakkında çok fazla bilgi bulunmayan hatunun siyasi bir evlilik yaptığı anlaşılmaktadır.

3.2.7. Fatma Hatun

Menteşe beyi İlyas beyin kızıdır. 1420 yılında vefat etmiştir.²⁶¹ Peçinde bulunan mezar taşı parçalarından birisinde İlyas beyin kızı Fatma'ya ait bir kitabenin olduğu anlaşılmıştır.²⁶²

3.2.8. Sultan Paşa Hatun

Menteşe Beyi İlyas Beyin kızıdır. Bu hatunun neslinden günümüze kadar gelen Huseyn Paşa Hatundur.

Menteşe İlyas beyin kızları Fatma Hatun ve Sultan Paşa Hatunların hayatlarına dair herhangi bir bilgi bulunmamaktadır.²⁶³ Bu hatunların annelerine, kardeşlerine, eşlerine veya çocuklarına dair herhangi bir bilgi bulunmamaktadır.

3.2.9. Fatma Hatun

Paul Wittek 833 yılında vefat eden Fatma binti Umur isminde bir mezar taşına rastlamıştır. Bu hatunun Aydınoğlu Umur Bey'in ya da Menteseoğlu Umur Bey'in kızı olabileceğini belirtmiştir. Fakat bu mezar taşı günümüze kadar ulaşmadan kaybolmuştur.²⁶⁴

Menteşe Beyliği'nin komşu beyliği olan Aydınoğulları ile aralarındaki ittifakın evlilikle taçlandıklarını görmekteyiz. Menteseoğlu Mesut Bey'in zevcesi haricinde bu dönemde daha çok bey kızlarının siyasi hayatlarına dair ya da yapmış oldukları siyasi evlilikleri ile anıldığını görmekteyiz. Menteseoğlu Mesud Bey'in eşinin Mevlevilikle ilgilenmesi Mentese Beyliği'nde hatunların sosyal hayatlarında eşlerinin yanında fikirlerini çekinmeden dile getirdiğini ve Mentese beyliğinde hatunların siyasal ve sosyal hayatta saygı

---

²⁶⁰ Öztuna, *Devletler ve Hanedanlar Türkiye (1074-1990)*, s. 76

²⁶¹ Öztuna, *a.g.e.* s. 76

²⁶² Wittek P, *Menteşe Beyliği*, s. 149

²⁶³ Öztuna, *a.g.e.* s. 76

²⁶⁴ Wittek, *Menteşe Beyliği*, s. 152

değer bir konumda olduklarını göstermektedir. Menteşe Beyliği, büyüyen Osmanlı beyliğine rağmen diğer beylikler de olduğu gibi Osmanlılarla siyasi bir evlilik olayına girmemiş olması da şaşırtıcıdır. Beylik arasındaki mesafe de bunda etkili olması muhtemeldir. Siyasi olarak komşu beyliği olması nedeniyle Aydınoğulları ile dostça anlaşma sağlanabilmesi için iki beylik arasında siyasi evlilik yapılarak akrabalık ve dostluk bağlarının kuvvetlendirilmeye çalışıldığı anlaşılmaktadır.

3.3. Aydınoğulları Beyliğinde Hatunlar

Aydınoğlu Beyliği'nde sarayda önemli mevkide bulunan kadınlara “Hatune” diye hitap edilmiştir.²⁶⁵

3.3.1. Süleyman Şah'ın Eşi

Aydınoğlu Süleyman Şah'ın eşi olan bu hatun Menteşeoğlu Orhan Bey'in kızıdır. Bu hatunun ismi bilinmemektedir. Yakup Bey isminde oğlu olduğu bilinmektedir. Hafsa Hatun ve Ahmet Efendi isminde torunları olduğu bilinmektedir.²⁶⁶

3.3.2. Hafsa Hatun (Hafize Hatun)

Aydınoğlu Süleyman Şah'ın oğlu Yakup Beyin kızı Hafsa Hatun'dur. Hafsa Hatunla ilgili bu bilgiye 822 H. (1419 M.) tarihli vakfiyesinden anlaşılmaktadır. Ahmet isminde bir erkek kardeşi ve Mustafa isminde de bir yeğeni bulunmaktadır.²⁶⁷ H. 822 (M.1420) tarihli vakfiyesinde Tire ve Birgi çevresinde bulunan arazilerden elde edilen gelirlerini kardeşi Ahmet Efendinin oğlu Mustafa Bey'in oğullarına vakfettiği anlaşılmaktadır. Vakfın gelirleri için ise öncelik vakıf mallarının ihtiyaçları için kullanılması sonrasında ise kalan gelirin Mustafa Bey'in oğullarına verilmesi şartı konulmuştur.²⁶⁸

Hafsa Hatun'un türbesi Nazilli yolu üzerinde bulunmaktadır.²⁶⁹ Aydın'ın Kuyucak kasabasında Azizabat köyünde türbesine rastlanmıştır. Hafize Hatun ismi nedeniyle tereddüt

---

²⁶⁵ Enver Konukçu, **Aydınoğullarında Hatunlar**, Prof.Dr.Salim Cöğce Armagan Türk Tarihine Adanmış Çileli Bir Ömür, (E.d. Alpaslan Ceylan, (Berikan Yayınevi, Ankara-2017) s. 187

²⁶⁶ Öztuna, **Devletler ve Hanedanlar (1074-1990)**, s. 75

²⁶⁷ Uzunçarşılı, **Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devleti**, ss. 110-120

²⁶⁸ A. İstemi Saylam, **a.g.t.** s. 49

²⁶⁹ Himmet Akın, **Aydınoğulları Tarihi Hakkında Bir Araştırma**, s. 97

yaşanmıştır.²⁷⁰ Hafsa Hatun'un imaret ve medrese yaptırmış olduğu bilinmektedir. İmaret ve medresenin araç gereç ihtiyaçları için vakfiyeti kararlaştırılmıştır.²⁷¹ Amasya'da cami inşa ettirmiştir.²⁷² Yenişehir'in kuruluşunda önemli rol oynamıştır. Cami, zaviye ve medrese gibi hayır işleriyle uğraşmıştır. Bu hayır eserleriyle Müderris Abdullah Bey ilgilenmiştir.²⁷³ Hayatına dair çok fazla bilgi bulunmayan Hafsa Hatun'un siyasi hayatına dair herhangi bir bilgiye rastlanmamıştır. Daha çok hayır işleriyle uğraşmış olduğu anlaşılmaktadır.

3.3.4. Aydın Bey'in Eşi

Aydınoğlu Beyliği'ne ismi verilmiş olan Aydın Beyin zevcesi olan bu hatunun ismine kayıtlarda rastlanmamıştır. Aydın'ın Karacasu ilçesine bağlı Esençay köyünün girişinde eşi Aydın beyin yaptırmış olduğu türbenin içinde eşinin yanında mezarı bulunmaktadır.²⁷⁴ Boyasini köyünde bulunan türbede iki mezardan birinin kendisine ait olduğu düşünülmektedir. Mehmet, Hamza, Karaman ve Hasan isminde dört çocuğu olduğu bilinmektedir.²⁷⁵ Osman ve Sultan Şah hatunda isminde de çocukları olup toplam altı tane çocuğu bulunmaktadır. Bunlardan da birçok torunları olmuştur.²⁷⁶

3.3.5. Mehmet Bey'in Eşi

Aydınoğlu Mehmet Bey'in eşidir. Mehmet Bey Aydınoğlu topraklarını M.S 1307 yılında zapt ettiği sırada Bizans'ın baskısı sonucu Hristiyan olan Türk boylarıyla karşılaşmıştır. Karşılaştığı boylardan birisi de bu hatunun babası Birgi Bey'idir. Birgi Bey'i Mehmet Bey kızını Mehmet Bey'e vererek anlaşma yolunu seçmiştir. Birgi Bey'i mücadele etmek yerine askerlerini ve topraklarını da Aydınoğlu Beyliği'ne bırakmıştır.²⁷⁷

---

²⁷⁰ Yaşar Kalafat, "Anadolu'da Ulu Kadın Kişiler ve Halk İnançları", *Hacı Bektaş Araştırma Dergisi*, (Kış 2004/32) s. 44

²⁷¹ Himmet Akın, *a.g.e.* s. 163

²⁷² Himmet Akın, *a.g.e.* s. 193

²⁷³ Enver Konukçu, *a.g.e.* s. 189

²⁷⁴ Kemal Ramazan Haykıran, "Aydınoğulları Beyliğinin Hanedan Hazire ve Türbeleri", 1 Uluslararası Türk İslam Mezar Taşları Kongresi Bildirileri Kitabı, (E.d.) Muvaffak Duranlı, Kemal Ramazan Haykıran, Gonca Kuzay Demir, Aralık 2018/Aydın, s. 328

²⁷⁵ Enver Konukçu, *Aydınoğullarında Hatunlar*, s. 187

²⁷⁶ Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri*, s. 120

²⁷⁷ Cemil Akçakoca, *XX. Yüzyıl Aydın Tarihi ve İnanç Coğrafyası*, Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Elâzığ-1997, s. 24

Gazi Mehmet Bey'in kaç kere evlendiği bilinmemektedir. Gazi Umur Paşa'nın annesi olan Hatunun Umur Bey'e çok iyi bir eğitim vermiş olduğu bilinmektedir. Diğer Türk anaları gibi Umur Bey'e dürüstlük, namuslu olmak, hakkı ve adaleti savunmak, iyilik gibi küçüklerine sevgi büyüklerine saygılı olmayı ve Allah inancını aşlamıştır.²⁷⁸

Birgi Bey'i Aydınöğlü Bey'ine yenileceğini anlamış ve kızını Mehmet Bey'e vereceğini söyleyip hem kendi canını hem ailesinin can güvenliğini emniyet altına almış olmaktadır. Bu evlilik sayesinde Türk olan Birgi halkına bir başka Türk Beyliği'nin savaşı ve katli engellenmiş olmuştur. Kayıtlarda ismi geçmeyen bu hatunun siyasi bir evlilik yapmış olduğu anlaşılmaktadır.

3.3.6. Sultan Şah Hatun

Aydınöğlü Aydın Bey'in kızıdır. Hamza Bey, Hasan Bey, Karaman Bey, Osman bey ve ²⁷⁹ Beyliğinin kurucusu Mehmet Bey'in kız kardeşidir. Mehmet Bey'inin Birgi'de yaptırmış olduğu H. 712 tarihli türbenin içinde bulunan kitabelerden bu hatunun varlığı anlaşılmaktadır. Cami havlusunda Sultan Şahın H. 710 tarihli kitabesi bulunmaktadır.²⁸⁰ Vefatından sonra kendi adına yaptırılan Birgi Hatuniye Türbesine defnedilmiştir. Ayrıca bu türbe "Sultan Şah" ve "Ümmü Sultan" isimleriyle anılmakta olan yapı Birgi'de Ulu Cami mahallesinde Aydınöğlü Caddesi üzerinde bulunmaktadır. Türbe Ulu Camiinin güneyindedir.²⁸¹ Eşinin kim olduğuna dair her hangi bir bilgi bulunmamakla birlikte kızının Germiyanöğülleri'nin hizmetinde bulunan Emir Sadeddin Mübarek Faiz/Kabz/Kabız ile evlenmiş olduğu bilinmektedir.²⁸² Bu Hatunun annesi ve evliliğine dair herhangi bir bilgi bulunmamaktadır.

3.3.7. Hanzade Hatun

Aydın Bey'in bir diğer kızı Hanzade Hatun'dur. Aydınöğlü Beyliğinin kurucusu Mehmet Bey'in kız kardeşidir.

²⁷⁸ Kemal Ramazan Haykıran, **Gazi Umur Bey**, (Erdem Yayınları İstanbul-2020) s. 96

²⁷⁹ Uzunçarşılı, **Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlular, Karakoyunlular Devleti**, s. 120

²⁸⁰ Himmet Akın, **Aydınöğülleri Tarihi**, s. 10

²⁸¹ Selda Kalfazade Ertuğrul, **Anadolu'da Aydınöğülleri Dönemi Mimarisi**, Sanat Tarihi Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul-1995, s. 172

²⁸² Enver Konukçu, **Aydınöğülleri Hatunları**, s. 188

3.3.8. Hanzade Hatun

Aydınoğlu Mehmet Bey'in kızıdır. 787 yılına ait mezar taşından ve Vakıf kayıtlarından Mehmet Bey'in kızı olduğu anlaşılmıştır.²⁸³ Hanzade Hatun Aydınoğulları Beyliği'nin Osmanlı Devleti topraklarına ilhak edilmeden bir süre önce hayata gözlerini yummuştur.²⁸⁴ Hanzade Hatun'un vefat etmesi üzerine Birgi'de ki türbesine defnedilmiştir.

Hanzade Hatun'un Birgi'ye bağlı Bazdegümi köyünde kendi adına bir hamam yaptırmıştır. Derelü köyünden de bir Sarubey değirmenini satın alıp vakfetmiş ve türbesinden dört nefer hafız yevmiye birer akçe ile asker yevmi bir akçe cihetle İsmail bin Abdullah'a bağlanmıştır. Bazdegümi'deki hamam için altı bab dükkân vakfetmiştir. Türbedar olan kişi mahsule mutasarrıf olacağı deftere kayıt edilmiştir.²⁸⁵ Bu hatunun hayatına dair başka herhangi bir bilgiye rastlanmamıştır. Sosyal hayattan kopuk olmadığı hayır işleriyle uğraştığı beyliğe bu şekilde hizmet ettiği anlaşılmaktadır.

3.3.9. Hûrî Hatun

Aydınoğlu Mehmet Bey'in bir diğer kızıdır.²⁸⁶ Dedesi Aydın Bey'dir. Hanzade Hatun isminde bir kız kardeşi ve Hızır, Gazi Umur Paşa, İbrahim Bahadır, Süleyman Şah, İsa Bey isminde beş erkek kardeşi bulunmaktadır.²⁸⁷ Huri Hatun'un hakkında başka herhangi bir bilgiye rastlanmamıştır.

3.3.10. Şah Sultan Hatun

Aydınoğlu Mehmet Beyin kardeşi Hasan Bey'in kızı Şah Sultan Hatun'dur. Dedesi Aydın Bey'dir. Amcaları Mehmet Bey, Osman Bey, Hamza Bey, Karaman Bey'dir. Sultan Şah Hatun adında da bir halası bulunmaktadır. Annesinin kim olduğu bilinmemektedir. Bu Hatunun hangi yılda evlendiği ve çocukları hakkında herhangi bir bilgi bulunmamaktadır fakat Halil Bey adında biriyle evlendiği bilinmektedir.²⁸⁸

---

²⁸³ Himmet Akın, *Aydınoğulları Tarihi Hakkında Bir Araştırma*, s. 110

²⁸⁴ Enver Konukçu, *Aydınoğullarında Hatunlar*, s. 188

²⁸⁵ Himmet Akın, *Aydınoğullarında Hatunlar*, s. 163

²⁸⁶ Öztuna, *Devletler ve Hanedanlar Türkiye(1074-1990)* s. 74

²⁸⁷ Öztuna, *Devletler ve Hanedanlar Türkiye (1074-1990)*, 74-75

²⁸⁸ Öztuna, *Devletler ve Hanedanlar Türkiye, (1074-1990)* s. 74

3.3.11. Azize Melek Hatun

Aydın oğlu Umur Bey'in üç kızından bir tanesidir. Bu hatunun Ayasuluğ'da bir imaret yaptırmış olduğu²⁸⁹ve Birgi'ye bağlı Möğrügümi köyünde Dâru'l-Huffaz yaptırmış olduğu bilinmektedir.²⁹⁰ Daru'l-Huffaz da kuran okunması için hafızlara vakfedilmesi üzerine tasarruf olunmuştur.²⁹¹

Darulhuffaz yaptırması ve Kur'an okutması bu hatunun İslam dininin vecibelerini yerine getirdiğini göstermektedir. Bu hatunun sosyal hayattan kopmamış ve hayırsever bir hatun olduğunu görmekteyiz. Türklerin İslamiyet'i kabul ettikten sonra kadınların sosyal hayattan uzaklaştı gibi ifadeler göz önünde bulundurulduğunda hatunun dinine bağlı olmasına rağmen imaret yaptırması bu hatunun sosyal hayattan kopuk olmadığını ve kendi özgür iradesini kullandığını göstermesi bakımından önemlidir.

3.3.12. Hundi Paşa Hatun

Aydınoğlu Gazi Umur Bey'in kızıdır.²⁹² Muhammed ve Tursun isminde iki tane oğlu bulunmaktadır.²⁹³ Hundi Hatunun soyundan Kamer Şah ismine rastlanmıştır. Kayıtlarda sadece Ankara'da, Aydın Vakıf Defterlerinde ki bir satırlık bir bilgidен anlaşılmakta olup²⁹⁴ "Vakfi Hundi Hatun Haliya evlad-ı Vakıfe'den Kamer Şah ve Mustafa mutasarrıftır."²⁹⁵ Vakıf işleriyle uğraştığı anlaşılmaktadır.

3.3.13. Gürci Melek Hatun

Aydınoğlu Gazi Umur Bey'in kızıdır. Gazi Umur Paşanın bu üç kızının annelerinin kim olduğuna dair herhangi bir bilgi bulunmamaktadır.²⁹⁶ Tirenin İhsaniye mahallesinde Gürcü Melek Hatun'un yaptırmış olduğu Gürcü Melek Hatun Camii bulunmaktadır.²⁹⁷ Tire'de Sofi Köy Mahallesinde Gürcü Melek Hatun'un Cami yaptırdığı ve evkafının günlüğü bir akçe vazife ile nısf hisse nezaret cihetine mutasarrıf olan Lokman b.

---

²⁸⁹ Öztuna, a.g.e. s. 75

²⁹⁰ Fatma Şentürk, "Aydınoğulları Beyliğinde Edebi ve Kültürel Hayat" Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir-2014, s. 20

²⁹¹ Himmet Akın, *Aydınoğulları Tarihi Hakkında Bir Araştırma*, s. 162

²⁹² Öztuna, a.g.e. s. 75

²⁹³ Himmet Akın, *Aydınoğulları Tarihi Hakkında Bir Araştırma*, s. 127

²⁹⁴ Enver Konukçu, *Aydınoğullarında Hatunlar*, s. 188

²⁹⁵ Himmet Akın, *Aydınoğulları Tarihi Hakkında Bir Araştırma*, s. 180

²⁹⁶ Enver Konukçu, *Aydınoğullarında Hatunlar*, s. 188

²⁹⁷ Himmet Akın, *Aydınoğulları Tarihi, Hakkında Bir Araştırma*, s. 50

Esseyid Mehmet fevt olmuştur.²⁹⁸ Tire'nin ilçesinde İstiklal mahallesinde Gürcü Melek Caminin zaman içinde yıkılmaya yüz tutması üzerine bu yapı yıkılıp yerine Gürcü Melek Hatun adına yeniden 1946-1961 yılları arasında günümüze kadar gelen cami inşa edilmiştir.²⁹⁹

Ayrıca 1937 yılında Gürcü Melek Hatuna ait Tire'de Ekinhisarı yakınlarındaki Değirmendere'sinde bu hatuna ait bulunan kitabeden köprü yaptırmış olduğu anlaşılmaktadır. Kitabenin boyu 65 eni 49 santim olup mermer üzerine Selçuk neshi ile yazılmıştır ve iki satırdan oluşmaktadır.³⁰⁰ Köprü zaman içinde tamamen yıkılmış ve günümüze kadar ulaşamamıştır. Tire Ekinhisarı civarı Değirmendere'sinde bulunan kitabe günümüzde Tire müzesinde bulunmaktadır.³⁰¹ Gürcü Melek Hatun'un yaptırmış olduğu bu köprünün 1372-73 yılında yaptırmış olduğu anlaşılmaktadır.³⁰²

Umur Bey'in kızlarının her birisinin Cami, Darulhuffaz, Çeşme ve Su kemeri gibi hayır işleriyle uğraştıkları bilinmektedir.³⁰³ Umur Paşa'nın bu üç kızından pek çok torunları olmuştur. Annelerinden kendilerine miras olarak kalan yerleri tasarruf etmişlerdir. Umur Beyin torunları diye halktan soyutlanmadı ki bu Türk anlayışının bir gereğidir. Bu nedenle de kendilerine imtiyaz verilmemiştir.³⁰⁴ Bu hatunun daha çok hayır işleriyle uğraşmış olduğu anlaşılmıştır.

3.3.14. Hızır Bey'in Eşi

Aydınoğlu Hızır Bey'in zevcesidir. Mescid yaptırmış olduğu bilinmektedir.³⁰⁵ Türk Devletlerinde Hükümdar eşleri, aile üyeleri sosyal kurumlar inşa ederek ülkenin gelişmesine katkı sağlamışlar ve bu alanda da örnek olmuşlardır.³⁰⁶

Bu hatunun da Mescid yaptırarak bu geleneği sürdürmüş olduğunu görmekteyiz. Bu sayede Aydınoğlu Beyliği topraklarının gelişmesine de katkı sağlamıştır.

---

²⁹⁸ Himmet Akın, *Aydınoğulları Tarihi Hakkında Bir Araştırma*, s. 193

²⁹⁹ Mehmet Kamer, *Aydınoğlu Beyliği Mimarisinde Yazı*, Yüksek Lisans Tezi, Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi Geleneksel Türk Sanatları Dalı, Uşak-2017, s. 115

³⁰⁰ Himmet Akın, *Aydınoğulları Tarihi Hakkında Bir Araştırma*, s. 116

³⁰¹ Mehmet Kamer, *Aydınoğlu Beyliği Mimarisinde Yazı*, s. 79

³⁰² Selda Kalfazade Ertuğrul, *a.g.t* s. 222

³⁰³ Himmet Akın, *a.g.e.* s. 51

³⁰⁴ Tuncer Baykara, *Aydınoğlu Gazi Umur Bey*, s. 87

³⁰⁵ Himmet Akın, *Aydınoğulları Tarihi Hakkında Bir Araştırma*, s. 155

³⁰⁶ Hüseyin Kayhan, "*Aydınoğlu Hızır Bey*", *Türkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 4/8, Fall 2009, s. 1687

3.3.15. Azize Hatun

Aydınoğlu İsa Bey'in zevcesidir. Ayasuluğ'da bir imaret yaptırmıştır. Bu imaretin vakıfları arasında Hamam ve Asiyab-ı karyeyi Değirmenderesi, fi sene 4000, Mumhane dernefs-i Ayasuluğ, çiftlik tahminen 1500 dönümlük ve başka çiftliklerde fi sene 1800 vakfetmiştir.³⁰⁷ Tirede vakfettiği üç yer Hakimoğlu yeri, Kızılca çiftliği ve Kırımlı çiftliğidir.³⁰⁸ Hafsa Hatun isminde bir kızı ve İlaldı Bey, Hamza Bey, Musa Bey ve II. Umur Bey isminde dört tane oğlu olmuştur. Musa Beyden, Tac Paşa ve Mehmet Şah Çelebi adında torunları olmuştur. Damadı Osmanlı Padişahlarından Yıldırım Bayezid'dir.³⁰⁹

3.3.16. Hafsa Hatun

Aydınoğlu İsa Bey'in kızı, Osmanlı Padişahlarından Yıldırım Bayezid'in eşidir. Yıldırım Bayezid, Kosova savaşından sonra Anadolu Beyliklerinin Osmanlıya karşı ayaklanması üzerine Anadolu Beylerinin üzerine gitti ve hemen hemen hepsine son vermiştir. İsa Bey, Osmanlı Devletine karşı mücadele etmek yerine kızı 1390 yılında Hafsa Hatun'u Yıldırım Bayezid ile evlendirerek Osmanlılarla akrabalık bağı kurmuştur. Yıldırım Bayezid Aydınoğlu Beyliği'nin topraklarını ele geçirmiştir fakat kayınbabası İsa Bey'e bir miktar toprak bırakmıştır.

Hafsa Hatun hakkında çok fazla bilgi bulunmamakla birlikte kendi adına Tire'de bir çeşme ve Bademiye'de bir zaviye yaptırmış ve buralara da vakıflar yapmıştır.³¹⁰ Annesi Azize Hatundur.³¹¹ İlaldı, Musa Bey, II. Umur Bey isminde kardeşleri bulunmaktadır.³¹²

XIV. Yüzyılda bu hatun adına bir Camii yaptırılmıştır fakat günümüze kadar ulaşamamıştır.³¹³ İzmir'in Tire ilçesi yukarı Mahallesinde Hafsa Hatun'a ait olan cami 1354 yılında yapılmıştır. Cami yazlık ve kışlık olarak iki mihraplı ve bir minareden oluşmaktadır. Kare planlı olarak inşa edilen kışlık bölümün üst kısmı kapalı olarak inşa edilmiştir. Kışlık kısmın bitişiğinde yazlık kısım ise üzeri açık bırakılmıştır ve bitişik olarak minaresi

---

³⁰⁷ Himmet Akın, *Aydınoğulları Tarihi Hakkında Bir Araştırma*, s. 148

³⁰⁸ Himmet Akın, *a.g.e.* s. 157

³⁰⁹ Yılmaz Öztuna, *Devletler ve Hanedanlar Türkiye (1074-1990)* s. 75

³¹⁰ Çağatay Uluçay, *Padişahın Kadınları ve Kızları*, s. 25

³¹¹ Öztuna, *Devletler ve Hanedanlar (1074-1990)*, s. 75

³¹² Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri*, s. 120

³¹³ Howard Crane, *Anadolu Beylik Döneminde Mimari ve Himaye*, *Türkler Ansiklopedisi*, (E.d.) Hasan Celal Güzel, Kemal Çiçek, Salim Koca, Yeni Türkiye Yayınları, (Ankara-2002) s. 49

bulunmaktadır. Yazlık kısmın aşhane olarak kullanıldığı söylenmektedir. Yapımında taş ve tuğla kullanılmıştır. Günümüzde ise kullanılmayan yapının minaresinin şerefe üstü zarar görmüştür ve damı da çöküntüye uğramıştır.³¹⁴ Beylikler döneminde genel olarak camilerde taş ve tuğla gibi malzemeler kullanılmıştır.³¹⁵

Hafsa Hatun'un yaptırmış olduğu Camiye ek olarak hamam, türbe, zaviye, imaret ve çeşme de yaptırmıştır. Günümüze kadar sadece cami ve hamamın duvarlarının bir kısmının ayakta kalmıştır. Bu külliye yapıldığı dönemin nadir yapılarından. Bunun nedeni ise farklı işlevlere sahip yapıların bir araya gelmesindedir.³¹⁶ İnşa kitabesi bulunmayan yapının vakfiyesi de bulunmamaktadır. Sadece Osmanlı kaynaklarında Tire Hafsa Hatun zaviyesinden bahsetmektedir. Zaviyenin içinde cami olduğunu birbirinden bağımsız yapı olmayıp birbirinin içinde yer alan bir yapı topluluğudur.³¹⁷

İzmir'in Tire ilçesinde bulunan hamam 1354 yılında Hafsa Hatun tarafından yaptırılmıştır. Hafsa Hatun caminin yüz metre uzağında dere kenarında inşa edilmiştir. Hamam orta büyüklükte üç kubbeli olarak yapıldığı ve tuğladan yapıldığı anlaşılmaktadır. Yapı harap olmuştur. Bazı kısımları toprak yığını haline geldiği görülmüştür.³¹⁸

Hafsa Hatun'a ait olan Bademiye'deki zaviyenin vakfin mallarına bakmakla görevli ve güvenliğinden sorumlu olan kişi Şeyh Bayezid'in öğrencilerinden Abdülgaffar Çelebi'nin evladına şart verilmiştir.³¹⁹

Hafsa Hatun'un Tire'de Taşbazar Mahallesinde yaptırmış olduğu çeşmenin suyolunun meremmeti için arazi vakf eyleyip günümüze gelene kadar vakfiyeti kararlaştırılmıştır.³²⁰ Günümüzde yol kenarında kalan çeşme zaman içinde bakımsızlıktan kullanılmaz hale gelmiştir. Kitabesi bulunmayan çeşmenin 14. Yüzyılın ikinci yarısında yaptırılmış olduğu Hafsa Hatun'un yaşadığı zamana göre tahmin edilmiştir.³²¹

---

³¹⁴ V.G.M Dosya No. 35, Arşiv F. No. 13

³¹⁵ İnci Aslanoğlu, **Tire Beylik Dönemi Camileri**, Mehmet Şeker(Haz.), Türk Kültüründe Tire, (Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara-1994) s. 93

³¹⁶ Çağla Caner Yüksel, "**Aydınöğullarından Osmanlı'ya Tire Külliyesi(14-16 Yüzyıllar)**", *Hacettepe ÜniversitesiTürkiyat Araştırmalar Dergisi*, (E.d.) Cahit Gelekçi, Ankara, (8 Aralık 2014), s. 12

³¹⁷ Selda Kalfazade Ertuğrul, **a.g.t.** s. 84

³¹⁸ V.G.M. Kütüphane ve Arşiv F. No. 14

³¹⁹ Himmet Akın, **Aydınöğulları Tarihi Hakkında Bir Araştırma**, ss. 144-145

³²⁰ Himmet Akın, **a.g.e.** ss. 161-162

³²¹ Mehmet Kamer, **a.g.t.** s. 118

Hafsa Hatun Tire etrafındaki birçok köylerde arazilerden ve bazı yerlerden gelen gelirlerin birazını kendi çocuklarına bıraktıktan sonra birazını da kardeşi Ahmet Efendinin oğlu Mustafa Bey'in Yenişehir'deki zaviyesi vakfediyordu.³²²

Hafsa Hatunun yaptırmış olduğu külliye şehrin doğusunda kısmında yer almaktadır. Güneye doğru dik yamaçta olması ulaşımı zorlaştırmıştır. 15. Ve 16. Yüzyılda kurulduğu yer olan Bademiye dönemin en önemli yerleşim merkezi olmuştur fakat zaman içinde ticari alanlara ve ana yollara uzak kalmıştır ve bu nedenle gelişmemiştir. Hafsa Hatun'un yaptırdığı külliye de zaman içinde merkezden uzaklaşmıştır.³²³ Hafsa Hatunun Külliyesi Hankah olarak daha sonra Tekke Medresesi adıyla hizmet vermiştir. 1934-1935 yıllarına kadar hizmet veren bu yapı dönemin Valisi Murat Germen tarafından yıkım emri verilmiştir. Günümüze kadar ulaşamayan yapının ne bir resmi ne de bir planı bulunmamaktadır. Yıkımdan sonra arsası satılmış ve arsanın bir tarafı sağlık sokakta kalmış bir diğer tarafında ise üzerine ev ve park yaptırılmıştır.³²⁴

Hafsa Hatun 1390 yılında Yıldırım Bayezid ile evlendikten bir süre sonra vefat etmiştir.³²⁵ Dört kardeşlerdir. Bunlar: İlaladı, Musa ve II. Umur Beydir.³²⁶ Yıldırım Bayezid ile olan evliliği 1390 yılından 1403 yılına kadar devam etmiştir. Hafsa Hatun'un 1403 yılından sonraki hayatına dair bir bilgi bulunmamaktadır.³²⁷ Yıldırım Bayezid ile siyasi bir evlilik yapmış olduğu anlaşılmaktadır. Aydınolu İsa Bey bu evlilik ile kurulan akrabalık bağı sayesinde beyliğini bir miktar toprakla devam ettirebilmiştir. Hayır işleriyle uğraşan Hatun'un halktan ve sosyal hayattan kopuk olmadığı cami, külliye ve çeşme gibi yapılar inşa ettirerek halkın ihtiyaçlarına karşılık verdiğini görmekteyiz. Genel olarak yapılan siyasi evliliklerde kadınların sarayda hapis hayatı tarzında yaşamamışlardır. Bunu diğer siyasi evliliklerde olduğu gibi Hafsa Hatun'da da görmekteyiz.

---

³²² . Münir Aktepe, "İzmir'in Hisar Veya Yakub Bey Camii"TD, S. 27, TI (1973) s. 92

³²³ Çağla Caner Yüksel, a.g.m., s. 13

³²⁴ Nihat Yürükoğlu, "Manisa'da Hafsa Sultan Hankahı" *Vakıflar Dergisi*, S. 13, (Ankara-1981) s. 490

³²⁵ Selda Kalfazade Ertuğrul, *Anadolu'da Aydınöğulları Dönemi Mimarisi*, s. 84

³²⁶ Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlular, Karakoyunlular Devleti*, s. 120

³²⁷ Enver Konukçu, *Aydınöğullarında Hatunlar*, s. 189

3.3.17. Hafsa Hatun

Tire’de Nasreddin Efendi Cami hitabeti için Yakup Ağa tarafından yazılmış olan arz da hayırsever bir hatun olan Hafsa Hatun’un vakfından yevmiyetten akçe ile vazifesi karşılığında imama beş akçe verilmesine karar verilmiştir. Süleyman oğlu Mehmet Bey ve nesline verildiğine dair H-07-04-1091 yılında ferman çıkarılmıştır. Miladi takvime göre 1600’lü yıllara tekabül etmektedir. 17 yüzyılda bile hala Hafsa Hatun’un vakfının işlevinin yerine getirdiğini görmekteyiz.³²⁸

3.3.18. Tac Paşa

Kitabe ve Vakıf kayıtlarından Aydınolu İsa Bey’in oğlu Musa Beyin kızı Tac Paşa Hatun olduğu anlaşılmaktadır. Mehmet Şah Çelebi ve Ali Bey isminde iki erkek kardeşi bulunmaktadır.³²⁹ Tac Paşa Hatunun kabri günümüze kadar ulaşmamıştır.³³⁰ Yukarıdaki bilgilere baktığımızda bu hatunun dedesinin Aydınolu İsa Bey olduğu, amcalarının İladı, Musa ve II. Umur Bey olduğu halasının ise Hafsa Hatun olduğu anlaşılmaktadır.

3.3.19. İbrahim Bahadır’ın Eşi

Aydınolu İbrahim Bahadırın zevcesidir. İsmi bilinmemektedir. 1413 yılında hayatta olduğu bilinmektedir. Kara Hasan Bey ve Cüneyd Bey isminde iki tane oğlu olmuştur.³³¹ Oğlu Cüneyd Bey Osmanlı Devletinde şehzadeler arasındaki taht mücadelesi nedeniyle Osmanlıların iç mücadelesine karışmıştır. Çelebi Mehmet Cüneyd Bey üzerine gitmiş ve bazı yerleri ele geçirdikten sonra İzmir’e geldiği sırada Cüneyd Beyin annesi, zevcesi ve çocukları teslim olmuşlar ve bu hatun oğlu Cüneyd Bey’in affedilmesi için Çelebi Mehmet’le görüşerek ikna etmiştir.³³² Fakat oğlu Cüneyd Bey ve torunları Osmanlı Devletiyle uğraşmaktan vazgeçmemesi üzerine öldürülmüşlerdir.³³³

Bu hatun bir nevi oğlu için elçilik görevi yapıp Osmanlılarla anlaşma yoluna gittiği görülmektedir. Siyasetten anlayan tecrübeli bir hatun olduğu anlaşılmaktadır. Bu olay sonrası kuvvetle muhtemel bir anne olarak oğlu ile görüşüp nasihat vermiştir fakat Hatunun

³²⁸ Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Yer. 5-529, Belge Tarihi, H-07-04-1091

³²⁹ Himmet Akın, *Aydınoluğulları Tarihi Hakkında Bir Araştırma*, s. 66

³³⁰ Himmet Akın, *a.g.e.* s. 110

³³¹ Yılmaz Öztuna, *Devletler ve Hanedanlar Türkiye (1074-1990)* s. 75

³³² Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri*, ss. 115-116

³³³ Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri*, s. 118

oğlu için Osmanlılarla başarılı bir görüşme yaparak anlaşması Cüneyd Bey'in bitmek bilmeyen hırsları yüzünden Cüneyd Bey ve ailesinin sonunu getirmiştir.

3.3.20. II. Umur Bey'in Kızı

II. Umur Beyin kızı olan bu hatun, 1403 yılında amcasının oğlu Cüneyd Bey ile evlenmiştir.³³⁴ Aydınolu Beyliğinde II. Umur Bey'in tahta geçmesine karşın Cüneyd Bey tahta hak iddia etmesi üzerine Cüneyd Bey ve II. Umur mücadele etmiş ve II. Umur'un Ayasuluğ'da kaleye sığındığı yerde Cüneyd Bey tarafından muhasara edilmiştir. II. Umur Bey kızını Cüneyd Bey'e vererek yönetimde söz sahibi olmaya devam etmiştir.³³⁵

Bu hatunun taht mücadelesi nedeniyle siyasi bir evlilik yapmış olduğu anlaşılmaktadır. Bu evlilik sayesinde babasının hem Aydınolu Beyliği'nde Bey olarak tahta kalmasını sağlamış hem de babasının katledilmesini önlemiştir.

3.3.21. Cüneyd Bey'in Kızı

Aydınolu Cüneyd Beyin kızı olan bu hatunun ismi bilinmemektedir. Arnavud Beylerinden Andula isminde bir bey ile izdivaç gerçekleştirmiştir. Hamza Bey, Kurt Hasan Bey, Bayezid Bey isminde üç erkek kardeşi olduğu bilinmektedir.³³⁶ Bu hatunun hayatına dair başka bir bilgiye ulaşılammıştır.

Aydınolu Beyliğinde Hatunlarının siyasi ve sosyal hayatta etkin rol oynadığını görmekteyiz. Bu dönemde hatunların Aydınolu Beyliği topraklarında yapmış oldukları eserler sayesinde hem isimlerinden söz ettirmişler hem de Beyliğin gelişmesine de katkı sağlamışlardır. Kimi zamanda yapmış oldukları evlilikler sayesinde de Beyliğin yıkılmaktan kurtarıp aile bireylerinin canlarını da korumuşlardır. Kimi zaman da elçilik görevini üstlenmişlerdir. Bu dönemde Hatunların aile bireyleri içinde sözü geçen değer gören Hatunlar olduğu onların yaptırmış olduğu eserlerden anlaşılmaktadır. Eğer böyle olmasaydı bu hatunları sadece saraylarında yaşayan siyasal ve sosyal hayattan kopuk olarak arka planda kalan belki de varlıklarına dair hiç bir iz kalmayacaktı. Fakat bu hatunların eşlerinin gölgelerinde kalmadıklarını yeri geldiğinde devlet yönetiminde bile söz sahibi olduklarını

³³⁴ Yılmaz Öztuna, *Devletler ve Hanedanlar (1074-1990)*, s. 75

³³⁵ Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri*, s. 115

³³⁶ Yılmaz Öztuna, *Devletler ve Hanedanlar, (1074-1990)* s. 75

görmekteyiz. İki beylik arasında siyasi ittifak kurulması ya da iki beyliğin çıkarları nedeniyle yapılan evliliklerin kadının statüsünde herhangi bir değişiklik olmamış Hatunların hem eşlerinin yanında söz sahibi olmuşlar hem de siyasal ve sosyal hayatlarına devam edebilmişlerdir. Siyasi evliliklerde kadın herhangi aşağılanmaya ya da hor görülmeye maruz kalmamışlardır.

3.4. Saruhoğulları Beyliğinde Hatunlar

3.4.1. İlyas Bey'in Eşi

Saruhoğlu İlyas Beyin zevcesidir. Bu hatunun ismine dair bir bilgi bulunmamaktadır fakat 757 H. 1356 yılında bu hatuna dair bir bilgi bulunmaktadır. Osmanlı hükümdarı Orhan Gazi'nin oğlu Halil, Ceneviz korsanları tarafından esir edilerek Foça'ya götürülmüştür. Orhan Gazi oğlunu kurtarma çabasına girmiş ve önce Yuannis Paleolog'a yardım etmesini istemiş Foçalılardan Halil'i geri vermesini istemiş fakat Foçalılar bunu kabul etmemiştir. Saruhoğlu İlyas Beyin müttefik olması nedeniyle imparator karadan da hareket edemiyordu ve Saruhoğlu İlyas beyle Foçalıların ittifakını bozmuştur. Bizans İmparatoruna karşı plan yapan Saruhoğlu İlyas Bey, İmparatoru yakalamak isterken bunu öğrenen İmparator gemisine davet ettiği İlyas Beyi yakalaması üzerine İlyas Beyin zevcesi olan bu hatunun kocasını Bizans'ın elinden kurtarmak için Bizans İmparatoruyla anlaşma yoluna gitmiştir. Kocasını için çok büyük bir fidye ödeyeceğini, rehinelere ve hediyelere vereceğini söyleyerek eşini Bizans İmparatorunun elinden kurtarmıştır.³³⁷

Bu hatunun eşini Bizans İmparatorunun elinden kurtarması onun siyasi konulara dair bilgili olduğunu göstermektedir.

3.4.2. Hızır Şah'ın Eşi

Saruhoğlu Hızır Şah'ın zevcesi olan bu hatunun Osmanoğulları'ndan I. Murat'ın kızı olduğunu Dukas yazmıştır.³³⁸ Bu Hatun 1389 yılından önce Saruhoğlu Hızır Bey ile evlenmiş olduğu bilinmektedir.³³⁹ Saruhoğlu İshak Bey'in gelinidir.³⁴⁰ Osmanlılar zamanında Anadolu ve Balkanlarda hanedanlar arasında evlilik yolu ile akrabalık kurularak

³³⁷ Uzunçarşılı, **Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri**, ss. 86-87

³³⁸ Uzunçarşılı, **a.g.e.** s. 88

³³⁹ Öztuna, **Devletler ve Hanedanlar (1074-1990)** s. 108

³⁴⁰ Uzunçarşılı, **Anadolu Beylikleri, Akkoyunlu ve Karakoyunlu Devletleri**, s. 91

birlik ve beraberlik sağlamak amaçlanırdı ki bu I. Murat zamanında daha fazla uygulanır hale gelmiştir.³⁴¹

Bu evliliğin iki hanedan arasındaki ilişkilerin akrabalık yoluyla sağlamlaştırılmak isteğiyle yapıldığı anlaşılmaktadır. I. Murat Saruhanoğlu Beyliği ile akrabalık bağı kurarak beylik üzerinde etkili olmak istemiş olacak ki hem Saruhan beyliğini kendi tarafına çekerek savaş zamanı destek alabilecek hem de Saruhanoğulları Beyliğinin iç işlerine daha rahat karışabilmek için kızını Hızır Şahla evlendirmiştir. Bu evliliğin siyasi bir evlilik olduğu anlaşılmaktadır. Osmanlı Devleti ile Beylikler arasında yapılan evliliklerde her iki tarafın kendi varlığını korumak ve hâkimiyet alanlarını genişletmek ve siyasi olarak birbirlerine destek olmaları açısından her iki tarafında çıkarları açısından önemlidir.

3.4.3. Gülgün (Gülfam) Hatun

Saruhanoğlu zevcelerindedir. Hangi Beyle evli olduğu bilinmemekle birlikte İshak Bey'in eşi olduğu tahmin edilmektedir.³⁴² Gülgün Hatunun neslinden Şerife Hatun ve Şerife Saliha Hatun gelmektedir.³⁴³ Gülgün Hatun günümüzde Dere ismiyle anılan cami, hamam, türbe ile çeşme inşa ettirmiştir. Günümüze kadar ulaşmamış olsa da bu hatunun zaviye yaptırmış olduğu bilinmektedir. Bu hatun eşi İshak Bey'den sonra Saruhanoğlu Beyliği döneminde eşi İshak Bey'den sonra kente külliye yaptıran kişinin bir kadına ait olması bakımından önemlidir. Bu hatunun yaptırmış olduğu külliye aynı zamanda Osmanlı döneminde kadınların yaptırdığı külliyelere de öncülük etmektedir. Bu hatun Manisa şehrinin gelişmesinde eşi İshak Bey'den sonra büyük rol oynamıştır.³⁴⁴

Gülgün Hatun'un altı tane kız çocuğu olduğu bilinmektedir. Vefatından sonra kendi yaptırmış olduğu türbeye defnedilmiştir. Bu türbe Yedi kızlar türbesi olarak bilinmektedir. Yedi kızlar türbesi diye adlandırılmasının nedeni ise altı tane kız da bu türbeye defnedildiği için bu türbeye Yedi Kızlar Türbesi ismi verilmiştir. Türbe dikdörtgen planlı ve tonoz örtülü olarak inşa edilmiştir.³⁴⁵

---

³⁴¹ Halil İnalçık, Murad I, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA), <https://islamansiklopedisi.org.tr/murad1>, (19.02.2021)

³⁴² M. Çağatay Uluçay, **Saruhanoğulları ve Eserlerine Dair Vesikalar**, (Manisa Halkevi Yayınları-İstanbul-1940) ss. 59-60

³⁴³ M. Çağatay Uluçay, a.g.e. s. 174

³⁴⁴ Sema Gündüz Küskü, "Saruhanlı Beyliği Dönemi Manisa Kent Kurgusu Üzerine Düşünceler", *Art-Sanat* 8/2017, ss. 210-217

³⁴⁵ M. Baha Tanman, **Saruhanoğulları Mimari**, T.D.V İslam Ansiklopedisi, <https://islamansiklopedisi.org.tr/saruhanogullari#2-mimari>, (14.02.2021)

Gülgün Hatun hamamı Dere Hamamı olarak ta bilinmektedir. Manisa Çaybaşı mahallesinde (Derehamam Mahallesi) Spile çıkan yolun kenar tarafında bulunmaktadır. Hamam: ılıklik, traşlık, sıcaklık, halvetler ve su deposu ile batı cephesinde soyunmalık mekandan oluşmaktadır.³⁴⁶ Hamamın duvarları moloz taş ve tuğla ile yapılmış kubbenin geçişleri ve tonozlar tuğlayla inşa edilmiştir. Yapının dış duvar köşelerinde ise bazı yerlerine kesme taş kullanılmıştır. Bu yapının inşasına dair bir kitabesi bulunmamaktadır. Evkaf Defterlerinde ve Şeriye sicillerinde ki incelemeler sonucunda eserin XIV. Yüzyılın II. yarısında yapılmış olduğu görülmüştür. İshak Çelebi imar faaliyetleriyle ön plana çıkan bir bey olduğu için onun yaşadığı dönemde (1365-1378) Gülgün Hatun tarafından yaptırılmış olduğu bilinmektedir. Kubbede yerleştirilen seramiklerin inşa edildiği sırada mı yapıldığı ya da onarım yapıldığı sırada mı yerleştirildiği bilinmemektedir. Üst tarafında herhangi bir onarım yapılmadığı anlaşılmıştır. Kubbe ve tonozlarında ilk inşa edildiği zamanki gibi kalmış hatta üzerindeki sıvanın bozulmadığı anlaşılmıştır. 1575 yılına dair belgede hamamın yıllık 6.000 akçeye kiraya verilmiştir. 1616 ve 1713 yılları arasında hamamın Gülgün Hatun Mescidi ve Yedi kızlar türbesine gelir getirmesi amacıyla yapıldığı öğrenilmiştir.³⁴⁷

Gülgün Hatun hamamında bulunan buluntular ve seramiklerin incelenme sonucunda bu yapının 14. Yüzyılın ortalarında inşa edildiği anlaşılmıştır.³⁴⁸ Manisa Çaybaşı'nda bulunan Gülgün Hatun Hamamı ise günümüzde dış kısmını Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından iç kısmı ise Manisa Büyükşehir Belediyesi tarafından restore edilerek 2020 yılında Birsen Türkoğlu ve Kübra Yağimli tarafından hizmete açılmıştır. Tarihi yapısında bir bozulma olmadan günümüze kadar ulaşabilmiş ve hizmet vermeye devam etmektedir.³⁴⁹

Dere Mahallesinde “Yedi Kızlar” olarak anılan türbe Gülgün Hatun’un türbesidir.³⁵⁰ Manisa’da yapılmış hamamlar arasında yapılan en eski hamamlardandır.³⁵¹

---

³⁴⁶ Sevinç Gök Gürhan, **Manisa Gülgün Hatun Hamamında Bulunan “Baskı Desenli, Kuşlu Testiler”**, (E.d.) Osman Uysal, Alptekin Yavaş, Mesut Dünder, Oğuz Koçyigit, Ortaçağ-Türk Dönemi Kazıları ve Sanat Tarihi Sempozyumu 15-17 Ekim 2008,(İzmir-2010), s.206

³⁴⁷ Sevinç Gök Gürhan, **“Beylikler Döneminde Ait Sgraffito Teknikli ve Tek Renk Sırlı Kaplar (Manisa Gülgün Hatun Hamamı Buluntuları)”**, *Sanat Tarihi Dergisi*, S. 17/2, (Ekim 2008), ss.67- 68

³⁴⁸ Hasan Uçar, Aygül Uçar, **“Tire Kutu Han Kazısı Beylikler ve Osmanlı Dönemi Seramikleri”**, *Sanat Tarihi Dergisi*, XXVII/Nisan 2018, s. 23

³⁴⁹ Manisa Haberleri.com, 700 Yıllık Gülgün Hatun Hamamı Halka Açıldı, 16.08.2020, <https://www.manisahaberleri.com/manisa/700-yillik-gulgun-hatun>,(14.02.2021)

³⁵⁰ M. Çağatay Uluçay, **a.g.e.** s. 60

³⁵¹ M. Çağatay Uluçay, **a.g.e.** s. 59

Gülgün Hatun Manisa’da en fazla vakıf işleriyle uğraşmış hayırsever hatunlarından. Kendi adına beş tane çeşme yaptırmıştır. Bu çeşmeler; El-Hac Yahya, Narlıca, Karahisar, Göktaşlı ve İbrahim Çelebi Mahallelerinde yaptırmıştır.³⁵²El-Hac Yahya Mahallesindeki çeşmenin yapılan muhasebeye göre vakfın sermayesi 256 kuruş mütevellisi Ali isminde birisidir. Vakfın muhasebesi 1192-1193/1778-79, 1195-1201/1781-86, 1203-1210/1788-95 yılları arası görülmüştür.

Göktaşlı Mahallesindeki çeşme vakfının para ve icardan gelir sağlanmaktadır. 1193/1779 yılı muhasebesine göre dükkân kiralardan gelen gelir 50 kuruştur. Vakfın mütevellisi ise Molla Hüseyin’dir. Vakfın sermayesi 160 ile 161 kuruş arasında olup sadece 1193/1779 yılı hariçtir. İbrahim Çelebi Mahallesindeki çeşmenin vakıf sermayesi 1192-1205/1778-90 arasında 197,5 kuruştur. Mütevellisi ise Hüseyin Beşe’dir. 1206/1791 senesinden sonra mütevellisi Çalık el-Hac Mehmet’tir. Karahisar Mahallesinde ki çeşmenin mütevellisi Ali isminde birisi olup vakfın sermayesi 256 kuruştur.³⁵³

Gülgün Hatun’un XIV. Yüzyılın ikinci yarısında yaptırmış olduğu yapılar içerisinde yer alan mescid Dere Mescidi ismiyle de bilinmektedir. Mescid kare planlı olarak ve kubbeli olarak inşa edilmiştir.³⁵⁴Manisa’nın şehzadeler ilçesinde toprak kayması nedeniyle hasar görmüş ve bir bölümü toprak altında kalan 642 yıllık tarihi cami 2017 yılında restore çalışmaları başlatılmıştır. Bu cami Vakıflar İzmir Bölge Müdürlüğü tarafından incelenip restore kararıyla tekrardan eski haline getirilmiştir.³⁵⁵

Ali Ağa mescidi imametine ve muallimliğine ve Dere Hamamı mescidinden Gülgün Hatun vakfından bir cüz Kur’an okunması kaymakam ve naibler olup yirmi iki akçe ücreti tayin edilmiştir.³⁵⁶Gülgün Hatun Saruhanoğulları Beyliği zamanında Manisa’nın gelişmesinde büyük katkısı olmuş bir hatundur. Kendi adına bir külliye inşa ettirmiş olması onun hayırsever bir hatun olduğunu göstermesi açısından son derece önemlidir. Saruhanoğulları döneminde en çok hizmetlerinde bulunan, hayır işleriyle uğraşan beylerden

---

³⁵² Ertan Gökmen, “211 Numaralı Manisa Şer’iye Sicilindeki Vakıf Muhasebe Kayıtları (1778-1795)”, *Vakıflar Dergisi*, S. 38 (Aralık-2012) s. 97

³⁵³ Ertan Gökmen, “211 Numaralı Manisa Şer’iye Sicilindeki Vakıf Muhasebe Kayıtları (1778-1795)”, *Vakıflar Dergisi*, Aralık 2012, S. 38, ss. 99-100

³⁵⁴ M. Baha Tanman, Saruhanoğulları Mimari, T.D.V İslam Ansiklopedisi <https://islamansiklopedisi.org.tr/saruhanogullari#2-mimari>, (14.02.2021)

³⁵⁵ Nermin Uçtu, 642 Yıllık Mescit Restore ediliyor, <https://hurriyet.com.tr/642yillik-mescit-restore-ediliyor-40567758>, adresinden alınmıştır(Erişim Tarihi, 06.05.2021)

³⁵⁶ M. Çağatay Uluçay, **a.g.e.** s. 47

biri olan ve aynı zamanda Gülgün Hatunun eşi olan İshak Bey de eşiyle beraber hareket etmiş olduğu, eşinin fikirlerine önem verdiği, eşini desteklemiş olduğu ve eşine saygı duyduğu anlaşılmaktadır ki ikisinin de külliye yaptırması bunu açık bir şekilde göstermektedir. Saruhanoğlu Beyliğinde erkeklerden en çok imar işleriyle uğraşan kişi İshak Bey olurken kadınlar arasında da Gülgün Hatun ön plana çıkmaktadır. Eşlerin bu konuda birbirini desteklemiş olduğu anlaşılmaktadır.

Saruhanogulları Beyliğinde hatunların hakkında çok fazla bir bilgiye rastlanmamıştır. Fakat bu dönemde hatunların siyasal ve sosyal hayattan uzak olmadığı anlaşılmaktadır. Bu dönemde de hatunların hükümdar olan eşleri yanında sözü geçen hatun olduğu anlaşılmaktadır. Yine bu dönemde de Hatunların Beylik toprakları üzerindeki bayındırlık çalışmalarına katkı sağladıkları görülmektedir. Halktan kopuk olmayıp halkın ihtiyaçları doğrultusunda bayındırlaştırma çalışmalarına yön verilmiş olduğu anlaşılmaktadır. Saruhanoğlu Beyliği de bu dönemde büyüyen Osmanlılar ile akrabalık bağı kurmak zorunda kalmışlardır.

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Türk tarihinde kadınlar ile ilgili çok fazla kayıt tutulmamış olsa da ulaşabildiğimiz kaynaklar ışığında Türk kadınlarının siyasette, sosyal ve kültürel faaliyetlerde bulduklarını görmekteyiz. Anadolu Beylikler döneminde de Türk kadını siyasette yerini alarak kimi zaman bir bölgenin yönetimini üstlendiklerini, kimi zaman elçilik yaptıklarını, kimi zamanda siyasi evliliklere imza attıklarını görmekteyiz. Vakıf işleriyle uğraşan hayırsever kadınlarımız kimi zamanda devletin bayındırlık faaliyetlerinde bulunarak birçok eserler inşa ettirmişlerdir. Bu eserler halkın ihtiyaçları doğrultusunda yapılmıştır. Halkın ihtiyaçları giderilirken beyliğin de ekonomisine katkı sağlanmış olmaktadır. Türk tarihinde kadın her zaman saygınlığını korurken Batı Anadolu Beylikler döneminde de saygınlığını devam ettirmiştir.

Türk tarihinde olduğu gibi Batı Anadolu Beylikler döneminde de kadın erkeğin gerisinde kalmamış ve erkeklerin yapabildiği her işi başarılı bir şekilde yerine getirebilmişlerdir. Kadınlarımıza savaş teknikleri öğretilir, silah kullanabilme, ata binme ok ve yay kullanabilme gibi vb. savaş anında kendilerini koruyabilmeleri için iyi yetiştirilmişlerdir. Selçuklularda Moğollarda Beylikler döneminde kadınlara “Hatun” ünvanı verilmiştir. Hatun, hükümdar olan eşi ile aynı haklara sahip olmuştur. Ülke yönetiminde söz sahibi olurken, siyasi ve sosyal hayatta da isimlerinden söz ettirmeyi başarmışlardır. Bu hayırsever hatunların günümüzde de hala ayakta kalabilmiş ve o dönemde devletin gelişmesine katkı sağlamış oldukları yapıları inşa ettirmişlerdir. Kadınlara dair kayıtların tutulmaması daha çok tarih yazımında erkeklerin kayıtlarına yer verilmesi nedeniyle birçok hatunun ismine bu nedenle ulaşılamamaktadır fakat bu hatunlardan günümüze kadar ulaşılabilmiş yapıları sayesinde bazılarının isimlerine ulaşılabilmiştir. Bu yapıların giderlerini karşılamak içinde vakıflar kurmuşlardır. Bu vakıflar sayesinde de kendi neslinden gelenlere de gelir bırakmışlardır.

Tezimizde Batı Anadolu Beylikler döneminde yer alan Germiyanogulları, Aydınoğulları, Menteşeoğulları ve Saruhanoğulları beylikleri dönemindeki hatunların varlığı incelenmiştir. Bu dönemde kırk bir tane hatunun ismine ulaşabildik. Bu hatunların bazılarının isimleri kayıtlarda geçerken bazı Hatunlarımızın ise isimlerine rastlanmamış olup sadece kimin kızı olduğu kimin eşi ya da kimin annesi olduğuna dair bilgilere

ulaşabildik. Bu hatunların ayrıca siyasal ve sosyal hayatlarına dair bilgilere rastlanmıştır. Bu dönemde hatunların iki devlet ya da beylikler arasındaki dostluğun pekişmesi için ya da beyliğin devam etmesi için pek çok hatunun siyasi evlilikler yapmış olduklarını görmekteyiz. Yapmış oldukları siyasi evlilikleri haricinde de sosyal ve kültürel faaliyetleri ile de ön plana çıkmış olan Hatunları görmekteyiz.

Germiyanoğulları Beyliği döneminde Hatunların siyasi evlilikler yaptıkları görüldüğü gibi bu dönemde Sultan Veled'in kızı Mutahhare Hatun ile Germiyanoğlu Süleyman Şahın evliliği ile Mevleviliğe duyulan saygının daha da arttığını görmekteyiz. Süleyman Şah ile Mutahhara Hatundan dünyaya gelen Devlet Hatun da Osmanlı sultanı Yıldırım Bayezid ile evlenerek siyasi bir evliliğe imza atmıştır. I. Yakup Bey'in kızı da Mevlevidir. İnançoğlu Murat Arslan Bey'in zevcesidir. Yakup Bey'in bir diğer kızı da Karahisar Bey ile evlenmiştir. Bu evliliğin de siyasi bir evlilik olduğu anlaşılmaktadır. Yakup Bey'in bir kızı da Sahip-Ataoğlu Ahmet Bey ile evlidir. Bu evliliğin de siyasi bir evlilik olduğu anlaşılmaktadır. Germiyanoğulları'nın güçlü olduğu dönemde Germiyanoğulları'na sığınan Beyler ile siyasi evlilikler yapılarak Beylerin ellerindeki topraklar alınarak topraklarını genişlettiğini görülürken yine bu dönemde Osmanlıların siyasi olarak güçlü bir devlet olmaya başladığı sırada da Germiyanoğlu Süleyman Bey kızını Osmanlılarla evlendirmek isterken de kendi topraklarını Osmanlılara vermesi çok manidar bir olaydır. Nasıl ki kendine sığınan beyleri himayesine alırken topraklarını da alıp kızlarıyla evlendirerek aralarındaki dostluğu pekiştirmek istediği gibi kızını da Osmanlı Sultanıyla evlendirerek aralarındaki dostluklarını pekiştirmek için yine aynı stratejiyi uygulamışlardır. Böylece Süleyman Şah hem topraklarını hem de kızını vererek beyliğin topraklarını korumak istemiştir.

Menteşeoğlu Beyliğindeki Hatunların da Mevlevilikle ilgilendiği ve siyasi evlilikler yaptıkları ve siyasi faaliyetleriyle de kendilerini göstermiş olduklarını görmekteyiz. Mentşe Bey'in kızını Bizans imparatoruna karşı direnmesi ve teslim olmaması ki yaşanan olay sırasında Mentşe Bey'in hayatta olmaması bu hatunun siyasette aktif olduğunu göstermektedir. Mentşeoğlu Mesud Bey'in zevcesinin de Mevleviliğe saygı duyan bir hatundur. Mentşeoğulları ile komşu Beylik olan Aydınoğulları ile aralarındaki dostluklarını evlilikle de taçlandırmış olduklarını görmekteyiz. Örnek verirsek: Mentşe Bey'i Orhan Bey'in kızı Aydınoğlu Mehmet Bey'in oğlu Süleyman Bey ile evlenmişlerdir. Yine

Menteşeoğlu Mehmet Bey'in kızının Aydınoğlu II. Umur Bey ile evlenmiştir.

Aydınoğulları Beyliği döneminde Hatunların siyasi ve sosyal hayatlarında aktif oldukları anlaşılmaktadır. Bu hatunların cami, medrese, zaviye, hamam, çeşme gibi hayır işleriyle uğraşmış olduklarını görmekteyiz. Aydınoğlu Yakup Bey'in kızı da hayır işleriyle uğraşmıştır. Mehmet Bey'in kızı Hanzade Hatunun hayır işleriyle uğraştığı hamam yaptırdığı ve vakıf işleriyle de uğraştığı bilinmektedir. Aydınoğlu Umur Bey'in kızı da halkın ihtiyacı doğrultusunda Darulhuffaz yaptırmıştır. Aydınoğlu Gazi Umur Bey'in kızı olan Gürcü Melek Hatunun da Tire'de kendi adına cami ve köprü yaptırdığı bilinmektedir. Umur Bey'in üç kızı da hayır işleriyle uğraşmışlardır. Aydınoğlu Beyliğinde hemen hemen bütün hatunların hayır işleriyle uğraşmış olduklarını görmekteyiz.

Aydınoğlu Beyliğinde siyasi evlilikleriyle isminden söz ettiren hatunlara baktığımızda bunlara ilk olarak Aydınoğlu İsa Bey'in kızı Hafsa Hatun'un Osmanlı Padişahı Yıldırım Bayezid ile siyasi bir evlilik yaptığı görülmektedir. İsa Bey Osmanlılara direnmek yerine kızını Yıldırım Bayezid'e vererek anlaşma yolunu tercih etmiştir. Hafsa Hatun'da siyasi bir evlilik yapmasının yanı sıra cami, hamam, türbe, zaviye ve çeşme yaptırarak hayır işleriyle uğraşmıştır. Yine bu dönemde siyasi evliliğiyle isminden söz ettiren bir diğer hatunumuzda II. Umur Bey'in kızıdır. Amcasının oğlu ile siyasi bir evlilik yapmıştır. Bu sayede babası Aydınoğulları Beyliği'nde söz sahibi olmaya devam etmiştir.

Saruhanoğlu Beyliği döneminde Hatunlara dair çok fazla bilgi bulunmamakla birlikte araştırmalarımız sırasında hatunların bu dönemde siyasal ve sosyal hayattan kopuk olmadıkları anlaşılmıştır. Saruhanoğlu döneminde ulaşabildiğimiz hatunlara baktığımızda bu çıkarıma vardık. Saruhanoğlu İlyas Bey'in zevcesi olan hatun eşini Bizanslıların elinden kurtarmak için Bizans imparatoru ile anlaşarak eşini fidye ve hediyeler vererek kurtarması onun siyasetten anlayan bir hatun olduğunu göstermektedir. Saruhanoğlu ile Osmanlılar arasında da siyasi evlilik yapılmıştır. I. Murat'ın kızı ile Hızır şah ile evlenmişlerdir. Bu evlilik her iki taraf içinde önemlidir. Siyasi olarak büyüyen Osmanlı ile kız alıp vermek ya da aralarında anlaşma sağlanması Saruhanoğulları ile olduğu kadar diğer beylikler içinde önemlidir. Zira bu evlilikler sayesinde Osmanlılar Beyliklerin iç işlerine karışmaları daha kolay olurken Beyliklerin de topraklarını koruyabilmeleri için Osmanlılarla siyasi evlilik yapmaları ya da anlaşma yoluna gitmeleri gerekmekte idi.

Saruhanogulları Beyliğindeki Hatunlar içinde ismi günümüze kadar gelebilen Gülgün Hatundur. Bunun nedeni ise bu hatunun günümüze kadar ulaşabilmiş cami, hamam, türbe, çeşme gibi yapıların bulunmasıdır. Bu hatunun eşinin kim olduğu bilinmemekle birlikte bu hatunun İshak Beyin eşi olduğu sonucuna varılmıştır. Bu hatun en çok vakıf işleriyle uğraşan, Manisa'ya en fazla hizmette bulunan ve Manisa'nın gelişmesine en fazla katkıda bulunan hatunlardan birisidir.

Batı Anadolu Beylikler döneminde hatunların genel olarak hayatları hakkında çok fazla bilgiye ulaşılamamıştır. Bunun nedeni ise kaynak yetersizliği, yaptırdıkları yapıların yıkılmış olmasıyla birlikte isimlerinin de zaman içinde kaybolduğu anlaşılmaktadır. Batı Anadolu Beylikleri içinde ele aldığımız Germiyanogulları, Aydınogulları, Saruhanogulları ve Menteşeoğulları dönemi hatunlarını ele alarak incelediğimizde bu hatunların eşlerinin yanında söz sahibi olduğu, siyasetten anladığı, sosyal hayattan kopuk olmadığı ve her alanda aktif olarak rol aldıkları anlaşılmaktadır.

5. KAYNAKLAR

- Acar, H. (2019) Türk Kültür ve Geleneğinde Kadın, İNSAN, 6(21), 395-411.
- Adalıoğlu, H.H. () Çoban Mustafa Paşanın Kurduğu Menzilhanelerdeki Tarikatlar Gülşenilik ve Mevlevilik, <http://www.kocaelitarihsempozyumu.com/bildiriler/4/93.pdf>, adresinden alınmıştır.
- Akçakoca, C. (1997) XX. Yüzyıl Aydın Tarihi ve İnanç Coğrafyası, Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- Akçıl, O. İlk Türk Devletinde Kadın Algısı ve Kadın Hakları, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 3, 63-72.
- Akın, H. (1968) Aydınöğulları Tarihi Hakkında Bir Araştırma, Ankara, Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Aksoy, İ. (2016) Toplumsal ve Siyasal Süreçte Türk Kadını, Yasama Dergisi, 32, 7-20.
- Aktepe, M. (1973) İzmir'in Hisar veya Yakup Bey Cami, Tarih Dergisi, 27, 85-98.
- Albayrak, M. (2018) Candaroğlu Beyliğinin Kuruluşu ve Osmanlı Beyliği ile Münasebetlerine Dair Bir Değerlendirme, Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi, 4(7), 73-100.
- Altındal, A. (1985) Türkiye'de Kadın, İstanbul, Süreç, Siyasal Kültür Dizisi.
- Arslantaş, E. (2018) İslam Öncesi ile İlk Türk İslam Devletlerinde Siyasi Yapı ve Dış İlişkilerin Kıyaslanması, Akademik Bakış Dergisi, 65, 7-27.
- Arvas, E. Candaroğlu Beyliğinin İktisadi Yapısına Genel Bir Bakış, Sosyal Bilimler ve Eğitim Dergisi, 3(2), 491-499.
- Aşık Paşazade, (2003) Osmanöğulları Tarihi, (Haz. Yavuz, K. Saraç, Y.) İstanbul, K Kitaplığı.
- Babayar, G. (2019) Semerkantta Bulunan Kağan ve Hatun Ünvanlı Eski Türk ve Sikke ve Mühürleri Üzerine, GTTAD, 1 (2), 177-202.

- Başar, F. (2017) Germiyanoğulları Beyliği, (Edt. Haşim Şahin) Anadolu Beylikleri El Kitabı, Ankara, Grafiker Yayınları.
- Battuta, M. (2004) İbn-i Battuta Seyehatnamesi, C.1, (Çev. A.Sait Aykut) İstanbul, Yapı Kredi Yayınları.
- Baykara, T. (1990) Aydınoğlu Gazi Umur Paşa, (1309-1348) Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Baykara, T. İnançoğulları, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA) <https://islamansiklopedisi.org.tr/inançoğulları>, adresinden alınmıştır.
- Berbercan, M.T. (2017) İslam Öncesi Türk Metinlerinde kız ve kadın, JOTS, 1(1), 7-19.
- Bibi, İ. (1941) Anadolu Selçuki Devleti Tarihi, (Çev. M. Nuri Gençosman) Ankara, Uzluk Basımevi.
- Bilecik, Gülberk, Yakup Çelebi Külliyesi, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA), <https://islamansiklopedisi.org.tr/yakup-çelebi-külliyesi>, adresinden alınmıştır.
- Cahen, C. (2012) Osmanlılardan Önce Anadolu, (Çev. Rol Üyepazarcı) İstanbul, Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Crane, H. (2002) Anadolu Beylik Döneminde Mimari ve Himaye, (Ed. Hasan Celal Güzel, Kemal Çiçek, Salim Koca) Türkler Ansiklopedisi, Ankara, Türkiye Yayınları.
- Çandarlıoğlu, G. (2003) İslam Öncesi Türk Tarihi ve Kültürü, İstanbul, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları.
- Çetin H. (2012) İlhanlı Hakimiyeti Altında Anadolu'da Siyasetin Temel Dinamiği: Göçebe Moğol-Türkmen Çatışması, Turkish Studies. 7(4), 1203-1216.
- Çolak, F. (2016) Türklerde Lider Kadın Tipolojisi ve Gülnar Hatun Efsanesi, Uluslararası Medeniyet Çalışmaları Dergisi, 1(1), 58-69.
- Daş, M. (2017) Aydınoğulları Beyliği, (Ed. Haşim Şahin) Anadolu Beylikleri El Kitabı, Ankara, Grafiker Yayınları.

- Daş, M. (2017) *Menteşeoğulları Beyliği*, (Ed. Haşim Şahin) *Anadolu Beylikleri El Kitabı*, Ankara, Grafiker Yayınları.
- Demir, M.Ş. (2017) *XI. Asırda Değişen Anadolu'da Türkler: Malazgirt Savaşı (26 Ağustos 1071)* *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, 4 (11) , 240-256.
- Dörtbudak, M.V. (2010) *Tarihten Günümüze Manisa Mevlevileriyle Bir Yolculuk, Dünyada Mevlana İzleri: Uluslararası Sempozyum Bildiriler*, Konya, S. Ü. Mevlana Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları.
- Duran, H. (2018) *Türk Kadın Tarihi Açısından Bakmak*, *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 22 (2), 411-432-1.
- Efendi, H.S. (1979) *Tacüttevarih 1*, (Haz. Parmaksızoğlu, İ.) Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Eflaki, A. (1973) *Ariflerin Menkıbeleri 2*, (Çev. Yazıcı, T.) İstanbul, Hürriyet Yayınları.
- Eldem, H.E. (2017) *İzmir Oğulları*, *İzmir Araştırmalar Dergisi*, (5).
- Emecen, F. M. (2016) *Osmanlı İmparatorluğunun Kuruluş ve Yükseliş Tarihi*, İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Emecen, F. Umur Bey, *Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)* <https://islamansiklopedisi.org.tr/umur-bey>, adresinden alınmıştır.
- Emecen, F.M. (2010) *İlk Osmanlılar ve Batı Anadolu Beylikler Dünyası*, İstanbul, Kitabevi Yayınları.
- Emecen, F.M. (2017) *Saruhanogulları Beyliği*, (Ed. Haşim Şahin) *Anadolu Beylikleri El Kitabı*, Ankara, Grafiker Yayınları.
- Emecen, F.M. *Saruhanogulları*, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)* <https://islamansiklopedisi.org.tr/saruhanogullari>, adresinden alınmıştır.
- Enveri (1928) *Düsturname*, (Çev. Yınanç, M.H.) İstanbul, Türk Tarih Encümeni Külliyyatı.

- Ersan M. Alican M. (2019) Türklerin Kayıp Yüzyılı Beylikler Devri Türkiye Tarihi, İstanbul, Timaş Yayınları.
- Geyikoğlu H. (2014) “Moğolların Selçuklulardan Sonra Anadolu’ya Hakim Olma Faaliyetleri”, Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, (52), 95-112.
- Gökbilgin, T.M. (1977) Osmanlı Müesseseleri Teşkilatı ve Medeniyeti Tarihine Genel Bakış, İstanbul, İ.Ü Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Gökmen, E. (2012) “211 Numaralı Manisa Şer’iye Sicilindeki Vakıf Muhasebe Kayıtları (1778-1795) Vakıflar Dergisi, (38), 85-120.
- Grousset R. (1980) Bozkır İmparatorluğu, (Çev. Reşat Uzmen) İstanbul, Ötüken Yayınevi.
- Gültepe, N. (2017) Türk Kadın Tarihine Giriş Amazonlardan Bacıyan-ı Rum’a, İstanbul, Ötüken Yayınları.
- Günel, Zerrin, Karesioğulları, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA), <https://islamansiklopedisi.org.tr/inançoğulları>, adresinden erişilmiştir.
- Günay, T. U. (2010) Türklerin Tarihi, Ankara Akçağ Yayınları.
- Gündüz, A. (2012) “Tarihi Süreç İçerisinde Türk Toplumunda ve Devletlerinde Kadının Yeri ve Önemi”, The Journal of Academic Social Science Studies, 5 (5), 129-148
- Güngör, E. (1996) Tarihte Türkler, İstanbul, Ötüken Yayınları.
- Gürhan, S.G. (2008) Beylikler Döneminde Ait Sgraffito Teknikli ve Tek Renk Sırlı Kaplar (Manisa Gülgün Hatun Hamamı Buluntuları) Sanat Tarihi Dergisi, 17(2), 59-83.
- Gürhan, S.G. (2010) Manisa Gülgün Hatun Hamamında Bulunan “ Baskı Desenli, Kuşlu Testiler, (Edt. Osman Uysal, Alptekin Yavaş, Mesut Dündar, Oğuz Koçyiğit) Ortaçağ Türk Dönemi Kazıları ve Sanat Tarihi Sempozyumu, İzmir.
- Haykıran, K. R. (2009) Anadolu’da Bir İlhanlı Valisi: Demirtaş Noyan (1314-1328) Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (23), 161-178.

- Haykıran, K.R (2018) Aydın Elinde Haçlı Seferleri: Aydınoğlu Gazi Umur Bey'in Haçlılar ile Mücadelesi, Yenifikir, 8(20), 25-34
- Haykıran, K.R. (2018) Aydınoğulları Beyliğinin Hanedan Hazire ve Türbeleri, (Edt. Muvaffak Duranlı, Kemal Ramazan Haykıran, Gonca Kuzey Demir) 1.Uluslararası Türk İslam Mezar Taşları Kongresi Bildirileri Kitabı, Aydın.
- Haykıran, K.R. (2020) Gazi Umur Bey, İstanbul, Erdem Yayınları.
- Hopwood, K. (2009) Türklerin Anadolunun Batı Kıyılarını Fethi ve Katalan Kumpanyası, (Çev. Serdar Çavuşdere), Tarih Okulu, 2009(2).
- İnalcık H. Murad 1, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA) <https://islamansiklopedisi.org.tr/murad1>, adresinden erişilmiştir.
- İnalcık, H. (2010) Kuruluş Dönemi Osmanlı Sultanları, İstanbul, İsam Yayıncılık.
- İnalcık, H. (2015) Devlet-i Aliye: Osmanlı İmparatorluğu Üzerine Araştırmalar-1, İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Kafesoğlu, İ. (1998) Türk Milli Kültürü, İstanbul, Ötüken Neşriyat.
- Kalafat Y. (2004) Anadolu'da Ulu Kadın Kişiler ve Halk İnançları, Hacı Bektaş Araştırma Dergisi, (32), 37-54.
- Kamer, M. (2017) Aydınoğulları Beyliği Mimarisinde Yazı, Yüksek Lisans Tezi, Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi, Uşak.
- Kapar, M. A. , Koçak, F. (2019) Anadolu'da Bir İstiklal Ateşi: Karamanoğulları Beyliği-Moğol Mücadeleleri, TAED, (65), 245-264.
- Karaca, B. (2019) Tekeoğlu Beyliğinden Osmanlı Devletine İntikal Eden Vakıflar, (Edt. Koçakoğlu, B. Karslı, B. Çakılcı, D.) Antalya'da Türk İslam Medeniyetinin İzleri, Konya, Palet Yayınları.
- Karadeniz, B. H. (2011) Osmanlılar ile Anadolu Beylikleri Arasında Psikolojik Mücadele, Yeditepe Yayınevi.

- Karadeniz, H.B. (2011) Osmanlılar İle Anadolu Beylikler Arasında Psikolojik Mücadele, İstanbul, Yeditepe Yayınları.
- Karakoç, K. (2020) XIV. VE XV. Yüzyıllarda Osmanlı Hanedanında Gerçekleşen Evlilikler, ABAD, 3 (5), 61-85.
- Kayhan, H. (2009) Aydınoğlu Hızır Bey, Turkish Studies International Periodical For The Languages Literature and History of Turkish or Turkic, 4(8), 1674-1690.
- Kaymaz, İ. Ş. (2010) Çağdaş Uygarlığın Mihenk Taşı: Türkiye’de Kadının toplumsal Konumu, Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi, 12(46), 333-366.
- Kesik, Muharrem. (2018) Anadolu Türk Beylikleri, İstanbul, Bilge Kültür Sanat Yayınları
- Kofoğlu S. (2017) Eşrefoğulları Beyliği, (Edt. Haşim Şahin) Anadolu Beylikleri El Kitabı, Ankara, Grafiker Yayınları.
- Kofoğlu, S. Hamidoğulları, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA) <https://islamansiklopedisi.org.tr/hamidoğulları>, adresinden erişilmiştir.
- Kofoğlu, S. Tekeoğlu, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA) <https://islamansiklopedisi.org.tr/hamidoğulları>, adresinden erişilmiştir.
- Konukçu, E. (2017) Aydınoğulları’nda Hatunlar, (Ed. Alparslan Ceylan) Prof. Dr. Salim Cönce Armağan Türk Tarihine Adanmış Çileli Bir Ömür, Ankara, Berikan Yayınevi.
- Köprülü M. F. (1991) Osmanlı Devletinin Kuruluşu, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Köprülü, F. (1991) Osmanlı Devletinin Kuruluşu, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Küskü, S.G, (2017) Saruhanoğlu Beyliği Dönemi Manisa Kent Kurgusu Üzerine Düşünceler, Art Sanat, (8), 199-218
- Manisa Haberleri. Com, 700 Yıllık Gülgün Hatun hamamı halka açıldı, <https://www.manisahaberleri.com/manisa/700-yıllık-gülgün-hatun>, adresinden erişilmiştir.

- Merçil E. Anadolu Beylikleri, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)
<https://islamansiklopedisi.org.tr/anadolu-beylikleri>. Adresinden erişilmiştir.
- Merçil, E. (2013) Müslüman Türk Devletleri Tarihi, İstanbul, Bilge Kültür Sanat Yayınları.
- Merçil, E. Aydınoğulları, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları (DİA),
<https://islamansiklopedisi.org.tr/aydinoğulları>, adresinden erişilmiştir.
- Merçil, E. Menteşe Beyliği, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)
<https://islamansiklopedisi.org.tr/menteşeoğulları>, adresinden erişilmiştir.
- Merçil, E. Sahip Ataoğulları, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)
<https://islamansiklopedisi.org.tr>, adresinden erişilmiştir.
- Merçil, E. Sahip Ataoğulları, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)
<https://islamansiklopedisi.org.tr/sahib-ataoğulları>, adresinden erişilmiştir.
- Müneccimbaşı, A. D. Müneccimbaşı Tarihi, (Çev. Erunsal, İ.) C. 1, İstanbul, Tercüman 101
Temel Eser Nu: 37.
- Nermin Uçtu, (2017) 642 Yıllık Mescit Restore ediliyor, <https://hurriyet.com.tr/642yillik-mescit-restore-ediliyor-40567758>, adresinden erişilmiştir.
- Neşri, M. (1949) Kitab-ı Cihannuma 1, (Haz. Unat, F.R. Köymen, M.A.) Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Nizamü'l-Mülk. (2021) Siyasetname, (Çev. Kanar, M.) İstanbul, Sayı Yayınları.
- Öcalan, H.B. (2016) Germiyan Sarayından Bir Gelin Gider: Devlet Hatun, U.U. Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 17(30), 57-73.
- Ögel, B. (2001) Dünden Bugüne Türk Kültürünün Gelişme Çağları, İstanbul, Türk Dünyası Araştırma Vakfı Yayınları.
- Özcan, A. Hatun, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)
<https://islamansiklopedisi.org.tr/hatun>, adresinden erişilmiştir.

- Özgüdenli, O. G. Moğollar, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, <https://islamansiklopedisi.org.tr/Anadolu-beylikleri>, adresinden erişilmiştir.
- Özönder, H. (1996) Kütahya Mevlevihanesi, *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (2), 69-89.
- Öztuna, Y. (1990) Devletler ve Hanedanlar; Türkiye (1074-1990) C. 2, Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Peker, R. (2017) Türk Devlet Geleneğinde Kadının Konumu, *Bilge Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(2), 157-164.
- Sağ, V. (2001) Tarihsel Süreç İçerisinde Türk Kadını ve Atatürk, C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 2 (1), 9-23.
- Saylam A. İ. (2010) Vakfiyelere Göre Anadolu Beyliklerinde Sosyal ve Kültürel Hayat, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Selçuk, H. (2014) Türk Kadın Tarihinde Kadın ve Savaş, Konya, Çizgi Yayınları.
- Sutay, G. (2018) Büyük Selçuklu Devletinde Kadın ve Siyaset: Terken Hatun Örneği, Uluslararası İslam ve Kadın Çalıştayı, Iğdır Üniversitesi Yayınları.
- Şahbaz, M. (2019) Osmanlılar ve Karamanlılar Arasındaki Siyasi Evlilikler: İlaldı Hatun Örneği, *ASEAD*, 6(3), 336-344.
- Şeker M. (1994) Türk Kültüründe Tire, Ankara, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Şeker, M. (2001) İbn-i Battutaya Göre Anadolu'nun Sosyal ve İktisadi Hayatı ile Ahilik, Ankara, T.C Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Şentürk, F. (2014) Aydınoğulları Beyliğinde Edebi ve Kültürel Hayat, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Osman Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Tanman, M.B. Saruhanoğlu Mimarisi, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA) <https://islamansiklopedisi.org.tr/saruhanoğulları#2-mimarı>, adresinden erişilmiştir.
- Tanrıkorur, Ş.B. Mevleviyye, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA) <https://islamansiklopedisi.org.tr/mevleviyye>, adresinden erişilmiştir.

- Tellioğlu, İ. (2016) İslam Öncesi Türk Toplumunda Kadının Konumu Üzerine, Erzurum, Ankara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi, (55), 209-224.
- Terzi, A. (2012) Türk Siyaset Kültüründe Kadınların Rolü, 21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Dergisi, 1(1), 17-24.
- Tokcan, H. Kolyiğit, E. (2017) Türk Tarihinde Yer Alan Önemli Kadın Şahsiyetler Hakkında Öğrenci Bilgi Düzeyleri, Uluslararası Sosyal Bilgilerde Yeni Yaklaşımlar Dergisi, 1(1), 31-41.
- Tokuş Ö. (2017) Moğol Hakimiyetinde Anadolu ve Anadolu'da Moğol Noyanlarının İsyancıları, Türk Dünyası Araştırmaları, 117(230), 177-208.
- Turan, O. (1980) Selçuklular ve İslamiyet, İstanbul.
- Turan, O. (2009) Selçuklular Tarihi ve Türk İslam Medeniyeti, İstanbul, Ötüken Yayıncılık.
- Turgut, V. (2016) Batı Anadolu Beyliklerinin Menşei Meselesi, Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi, 2(3), 55-89.
- Turgut, V. (2017) Germiyanogullarının Menşei, Vakıfları ve Batı Anadolu'nun Türkleşmesi Üzerine, Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi, 3(5), 1-98.
- Uçar, H. Uçar, A. (2018) Tire Kutu Han Kazısı Beylikler ve Osmanlı Dönemi Seramikleri, Sanat Tarihi Dergisi, 27 (1), 1-33.
- Uluçay, Ç. (2011) Padişahın Kadınları ve Kızları, İstanbul, Ötüken.
- Uluçay, M.Ç. (1940) Saruhanoğulları ve Eserlerine Dair Vesikalar, İstanbul, Manisa Halkevi Yayınları.
- Uzluk, F.N. (1969) Germiyanoglu Yakup II. Beyin Vakfiyesi, Vakıflar Dergisi, (8), 71-111.
- Uzluk, F.N. (1969) Germiyanoglu Yakup II. Beyin Vakfiyesi, Ankara.
- Uzunçarşılı, İ.H (1932) Kütahya Şehri, İstanbul, Devlet Matbaası.

- Uzunçarşılı, İ.H. (1969) Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Uzunçarşılı, İ.H. (1988) Osmanlı Tarihi, C. 1, Ankara, Türk Tarih Yayınları.
- Ürkmez, R.K. (2019) Arif Çelebinin, Batı Anadolu Beylikleriyle Münasebetleri ve Mevlevihanelerin Yaygınlaşması, USAD, (10), 203-230.
- Üşenmez, Emek. (2013) Eski Anadolu Türkçesi Açısından Germiyanlı (Kütahya) Şairlerin Yeri ve Kütahya'da ki Yazma Eser Kütüphanelerinin Önemi, International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, 8(1), 2787-2805.
- V.G.M Dosya No. 35 Arşiv F. No: 13.
- Varlık, M. Ç. (1974) Germiyanogulları Tarihi (1300-1429) Ankara, Atatürk Üniversitesi Yayınları.
- Varlık, M.Ç. Germiyanogulları, Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi(DİA) <https://islamansiklopedisi.org.tr/yakup-bey>, adresinden erişilmiştir.
- Varlık, M.Ç. Aydınoğulları Beyliği, C. 10, Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi, İstanbul, Çağ Yayınları.
- Varlık, M.Ç. Yakup Bey, Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi(DİA) <https://islamansiklopedisi.org.tr/yakup-bey>, adresinden erişilmiştir.
- Witteck, P. (1944) Menteşe Beyliği, (Çev. Gökyay O.Ş.) Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Witteck, P. (1971) Osmanlı İmparatorluğunun Kuruluşu, (Çev. Güzin Yalter) İstanbul, Türkiye Yayınevi.
- Yavuzcan, G. (2018) Çevrenin Merkezleşmesinde Geleneğin Etkisi: Karesioğlu Örneği, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 20(4), 587-602.
- Yılmaz, A. (2004) Türk Kültüründe Kadın, Milli Folklor, 16(61), 111-123.

- Yılmaz, A. (2010) Osmanlı'dan Cumhuriyete Kadın Kimliğinin Biçimlendirilmesi, Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmalar Dergisi, 9(20), 191-212.
- Yücel, Y. Candaroğulları, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA), <https://islamansiklopedisi.org.tr/candaroğulları>, adresinden erişilmiştir.
- Yücel, Y. Çobanoğulları, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA), <https://islamansiklopedisi.org.tr>, adresinden erişilmiştir.
- Yüksel, Ç.C (2014) Aydınoğulları'ndan Osmanlı'ya Tire Külliyesi (14-16 Yüzyıllar) (Edt. Cahit Gelekçi) Ankara, Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmalar Dergisi, (21), 7-39.
- Yürekli, T. (2013) İlhanlılar Döneminde Musul'da Siyasi ve Ekonomik Durum, Erzurum, *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (50), 224-233.
- Yürükoğlu, N. (1981) Manisa'da Hafsa Sultan Hankahı, Vakıflar Dergisi, (13), 489-492.
- Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Yer. 5-529, Belge Tarihi, H-07-04-1091.
- Döğüş, S. (2015) "Kadın Alplerden Bacıyan-ı Rum'a; Anadolu Bacıları Teşkilatı Türklerde Kadının Siyasi ve Sosyal Mevki", *KSÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(1) , 127-150.

6. EKLER

Resim 1. Batı Anadolu Beylikler Dönemi Haritası (Bu Görsel; yenidenergenekon.com/18osmanlılar-ile-anadolu-beylikleri-arasındaki-ilişkilerde-ulemanın-diplomatik-rolü/ sayfasından alınmıştır.)

Resim 2. Yakup Beyin kızı Hafsa Hatun türbesi-AZİZABAT/AYDIN (Bu Görsel; tarihgezisi.com/turbeler/hafsa-hatun-turbesi-azizabat-aydin/sayfasından alınmıştır.) (22.04.2021)

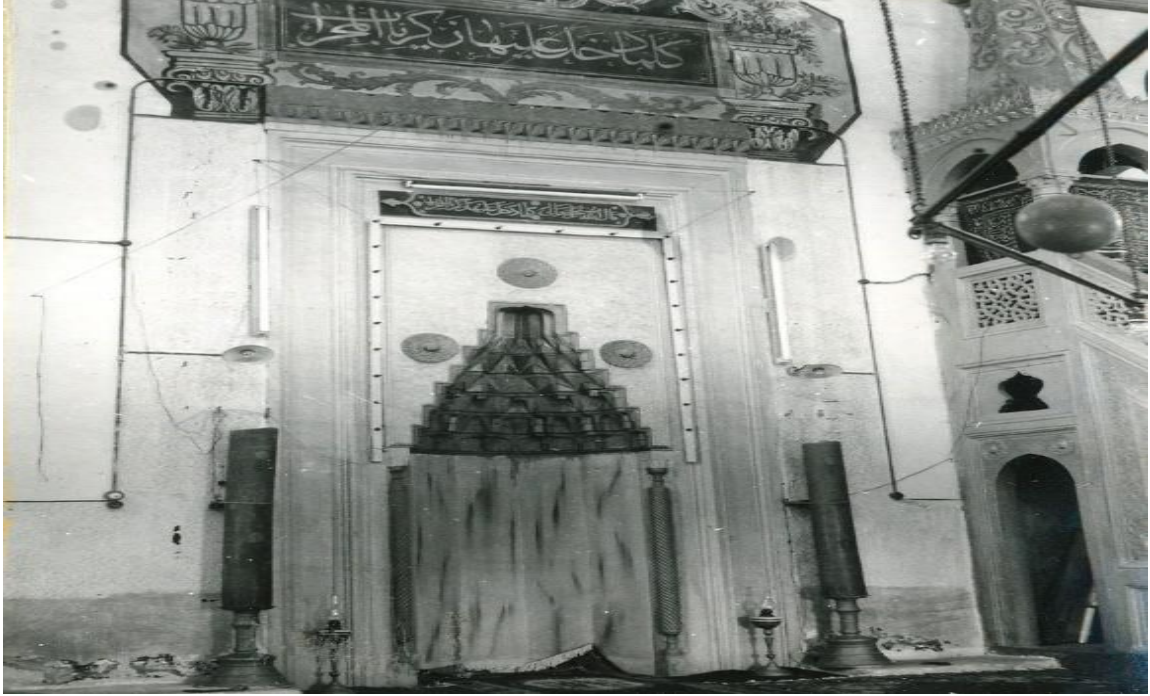
Resim 3. Yakup Beyin kızı Hafsa Hatun Türbesi, Bu Görsel: [https://turkiyenintarihieserleri.com/?oku=1838,sayfasından alınmıştır](https://turkiyenintarihieserleri.com/?oku=1838,sayfasından%20alınmıştır). (06.05.2021)

Resim 4. Tire Hafsa Hatun Cami (Bu Görsel; TC.Vakıflar Genel Müdürlüğü İzmir Bölge Müdürlüğünden alınmıştır.)

Resim 5. Tire Gürcü Melek Hatun Cami (Bu Görsel; TC. V.G.M İzmir Bölge Müdürlüğünden alınmıştır.)

Resim 6. Tire Gürcü Melek Cami (Bu Görsel TC. VGM İzmir Bölge Müdürlüğünden alınmıştır.)

Resim 7. Tire Gürcü Melek Cami (Bu Görsel; VGM İzmir Bölge Müdürlüğünden alınmıştır.)

Resim 8. Manisa Gülgün Hatun Hamamı (Bu Görsel; TC. Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü İzmir Bölge Müdürlüğünden alınmıştır)

Resim 9. Manisa Gülgün Hatun Hamamı (Bu görsel; TC. Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü İzmir Bölge Müdürlüğünden alınmıştır.)

Resim 10. Manisa Gülgün Hatun Hamamı (Bu Görsel; TC. Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü İzmir Bölge Müdürlüğünden alınmıştır.)

Resim 11. Manisa Gülgün Hatun Dere Mescidi, (Bu Görsel: <https://hurriyet.com.tr/642-yillikmescid-restore-ediliyor-40567758>, adresinden alınmıştır.) (06.05.2021)

Resim 12. Manisa Gülgün Hatun Dere Mescidi (Bu Görsel, TC. VGM İzmir Bölge Müdürlüğünden alınmıştır.)

Resim 13. Manisa Gülgün Hatun Türbesi (Bu Görsel; TC. VGM İzmir Bölge Müdürlüğünden alınmıştır.)

Resim 14 Manisa Gülgün Hatun Türbesi (Bu Görsel; VGM İzmir Bölge Müdürlüğünden alınmıştır.)

Resim 15. Manisa Gülgün Hatun Hamamı (Bu görsel; manisahaberleri.com/manisa/700-yillik-gulgun-hatun-hamami-halka-acildi-h118672.html adresinden alınmıştır.) (21.04.2021)